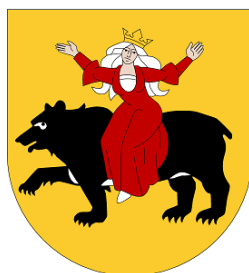

Tytuł opracowania:

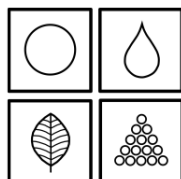
**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA
NA ŚRODOWISKO
PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY MIASTO TOMASZÓW
MAZOWIECKI NA LATA 2020-2023
Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2024-2027**

Zamawiający:

Gmina Miasto Tomaszów Mazowiecki
ul. Polskiej Organizacji Wojskowej 10/16
97-200 Tomaszów Mazowiecki

Wykonawca:

Dokumentacja Środowiskowa – Wojciech Pająk
Osiedle Leśne 7B/121
62-028 Koziegłowy (k. Poznania)
www.dokumentacja-srodowiskowa.pl
e-mail: poczta@dokumentacja-srodowiskowa.pl
tel.: 720-756-763

Autor prognozy

Data sporządzenia

Podpis autora

Wojciech Pająk

09.04.2020 r.

Wojciech Pająk

SPIS TREŚCI

1. STRESZCZENIE	3
2. PODSTAWA PRAWNA I METODYCZNA ORAZ ZAKRES PROGNOZY	6
3. ZAWARTOŚĆ, GŁÓWNE CELE ORAZ POWIĄZANIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU Z INNYMI DOKUMENTU.....	8
4. ISTNIEJĄCY STAN ŚRODOWISKA OBSZARU OBJĘTEGO ODDZIAŁYWANIEM	21
4.1. Klimat i powietrze atmosferyczne.....	21
4.2. Wody powierzchniowe i podziemne	22
4.3. Gospodarka wodno-ściekowa.....	23
4.4. Zagrożenia hałasem.....	24
4.5. Promieniowanie elektromagnetyczne.....	25
4.6. Budowa geologiczna i ukształtowanie terenu.....	25
4.7. Gleby i zasoby geologiczne	26
4.8. Gospodarowanie odpadami	28
4.9. Poważne awarie	28
4.10. Zasoby przyrodnicze.....	28
4.11. Istniejące problemy ochrony środowiska.....	29
5. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU	30
6. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	35
7. ODDZIAŁYWANIE NA FORMY OCHRONY PRZYRODY, W TYM NA CELE I PRZEDMIOTY OCHRONY OBSZARÓW NATURA 2000.....	46
8. ODDZIAŁYWANIE TRANSGRANICZNE.....	57
9. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE I OGRANICZANIE NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO	57
10. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE.....	61
11. ANALIZA SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU	62
<i>SPIS TABEL.....</i>	<i>63</i>
<i>SPIS RYSUNKÓW.....</i>	<i>63</i>

1. STRESZCZENIE

Projekt dokumentu pn.: „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” zalicza się do dokumentów wymienionych w art. 46 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2020, poz. 283 ze zm.). W związku z czym dla Programu wymagane jest sporządzenie niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko w ramach przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” opracowane zostały stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem. W niniejszej prognozie uwzględniono informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już, dokumentów powiązanych z projektem dokumentu będącego przedmiotem postępowania.

Przy wykonywaniu prognozy wykorzystano metody analityczne oraz prognostyczne, mające na celu identyfikację potencjalnych i rzeczywistych zmian, jakie mogą wystąpić w środowisku w związku z przewidywanymi w projekcie Programu działaniami w kontekście realizacji oraz późniejszego wykorzystania powstałej infrastruktury technicznej. Należy zauważyć, że Program Ochrony Środowiska stanowi dokument strategiczny wskazujący kierunki działań w kontekście poprawy i ochrony poszczególnych komponentów środowiska na terenie gminy, nie stanowiąc natomiast podstaw do przeprowadzenia działań realizacyjnych.

Zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w niniejszej prognozie uzgodniony został przez Łódzkiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2019, poz. 1396 ze zm.) organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy, w celu realizacji polityki ochrony środowiska, sporządza odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, uwzględniając cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych. Podstawowym celem sporządzenia „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” jest realizacja przez Gminę Miasto Tomaszów Mazowiecki polityki ochrony środowiska zbieżnej z założeniami najważniejszych dokumentów strategicznych i programowych. POŚ stanowi podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem spajającą wszystkie działania i dokumenty dotyczące ochrony środowiska i przyrody obejmujące obszar miasta Tomaszowa Mazowieckiego.

„Program Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” jest w pełni zgodny i realizuje zadania oraz cele określone w obowiązujących dokumentach strategicznych wyznaczających ramy i kierunki działań z zakresu ochrony środowiska na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym, krajowym, regionalnymi oraz lokalnym.

Zgodnie z „Roczną oceną jakości powietrza w województwie łódzkim – raport wojewódzki za rok 2018” (Łódź, kwiecień 2019 r.) na terenie Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki wyznaczono następujące obszary przekroczeń standardów jakości powietrza ze względu na kryterium ochrony zdrowia ludzi:

- obszar przekroczeń poziomu docelowego dla benzo(a)pirenu;
- obszar przekroczeń poziomu dopuszczalnego dla pyłu zawieszonego PM 10;
- obszar przekroczeń poziomu dopuszczalnego dla pyłu zawieszonego PM 2,5 (faza I oraz faza II);
- obszar przekroczeń poziomu celu długoterminowego dla ozonu (O₃).

Według danych GIOŚ główną przyczyną przekroczeń dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń na terenie województwa łódzkiego jest oddziaływanie emisji związanych

z indywidualnym ogrzewaniem budynków mieszkalnych paliwami stałymi (stężenia pyłów zawieszonych oraz B(a)P wykazują wyraźną zmienność sezonową – przekroczenia dotyczą głównie sezonu grzewczego).

Zgodnie z podziałem hydrograficznym Polski Tomaszów Mazowiecki położony jest na obszarze następujących Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP):

- JCWP Pilica od Zbiornika Sulejów do Wolbórki (kod: RW20001925459);
- JCWP Pilica od Wolbórki do Drzewiczki (kod: RW200019254799);
- JCWP Wolbórka od Dopływu spod Będzelina do ujścia (kod: RW20001925469);
- JCWP Czarna (kod: RW200017254689);
- JCWP Zbiornik Sulejów (kod: RW200002545399).

Miasto Tomaszów Mazowiecki położone jest w obrębie dwóch następujących Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd):

- JCWPd nr 84 o łącznej powierzchni wynoszącej 4 233,3 km²;
- JCWPd nr 73 o łącznej powierzchni wynoszącej 2 299,9 km².

Tomaszów Mazowiecki położony jest na obszarze o niezwykle korzystnych warunkach hydrogeologicznych. W obrębie miasta występują trzy główne zbiorniki wód podziemnych:

- GZWP nr 401 Niecka łódzka - zbiornik o charakterze porowym, obejmuje wody występujące w utworach kredy dolnej;
- GZWP nr 404 Zbiornik Koluszki-Tomaszów – zbiornik o charakterze szczelinowo-krasowym, z wodami związanymi z utworami jury górnej;
- GZWP nr 410 Zbiornik Opoczno – zbiornik szczelinowo-porowy, z wodami w utworach jury górnej.

Zgodnie z aktualną oceną jakości wód powierzchniowych zamieszczoną w publikacji Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska pn. „Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w roku 2017-2018” stan ogólny wszystkich JCWP położonych w obrębie miasta Tomaszowa Mazowieckiego oceniony został jako ZŁY (na podstawie badań prowadzonych w latach 2017-2018).

Stan chemiczny, stan ilościowy oraz stan ogólny Jednolitej Części Wód Podziemnych (JCWPd) nr 73 oraz Jednolitej Części Wód Podziemnych (JCWPd) nr 84, w obrębie których położone jest miasto Tomaszów Mazowiecki oceniony został jako DOBRY.

Na obszarze Tomaszowa Mazowieckiego podstawowe zagrożenie dla klimatu akustycznego stanowi hałas komunikacyjny, którego głównym źródłem są droga ekspresowa S8, droga krajowa nr 48 oraz droga wojewódzka nr 713. Są to odcinki dróg o bardzo dużym natężeniu ruchu, które powodują ponadnormatywną emisję hałasu do środowiska.

Na terenie Tomaszowa Mazowieckiego zlokalizowane są 4 punkty pomiarowe natężenia promieniowania elektromagnetycznego (przy ul. Kolbego, Ogrodowej, Pl. Kościuszki oraz Bohaterów 14 Brygady). Na podstawie prowadzonych przez WIOŚ pomiarów w latach 2008, 2011, 2014, 2017 w żadnym z punktów zlokalizowanych na terenie miasta nie odnotowano przekroczenia dopuszczalnego poziomu natężenia pola elektromagnetycznego wynoszącego 7 V/m. Zmierzone wartości PEM były znacznie poniżej dopuszczalnej normy. Najwyższą wartość PEM (1,2 V/m) odnotowano w 2017 r. w punkcie przy ul. Kolbego, co stanowiło jedynie 17,1 % dopuszczalnej normy.

Zgodnie z „Rejestrem terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy na terenie powiatu tomaszowskiego” na obszarze miasta Tomaszowa Mazowieckiego wykartowano dwa niewielkie nieaktywne osuwiska o powierzchni 0,16 i 0,34 ha oraz pięć terenów zagrożonych ruchami masowymi.

Na terenie Tomaszowa Mazowieckiego znajdują się dwa następujące niezrekultywowane składowiska pozakładowe stanowiące istotne potencjalne źródło zanieczyszczenia środowiska wodno-gruntowego:

- Składowisko odpadów poprodukcyjnych po Zakładach Włókien Sztucznych „Chemitex Wistom” w Tomaszowie Mazowieckim przy ul. Piaskowej 157;
- Baseny osadów ściekowych, tzw. laguny osadowe zlokalizowane w Tomaszowie Mazowieckim przy ul. Henrykowskiej 2/4.

Zgodnie z danymi Państwowego Instytutu Geologicznego na terenie Tomaszowa Mazowieckiego znajduje się 5 udokumentowanych złóż kopalin (piasku, piasku formierskiego, piasku kwarcowego czystego). Łączne wydobycie piasku ze złóż kopalin eksploatowanych na terenie Tomaszowa Mazowieckiego w 2018 r. wyniosło 78,42 tys. ton.

Zgodnie ze sprawozdaniem RRW-11 z realizacji przepisów ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych przekazanym przez Starostwo Powiatowe w Tomaszowie Mazowieckim, powierzchnia gruntów zdegradowanych i zdewastowanych powstałych w wyniku prowadzenia eksploatacji kopalin na terenie Tomaszowa Mazowieckiego, dla których wymagane jest przeprowadzenie rekultywacji wynosi 45,74 ha (stan na dzień 31.12.2019 r.).

Zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody prowadzonym przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska na terenie Tomaszowa Mazowieckiego znajdują się: Obszar Natura 2000 Niebieskie Źródła; Obszar Natura 2000 Łąki Cieblowickie; Rezerwat przyrody „Niebieskie Źródła”; Spalski Park Krajobrazowy; Stanowisko dokumentacyjne „Groty Nagórzyckie”; użytki ekologiczne; pomniki przyrody.

Najistotniejsze zidentyfikowane problemy środowiskowe na terenie Tomaszowa Mazowieckiego stanowią:

- Wyznaczenie obszaru przekroczeń stężenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu (zgodnie z dokonaną przez GIOŚ oceną za 2018 r.).
- Wyznaczenie obszaru przekroczeń stężenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM 10 (zgodnie z dokonaną przez GIOŚ oceną za 2018 r.).
- Wyznaczenie obszaru przekroczeń stężenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM 2,5 (zgodnie z dokonaną przez GIOŚ oceną za 2018 r.).
- Zły stan ogólny wód wszystkich JCWP objętych monitoringiem na terenie miasta.
- Lokalizacja składowisk pozakładowych stanowiących potencjalne znaczące źródło zanieczyszczeń środowiska wodno-gruntowego.
- Wzrost presji gospodarczej, urbanistycznej, turystycznej i rekreacyjnej na zasoby przyrodnicze.

Brak realizacji zadań wyznaczonych w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” wpłynie jednoznacznie negatywnie na środowisko poprzez pogorszenie stanu wszystkich jego komponentów – wód powierzchniowych i podziemnych, powietrza, gleb, zasobów geologicznych oraz zasobów przyrodniczych.

Wszystkie działania inwestycyjne uwzględnione w Programie będą oddziaływać w sposób pozytywny stały i długoterminowy na poszczególne komponenty środowiskowe. Jednak część zadań (jedynie na etapie ich budowy/realizacji) może oddziaływać negatywnie na środowisko. Będą to jednak oddziaływania o charakterze chwilowym i krótkoterminowym oraz w pełni odwracalne. Należy zaznaczyć, iż konkretne oddziaływania środowiskowe będzie można ocenić dopiero w oparciu o określone dane projektowe i lokalizacyjne na etapie postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla poszczególnych (konkretnych) inwestycji. Nadrzędnym celem wydawanych decyzji środowiskowych będzie takie ukształtowanie planowanego przedsięwzięcia, aby w jak najmniejszym stopniu pogorszyło ono stan środowiska (lub żeby negatywne oddziaływania w ogóle nie wystąpiły). Zadania uwzględnione w POŚ realizowane będą w zdecydowanej większości na obszarach już zurbanizowanych (przekształconych antropogenicznie), w związku z czym ich negatywne oddziaływanie na zasoby przyrodnicze (faunę, florę, różnorodność biologiczną) będzie znacznie ograniczone (nie będą powstawały nowe obszary zurbanizowane powodujące defragmentację siedlisk przyrodniczych i osłabiające integralność przyrodniczą miasta).

Jednym z głównych celów „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” jest ochrona zasobów przyrodniczych miasta oraz obszarów i obiektów chronionych. Jednak nie można wykluczyć potencjalnego negatywnego oddziaływania na chronione gatunki roślin i zwierząt, które może wystąpić na etapie realizacyjnym poszczególnych inwestycji. W celu uniknięcia negatywnego oddziaływania przed realizacją inwestycji mogących wpłynąć negatywnie na chronione gatunki roślin i zwierząt należy przeprowadzić inwentaryzację przyrodniczą obszaru/obiektu.

W przypadku stwierdzenia występowania chronionych gatunków sposobem minimalizacji negatywnego oddziaływania planowanej inwestycji jest ich przeniesienie, które powinno być realizowane pod ścisłym nadzorem przyrodniczym. Działanie takie pozwoli ochronić część populacji. Najważniejsze znaczenie ma w takim przypadku ma wybór odpowiedniego nowego miejsca, które powinno odznaczać się podobnymi warunkami siedliskowymi. Kluczem do jak najmniejszej ingerencji w zasoby przyrodnicze terenu jest rzetelne rozpoznanie jego elementów i odpowiednie planowanie przebiegu inwestycji, a także sposobów jej wykonania.

Realizacja zaplanowanych zadań w ramach „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” wpłynie na poprawę jakości i stanu poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego. Jednak w fazie realizacji niektórych inwestycji może dojść do chwilowych i krótkotrwałych negatywnych oddziaływań środowiskowych. Odpowiednie zaplanowanie i przeprowadzenie prac budowlanych pozwoli ograniczyć lub całkowicie wyeliminować negatywne oddziaływania środowiskowe.

Rozwiązanie alternatywne polegające na braku realizacji „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” wpłynie negatywnie na wszystkie komponenty środowiska, ponieważ jak wykazano w niniejszej prognozie, zadania zaplanowane do realizacji w ramach POŚ oddziaływać będą w sposób pozytywny stały i długoterminowy na poszczególne komponenty środowiskowe (zaniechanie ich realizacji pogorszy stan środowiska na terenie miasta).

Zgodnie z art. 55 ust. 5 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2020, poz. 283 ze zm.) organ opracowujący projekt dokumentu jest obowiązany prowadzić monitoring skutków realizacji postanowień przyjętego dokumentu w zakresie oddziaływania na środowisko. Niniejszy obowiązek prowadzony będzie na bieżąco przez Prezydenta Tomaszowa Mazowieckiego poprzez prowadzenie procedur administracyjnych związanych z wydawaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, których realizacja wpisuje się w cele wyznaczone w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” (m.in. poprzez szczegółową analizę raportu oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko lub karty informacyjnej przedsięwzięcia oraz przede wszystkim kontrolę przestrzegania nałożonych decyzją na inwestora obowiązków z zakresu ochrony poszczególnych komponentów środowiskowych we wszystkich fazach realizacyjnych przedsięwzięcia). Nadrzędnym celem wydawanych decyzji środowiskowych będzie takie ukształtowanie planowanego przedsięwzięcia, aby w możliwie najmniejszym stopniu pogorszyło stan środowiska. Monitoring skutków realizacji postanowień dokumentu obejmować będzie wszystkie komponenty środowiska, takie jak: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne.

2. PODSTAWA PRAWNA I METODYCZNA ORAZ ZAKRES PROGNOZY

Zgodnie z art. 46, 47 i 51 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2020, poz. 283 ze zm.) sporządzenie prognozy oddziaływania na środowisko jest wymagane w ramach przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla następujących dokumentów:

- 1) koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, planu zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
- 2) polityki, strategii, planu i programu w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywany lub przyjmowany

przez organy administracji, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;

- 3) polityki, strategii, planu i programu innego niż wymienione w pkt 1 i 2, którego realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000, jeżeli nie jest on bezpośrednio związany z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynika z tej ochrony.

Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest też wymagane w przypadku projektu zmiany dokumentów wymienionych powyżej.

Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane także w przypadku projektów dokumentów innych niż wymienione powyżej oraz w przypadku projektu zmiany takich dokumentów, jeżeli w uzgodnieniu z właściwym organem (tj. Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska), organ opracowujący projekt stwierdzi, że realizacja postanowień danego dokumentu albo jego zmiany może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko.

Projekt dokumentu pn.: „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” zalicza się do dokumentów wymienionych w art. 46 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2020, poz. 283 ze zm.).

Zgodnie z art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2020, poz. 283 ze zm.) niniejsza prognoza:

- 1) zawiera:

- a) informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- b) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- c) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- d) informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- e) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym,
- f) oświadczenie autora, a w przypadku, gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów – kierującego tym zespołem, o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74 a ust. 2, stanowiące załącznik do prognozy;
- g) datę sporządzenia prognozy, imię, nazwisko i podpis autora, a w przypadku, gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów – imię, nazwisko i podpis kierującego tym zespołem oraz imiona, nazwiska i podpisy członków zespołu autorów.

- 2) określa, analizuje i ocenia:

- a) istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- b) stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- c) istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- d) cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
- e) przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednio, pośrednio, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne – z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy;

3) przedstawia:

- a) rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,
- b) biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” opracowane zostały stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem. W niniejszej prognozie uwzględniono informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już, dokumentów powiązanych z projektem dokumentu będącego przedmiotem postępowania.

Przy wykonywaniu prognozy wykorzystano metody analityczne oraz prognostyczne, mające na celu identyfikację potencjalnych i rzeczywistych zmian, jakie mogą wystąpić w środowisku w związku z przewidywanymi w projekcie Programu działaniami w kontekście realizacji oraz późniejszego wykorzystania powstałej infrastruktury technicznej. Należy zauważyć, że Program Ochrony Środowiska stanowi dokument strategiczny wskazujący kierunki działań w kontekście poprawy i ochrony poszczególnych komponentów środowiska na terenie gminy, nie stanowiąc natomiast podstaw do przeprowadzenia działań realizacyjnych.

Ponieważ POŚ wskazuje głównie kierunki działań oraz inicjatywy konieczne do osiągnięcia wyznaczonych celów, nie zawiera natomiast szczegółowych rozwiązań dotyczących poszczególnych zadań, w prognozie zidentyfikowano i przeanalizowano kierunki ich oddziaływań. Jednocześnie prognoza oddziaływania na środowisko sporządzona dla przedmiotowego dokumentu nie zawiera i nie zastępuje strategicznych ocen oddziaływań na środowisko, planowanych przedsięwzięć niezbędnych do osiągnięcia wskazanych celów, dla których zgodnie z przepisami prawa wymagane jest przeprowadzenia takiej oceny.

Zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w niniejszej prognozie uzgodniony został przez Łódzkiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi.

3. ZAWARTOŚĆ, GŁÓWNE CELE ORAZ POWIĄZANIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU Z INNYMI DOKUMENTAMI

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2019, poz. 1396 ze zm.) organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy, w celu realizacji polityki ochrony środowiska, sporządza odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, uwzględniając cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych.

W związku z powyższym podstawowym celem sporządzenia „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” jest realizacja przez Gminę Miasto Tomaszów Mazowiecki polityki ochrony środowiska zbieżnej z założeniami najważniejszych dokumentów strategicznych i programowych. POŚ stanowi podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem spajającą wszystkie działania i dokumenty dotyczące ochrony środowiska i przyrody obejmujące obszar miasta Tomaszowa Mazowieckiego.

Ocena stanu środowiska na terenie Tomaszowa Mazowieckiego w projektowanym dokumencie uwzględnia dziesięć obszarów przyszłej interwencji: (1) ochronę klimatu i jakości powietrza, (2) zagrożenia hałasem, (3) pola elektromagnetyczne, (4) gospodarowanie wodami, (5) gospodarkę wodno-ściekową, (6) zasoby geologiczne, (7) gleby, (8) gospodarkę odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, (9) zasoby przyrodnicze, (10) zagrożenia poważnymi awariami. W ramach każdego obszaru interwencji uwzględniono zagadnienia horyzontalne: (I) adaptację do zmian klimatu, (II) nadzwyczajne zagrożenia środowiska, (III) działania edukacyjne oraz (IV) monitoring środowiska.

Cele określone w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” dotyczą poprawy poszczególnych komponentów środowiska na terenie analizowanej jednostki, a mianowicie:

- zmniejszenia powierzchniowej emisji zanieczyszczeń do powietrza;
- zmniejszenia liniowej emisji zanieczyszczeń do powietrza;
- zmniejszenia punktowej emisji zanieczyszczeń do powietrza;
- ograniczenia emisji hałasu;
- ograniczenia emisji pól elektromagnetycznych;
- ograniczenia zasięgu i skutków powodzi i suszy;
- ograniczenia poboru i strat wody;
- ograniczenia dopływu zanieczyszczeń do wód;
- ograniczenia presji związanej z wydobyciem kopalin;
- ochrony gleb przed negatywnym oddziaływaniem rolnictwa;
- ochrony gleb przed negatywnym oddziaływaniem innych sektorów gospodarki;
- racjonalnej gospodarki odpadami komunalnymi;
- racjonalnej gospodarki odpadami innymi niż komunalne;
- ochrony obszarów i gatunków cennych pod względem przyrodniczym;
- ochrony zasobów leśnych;
- ochrony walorów przyrodniczych obszarów zurbanizowanych;
- zmniejszenia zagrożenia oraz minimalizacji skutków wystąpienia poważnej awarii.

Ocena zgodności projektu Programu z celami ustanowionymi na szczeblu międzynarodowym i wspólnotowym

Globalna Agenda 21, uchwalona na Konferencji Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Spraw Środowiska i Rozwoju w Rio de Janeiro na tzw. Szczycie Ziemi w czerwcu 1992 roku, stanowi globalny program działań na rzecz środowiska i rozwoju. Program ten wskazuje, w jaki sposób należy równoważyć rozwój gospodarczy i społeczny z poszanowaniem środowiska. Wdrażanie założeń Agendy opiera się na zasadzie Myśl globalnie, działaj lokalnie, zgodnie, z którą największą rolę w ich realizacji przypisuje się władzom lokalnym. Agenda składa się z czterech zasadniczych części, omawiających następujące zagadnienia: - problemy socjalne i gospodarcze; - zachowanie i zagospodarowanie zasobów w celu zapewnienia rozwoju; - wzmocnienia znaczenia ważnych grup społecznych; - możliwości realizacyjne celów i zadań agendy. Zasady zrównoważonego rozwoju przyjęte w Agendzie 21 zostały usankcjonowane na szczeblu krajowym między innymi w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020, przyjęta przez Radę Europejską 17 czerwca 2010 roku, to kluczowy dokument dla strategii rozwoju kraju jako członka Unii Europejskiej. Ten fundamentalny dla rozwoju Unii Europejskiej dokument określa działania, których podjęcie przyspieszy wyjście z obecnego kryzysu i otworzy europejską gospodarkę na przyszłe wyzwania. W ramach Strategii wyznaczone zostały 3 priorytety, które będą realizowane na szczeblu unijnym i krajowym:

- wzrost inteligentny (zwiększenie roli wiedzy, innowacji, edukacji i społeczeństwa cyfrowego);
- wzrost zrównoważony (produkcja efektywniej wykorzystująca zasoby, przy jednoczesnym zwiększeniu konkurencyjności);

- wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (zwiększenie aktywności zawodowej, podnoszenie kwalifikacji, walka z ubóstwem).

Ramy polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 zawierają ogólnounijne założenia i cele polityki na lata 2021–2030. Najważniejsze cele na 2030 r.: ograniczenie o co najmniej 40% emisji gazów cieplarnianych (w stosunku do poziomu z 1990 r.); zwiększenie do co najmniej 32% udziału energii ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii; zwiększenie o co najmniej 32,5% efektywności energetycznej.

Europejska Konwencja Krajobrazowa została przyjęta 20 października 2000 roku we Florencji, Polska ratyfikowała ją w 2004 roku. Celem konwencji jest promowanie ochrony, gospodarki i planowania krajobrazu, a także organizowanie współpracy europejskiej w zakresie zagadnień dotyczących krajobrazu. Konwencja traktuje krajobraz jako ważny element życia ludzi zamieszkujących wszędzie: w miastach i na wsiach, na obszarach zdegradowanych, pospolitych, jak również na obszarach odznaczających się wyjątkowym pięknem -dlatego swoim zasięgiem obejmuje całe terytorium Polski. W celu realizacji zapisów konwencji strony podejmują działania zmierzające do identyfikacji własnych krajobrazów, podnoszenia świadomości społecznej, określenia celów jakości krajobrazu oraz współpracy transgranicznej.

Siódmy program wspólnotowy w dziedzinie środowiska przyjęty został decyzją Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1386/2013/UE w sprawie ogólnego unijnego programu działań do 2020 r. „Dobra jakość życia z uwzględnieniem ograniczeń naszej planety” (Dz. Urz. L347 z 28.12.2013, s.171). Decyzja zobowiązuje instytucje Unii i państwa członkowskie do podejmowania działań służących osiągnięciu celów priorytetowych Siódmego Programu, który stanowi załącznik aktu, a wszelkie organy publiczne do współpracy z przedsiębiorstwami, partnerami społecznymi, społeczeństwem europejskim i obywatelami w realizacji programu.

Cele priorytetowe Siódmego Programu to:

- ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego Unii,
- przekształcenie Unii w zasobooszczędną, zieloną i konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną,
- ochrona obywateli Unii przed związanymi ze środowiskiem presjami i zagrożeniami dla zdrowia i dobrostanu,
- maksymalizacja korzyści z prawodawstwa środowiskowego, doskonalenie wiedzy i bazy dowodowej w zakresie środowiska i ochrony klimatu,
- zabezpieczenie inwestycji ekologicznych i wspieranie zrównoważonych miast,
- lepsze uwzględnianie w działaniach bardziej spójnej polityki środowiskowej i efektywne podejmowanie wyzwań międzynarodowych, dotyczących środowiska i klimatu.

Jednym z kluczowych elementów programu jest adaptacja do zmian klimatu, powiązana z wieloma innymi aspektami środowiskowymi, takimi jak ochrona gleby, zrównoważone środowisko miejskie, zrównoważona ochrona wód i środowiska morskiego.

Siódmy Program zawiera wizję na rok 2050, w którym to roku obywatele mają się cieszyć dobrą jakością życia, z uwzględnieniem ekologicznych ograniczeń planety, w gospodarce nic się nie marnuje, różnorodność biologiczna jest przywracana, a niskoemisyjny wzrost - oddzielony od zużycia zasobów - wyznacza drogę rozwoju globalnego.

Wyznaczone do realizacji cele w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” są w pełni zgodne również z następującymi obowiązującymi dokumentami strategicznymi szczebla krajowego, regionalnego i lokalnego:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.);
- Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko;
- Polityka energetyczna Polski do 2030 roku;
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030;
- Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych – AKPOŚK 2017;
- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły;
- Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju;

- Krajowy plan gospodarki odpadami 2022;
- Krajowy program ochrony powietrza do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030);
- Aktualizacja krajowego programu zwiększania lesistości 2014;
- Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej;
- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (projekt z dnia 21 listopada 2019 r.);
- Program Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 r.;
- Program ochrony powietrza dla strefy w województwie łódzkim w celu osiągnięcia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego i poziomu docelowego benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM10;
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego 2030+;
- Strategia Rozwoju Powiatu Tomaszowskiego na lata 2015-2020;
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Tomaszowskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027;
- Strategia Rozwoju Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2015-2020;
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla miasta Tomaszowa Mazowieckiego;
- Plan Zrównoważonego Rozwoju Transportu Publicznego w Tomaszowie Mazowieckim;
- Strategia adaptacji do zmian klimatu Miasta Tomaszowa Mazowieckiego do roku 2025 z perspektywą do 2030;
- Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta Tomaszowa Mazowieckiego.

W kolejnej tabeli przedstawiono sposób uwzględnienia w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” celów i zadań z zakresu ochrony środowiska ustanowionych w obowiązujących dokumentach strategicznych.

Tabela 1. Cele i zadania z zakresu ochrony środowiska ustanowione w obowiązujących dokumentach strategicznych oraz sposób ich uwzględnienia w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027”

Dokument	Cele, kierunki interwencji oraz zadania z zakresu ochrony środowiska określone w obowiązujących dokumentach strategicznych	Sposób uwzględnienia w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023”
Poziom krajowy/ponadregionalny		
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	<p>Obszar wpływających na osiągnięcie celów Strategii – Środowisko.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kierunek interwencji - Zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych i osiągnięcie wysokiej jakości wód. 2. Kierunek interwencji – Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania. 3. Kierunek interwencji – Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego (podniesienie skuteczności ochrony przestrzeni szczególnie cennej ze względów przyrodniczych i krajobrazowych). 4. Kierunek interwencji – Ochrona gleb przed degradacją. 5. Kierunek interwencji – Zarządzanie zasobami geologicznymi (zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania złóż). 6. Kierunek interwencji – Gospodarka odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami. 7. Kierunek interwencji – Oddziaływanie na jakość życia w zakresie klimatu akustycznego i oddziaływania pól elektromagnetycznych (zapewnienie odpowiednich poziomów ochrony przed skutkami oddziaływań pól elektromagnetycznych). 	<p>Uwzględniono poprzez wyznaczenie do realizacji m.in. następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodociągowej. • Modernizacja i rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej. • Realizacja programów rolno-środowiskowych w zakresie ochrony wód. • Wymiana przestarzałych źródeł grzewczych opalanych paliwami stałymi. • Termomodernizacja budynków (mieszkalnych, użyteczności publicznej). • Rozbudowa i modernizacji infrastruktury gazowej i ciepłowniczej. • Modernizacja przemysłowych źródeł ciepła. • Ustanawianie nowych form ochrony przyrody. • Monitoring stanu gatunków i siedlisk na obszarach cennych przyrodniczo oraz przeciwdziałanie pogorszeniu się tego stanu. • Rekultywacja gruntów zdegradowanych i zdewastowanych. • Prowadzenie bieżącej kontroli w zakresie wydawanych koncesji oraz eliminacja nielegalnego ich wydobywania. • Zwiększanie osiąganych poziomów recyklingu odpadów papieru, tworzyw sztucznych, szkła, metalu. • Uwzględnianie w MPZP zapisów dot. ochrony przed PEM • Opracowywanie MPZP uwzględniających ochronę akustyczną terenów.
Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko	<ul style="list-style-type: none"> • Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalni. • Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody. • Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna. • Uporządkowanie zarządzania przestrzenią. • Poprawa efektywności energetycznej. • Wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii. • Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne. • Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki. • Wspieranie nowych i promocja polskich technologii energetycznych i środowiskowych. • Promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy. 	<p>Uwzględniono poprzez wyznaczenie do realizacji m.in. następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Termomodernizacja budynków (mieszkalnych, użyteczności publicznej). • Wymiana przestarzałych źródeł grzewczych opalanych paliwami stałymi. • Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii (np. kolektory słoneczne, pompy ciepła). • Rozbudowa i modernizacji infrastruktury gazowej i ciepłowniczej. • Modernizacja przemysłowych źródeł ciepła. • Modernizacja systemów do redukcji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych. • Kontrola podmiotów korzystających ze środowiska (w zakresie emisji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych). • Wnikliwe prowadzenie postępowań dotyczących wydawania pozwoleń na emisję gazów i pyłów. • Kontrola gospodarstw domowych w zakresie spalania odpadów. • Uwzględnianie w MPZP zapisów dotyczących stosowania ekologicznych systemów grzewczych w tym OZE. • Promocja niskoemisyjnych środków transportu. • Promocja niskoemisyjnych paliw oraz źródeł grzewczych. • Informowanie społeczeństwa o szkodliwości spalania odpadów.

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY
MIASTO TOMASZÓW MAZOWIECKI NA LATA 2020-2023 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2024-2027**

Dokument	Cele, kierunki interwencji oraz zadania z zakresu ochrony środowiska określone w obowiązujących dokumentach strategicznych	Sposób uwzględnienia w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023”
<p>Polityka energetyczna Polski do 2030 roku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa efektywności energetycznej. • Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju poprzez dywersyfikację źródeł i kierunków dostaw gazu ziemnego. • Zapewnienie ciągłego pokrycia zapotrzebowania na energię przy uwzględnieniu maksymalnego możliwego wykorzystania krajowych zasobów oraz przyjaznych środowisku technologii. • Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii. • Ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko. 	<p>Uwzględniono poprzez wyznaczenie do realizacji następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Termomodernizacja budynków (mieszkalnych, użyteczności publicznej). • Wymiana przestarzałych źródeł grzewczych opalanych paliwami stałymi. • Rozbudowa i modernizacji infrastruktury gazowej i ciepłowniczej. • Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii (np. kolektory słoneczne, pompy ciepła). • Modernizacja przemysłowych źródeł ciepła. • Kontrola podmiotów korzystających ze środowiska (w zakresie emisji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych). • Wnikliwe prowadzenie postępowań dotyczących wydawania pozwoleń na emisję gazów i pyłów. • Kontrola gospodarstw domowych w zakresie spalania odpadów. • Uwzględnianie w MPZP zapisów dotyczących stosowania ekologicznych systemów grzewczych w tym OZE. • Promocja niskoemisyjnych paliw oraz źródeł grzewczych. • Informowanie społeczeństwa o szkodliwości spalania odpadów.
<p>Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cel 1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska. • Cel 2. Skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich. • Cel 3. Rozwój transportu w warunkach zmian klimatu. • Cel 4. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu. • Cel 5. Stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu promowanie innowacji na poziomie działań organizacyjnych i zarządczych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu. • Cel 6. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu. 	<p>Przy podsumowaniu każdego obszaru interwencji uwzględniono adaptację do zmian klimatu jako jedno z zagadnień horyzontalnych.</p>
<p>Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych – AKPOŚK 2017</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dostosowanie wydajności oczyszczalni do odbioru 100 % ładunku zanieczyszczeń powstających w aglomeracji. • Zastosowanie odpowiednich technologii oczyszczania ścieków gwarantujących osiągnięcie wymaganych standardów oczyszczania ścieków. • Wyposażenia aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych umożliwiającej spełnienie blisko 100 % poziomu obsługi. 	<p>Uwzględniono poprzez wyznaczenie do realizacji następującego zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja i rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej (sieci, przepompowni, oczyszczalni).
<p>Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Badanie i monitorowanie środowiska wodnego. • Działania wynikające konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej. • Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw. • Kształtowanie naturalnych warunków hydrodynamicznych oraz ochrona zachowanie i ekosystemów różnorodności biologicznej. • Kształtowanie naturalnych warunków hydrologicznych oraz ochrona zachowanie i ekosystemów różnorodności biologicznej. • Ograniczenie odpływu biogenów z terenów rolniczych. 	<p>Uwzględniono poprzez wyznaczenie do realizacji następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja prac konserwacyjno-utrzymawczych wód. • Remonty i bieżące utrzymanie urządzeń i budowli wodnych. • Modernizacja i bieżące utrzymanie urządzeń melioracyjnych. • Zwiększenie retencji obszaru gminy (tworzenie nowych zadrzewień i zalesień, budowa obiektów małej retencji, utrzymanie terenów zieleni). • Modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodociągowej. • Modernizacja i rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej.

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY
MIASTO TOMASZÓW MAZOWIECKI NA LATA 2020-2023 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2024-2027**

Dokument	Cele, kierunki interwencji oraz zadania z zakresu ochrony środowiska określone w obowiązujących dokumentach strategicznych	Sposób uwzględnienia w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023”
	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie rozprzestrzeniania zanieczyszczeń. • Optymalizacja zużycia wody. • Realizacja KPOŚK. • Realizacja zadań systemowych gospodarki odpadami zawartych w planach gospodarowania odpadami. • Przegląd pozwoleń wodnoprawnych. • Zapewnienie ciągłości potoków i rzek przez udrożnienie obiektów stanowiących przeszkodę dla migracji ryb. 	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja „Programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych”. • Realizacja programów rolno-środowiskowych w zakresie ochrony wód. • Kontrola przydomowych oczyszczalni ścieków oraz zbiorników bezodpływowych (wraz z częstotliwością opróżniania). • Prowadzenie monitoringu jakości wód powierzchniowych i podziemnych. • Udzielanie oraz weryfikacja pozwoleń wodno-prawnych. • Kontrola podmiotów korzystających ze środowiska (w zakresie oczyszczania i wprowadzania ścieków).
Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju	<ul style="list-style-type: none"> • Niepogarszanie stanu części wód. • Osiągnięcie dobrego stanu wód: dobry stan ekologiczny i chemiczny dla naturalnych części wód powierzchniowych, dobry potencjał ekologiczny i dobry stan chemiczny dla sztucznych i silnie zmienionych części wód oraz dobry stan chemiczny i ilościowy dla wód podziemnych. • Spełnienie wymagań specjalnych, zawartych w innych unijnych aktach prawnych i polskim prawodawstwie, w odniesieniu do obszarów chronionych (w tym m. in. narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych, przeznaczonych do celów rekreacyjnych, do poboru wody dla zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie). • Zaprzestanie lub stopniowe wyeliminowanie zrzutu substancji priorytetowych do środowiska lub ograniczone zrzuty tych substancji. 	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja szkoleń dotyczących prowadzenia produkcji rolniczej na obszarach OSN. • Prowadzenie akcji edukacyjno-informacyjnych z zakresu oszczędzania wody oraz prawidłowego postępowania ze ściekami.
Krajowy plan gospodarki odpadami 2022	<ul style="list-style-type: none"> • Głównym celem dokumentu jest określenie polityki gospodarki odpadami zgodnej z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, wpisującej się w działania gospodarki o obiegu zamkniętym. Zgodnie z założeniami KPGO, przede wszystkim należy zapewnić realizację działań znajdujących się najwyżej w hierarchii sposobów postępowania z odpadami - a więc zapobiegać ich wytwarzaniu oraz stworzyć niezbędną infrastrukturę do selektywnego zbierania odpadów u źródła, tak aby zapewnić ich efektywny recykling i osiągnąć założone cele. 	<p>Uwzględniono poprzez wyznaczenie do realizacji następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększanie osiąganych poziomów recyklingu odpadów papieru, tworzyw sztucznych, szkła, metalu. • Zwiększanie osiąganych poziomów recyklingu odpadów budowlanych i rozbiórkowych. • Osiągnięcie korzystniejszych poziomów ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania. • Budowa zintegrowanego systemu gospodarki odpadami o obiegu zamkniętym. • Systematyczne usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów azbestowych. • Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów gospodarczych i przemysłowych. • Zwiększenie ilości odpadów poddawanych procesowi odzysku i recyklingu. • Kontrola mieszkańców w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami komunalnymi (m.in. w zakresie segregacji, zakazu spalania w piecach). • Prowadzenie monitoringu składowiska odpadów.

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY
MIASTO TOMASZÓW MAZOWIECKI NA LATA 2020-2023 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2024-2027**

Dokument	Cele, kierunki interwencji oraz zadania z zakresu ochrony środowiska określone w obowiązujących dokumentach strategicznych	Sposób uwzględnienia w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023”
		<ul style="list-style-type: none"> • Kontrola podmiotów gosp. w zakresie właściwie prowadzonej gospodarki odpadami. • Prowadzenie akcji edukacyjno-informacyjnych promujących właściwe segregowanie odpadów.
<p>Krajowy program ochrony powietrza do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie zagadnienia poprawy jakości powietrza poprzez skonsolidowanie działań na szczeblu wojewódzkim i lokalnym. • Stworzenie ram prawnych sprzyjających realizacji efektywnych działań mających na celu poprawę jakości powietrza. • Włączenie społeczeństwa w działania na rzecz poprawy jakości powietrza. • Rozwój i upowszechnienie technologii sprzyjających poprawie jakości powietrza. • Rozwój mechanizmów kontrolowania źródeł niskiej emisji sprzyjających poprawie jakości powietrza. • Upowszechnianie mechanizmów finansowych sprzyjających poprawie jakości powietrza. 	<p>Uwzględniono poprzez wyznaczenie do realizacji następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Termomodernizacja budynków (mieszkalnych, użyteczności publicznej). • Wymiana przestarzałych źródeł grzewczych opalanych paliwami stałymi. • Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii (np. kolektory słoneczne, pompy ciepła). • Rozbudowa i modernizacja infrastruktury ciepłowniczej i gazowej. • Modernizacja przemysłowych źródeł ciepła. • Modernizacja systemów do redukcji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych. • Kontrola podmiotów korzystających ze środowiska (w zakresie emisji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych). • Wnikliwe prowadzenie postępowań dotyczących wydawania pozwoleń na emisję gazów i pyłów. • Kontrola gospodarstw domowych w zakresie spalania odpadów. • Uwzględnianie w MPZP zapisów dotyczących stosowania ekologicznych systemów grzewczych w tym OZE. • Promocja niskoemisyjnych paliw oraz źródeł grzewczych. • Informowanie społeczeństwa o szkodliwości spalania odpadów.
<p>Aktualizacja krajowego programu zwiększania lesistości 2014</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Szczególną funkcją zalesień powinno być odpowiednie kształtowanie struktur przestrzennych zasobów przyrody, zwiększanie ich biologicznej aktywności i różnorodności, a także estetycznych walorów krajobrazu. • Ważnym zadaniem programu zalesiania jest ochrona i wzmacnianie oraz łączenie najcenniejszych obszarów przyrodniczych we wspólny system. Bardzo istotnym problemem jest też racjonalne przestrzenne rozmieszczenie przyszłych zalesień. • Rozmiar zadań, potrzeba systemowych rozwiązań w skali kraju i regionu, a przede wszystkim znaczenie zalesień dla ochrony środowiska, racjonalizacji struktury użytkowania ziemi i tworzenia ładu w gospodarce przestrzennej nadają temu problemowi wysoką rangę. 	<p>Uwzględniono poprzez wyznaczenie do realizacji następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie nadzoru nad gospodarką leśną w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa. • Zalesianie nowych terenów (w tym gruntów zbędnych dla rolnictwa oraz nieużytków z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych) oraz prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej. • Ochrona i pielęgnowanie obszarów leśnych. • Ograniczanie wyłączania z użytkowania leśnego gruntów leśnych.
<p>Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015-2020</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie poziomu wiedzy oraz wzrost aktywności społeczeństwa w zakresie działań na rzecz ochrony różnorodności biologicznej. • Doskonalenie systemu ochrony przyrody. • Zachowanie i przywracanie siedlisk przyrodniczych oraz populacji zagrożonych gatunków. • Utrzymanie i odbudowa funkcji ekosystemów będących źródłem usług dla człowieka. • Zwiększenie integracji działalności sektorów gospodarki z celami ochrony różnorodności biologicznej 	<p>Uwzględniono poprzez wyznaczenie do realizacji następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ustanawianie nowych form ochrony przyrody. • Bieżąca pielęgnacja, ochrona i utrzymanie istniejących form ochrony przyrody oraz miejsc cennych przyrodniczo. • Zalesianie nowych terenów (z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych). • Ochrona i pielęgnowanie obszarów leśnych.

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY
MIASTO TOMASZÓW MAZOWIECKI NA LATA 2020-2023 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2024-2027**

Dokument	Cele, kierunki interwencji oraz zadania z zakresu ochrony środowiska określone w obowiązujących dokumentach strategicznych	Sposób uwzględnienia w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023”
	<ul style="list-style-type: none"> Ograniczanie zagrożeń wynikających ze zmian klimatu oraz presji ze strony gatunków inwazyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> Prowadzenie nadzoru nad gospodarką leśną w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa. Tworzenie oraz bieżące utrzymanie i rewitalizacja terenów zieleni urządzonej. Wnikliwe prowadzenie postępowań dotyczących wycinki drzew. Podnoszenie świadomości przyrodniczej społeczeństwa.
Poziom wojewódzki		
<p>Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (projekt z dnia 21 listopada 2019 r.)</p>	<p>Jednym ze strategicznych założeń w sferze przestrzennej jest stworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju regionu poprzez kreowanie atrakcyjnej i dostępnej przestrzeni, co będzie sprzyjało rozwojowi gospodarstwu i poprawie jakości życia mieszkańców, przy jednoczesnym poszanowaniu zasobów środowiska. Podjęte działania będą wymagały systemowego podejścia m.in. do zagadnień związanych z adaptacją do zmian klimatu i poprawą jakości środowiska oraz ochroną i kształtowaniem krajobrazu. Równie ważnym aspektem będzie stworzenie efektywnych sieci infrastrukturalnych poprzez zwiększenie dostępności transportowej i teleinformatycznej, zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz racjonalne gospodarowanie odpadami. Osiągnięcie założonego celu w oparciu o zdefiniowane wyzwania wymagać będzie szerokiego spektrum strategicznych działań realizowanych przy założeniu ograniczenia ingerencji w tereny cenne przyrodniczo, w szczególności na obszary Natura 2000. W obliczu nasilających się zmian klimatycznych, niezbędne staje się podjęcie interwencji w zakresie eliminacji emisji zanieczyszczeń powietrza, szczególnie w miastach, poprawy jakości wód oraz przeciwdziałania skutkom suszy i zjawisk ekstremalnych. Niezwykle istotne zagadnienie stanowi także ochrona wartości dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza poprzemysłowego, wielokulturowego i filmowego oraz walorów przyrodniczych, przy jednoczesnym zachowaniu harmonii w krajobrazie. Obszarem szczególnego wsparcia będzie system transportowy regionu. W ramach zwiększenia jego dostępności, kluczowe będą działania polegające na dopełnieniu układu drogowego oraz włączeniu województwa w system szybkich połączeń kolejowych. W celu osiągnięcia przesunięcia modalnego na rzecz bardziej zrównoważonych form transportu, priorytetem będzie stworzenie atrakcyjnej i konkurencyjnej oferty przewozowej publicznego transportu zbiorowego, w tym realizacja w pełni zintegrowanych i przyjaznych pasażerom węzłów przesiadkowych oraz zwiększenie intermodalności transportu towarowego. Dodatkowo, działania będą się koncentrowały na kształtowaniu odpowiednich warunków inwestycyjnych dla rozwoju usług logistycznych sprzyjających kształtowaniu się węzła logistycznego o znaczeniu europejskim. Dla zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego, ważnym zadaniem będzie rozwój strategicznego systemu elektroenergetycznego, gazowego oraz wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Nastąpi również racjonalizacja gospodarki odpadami, w kierunku zmniejszenia negatywnego wpływu na środowisko i rozwoju gospodarki o obiegu zamkniętym.</p>	<p>Wszystkie zadania wyznaczone do realizacji w ramach „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” wpisują się w realizację „Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030”.</p>

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY
MIASTO TOMASZÓW MAZOWIECKI NA LATA 2020-2023 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2024-2027**

Dokument	Cele, kierunki interwencji oraz zadania z zakresu ochrony środowiska określone w obowiązujących dokumentach strategicznych	Sposób uwzględnienia w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023”
<p>Program Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 r.</p>	<p>Program dla województwa określa do osiągnięcia następujące cele środowiskowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości powietrza przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zmian klimatu. • Poprawa klimatu akustycznego w województwie łódzkim. • Ochrona przed polami elektromagnetycznymi. • Osiągnięcie dobrego stanu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych. • Ochrona przed zjawiskami ekstremalnymi związanymi z wodą. • Prowadzenie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej. • Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi. • Ochrona i racjonalne wykorzystanie powierzchni ziemi oraz rekultywacja terenów zdegradowanych. • Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, uwzględniając zrównoważony rozwój województwa łódzkiego. • Ochrona różnorodności biologicznej oraz krajobrazowej. • Prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej. • Zmniejszenie zagrożenia wystąpienia poważnej awarii oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii. 	<p>Uwzględniono w pełnym zakresie - wszystkie wyznaczone obszary interwencji, cele, kierunki interwencji oraz zadania wyznaczone w ramach „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” wynikają wprost z „Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 r.”</p>
<p>Program ochrony powietrza dla strefy w województwie łódzkim w celu osiągnięcia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego i poziomu docelowego benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM10</p>	<p>Wybrane działania kierunkowe jakie należy realizować zgodnie z POP w celu obniżenia emisji pyłu PM 10 oraz B(a)P przedstawiają się następująco:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wymiana źródeł ciepła w sektorze komunalno-gospodarczym na źródła wysokosprawne, niskoemisyjne z certyfikatami ekologicznymi. • Budowa lub rozbudowa centralnych systemów ciepłowniczych lub/i gazowych. • Termomodernizacja budynków. • Wprowadzenie systemów efektywnego zarządzania energią i surowcami. • Stosowanie niskoemisyjnych źródeł energetyki odnawialnej. • Utwardzanie dróg. • Wymian pojazdów na niskoemisyjne i bezemisyjne. • Wytwarzanie energii elektrycznej i ciepłej w kogeneracji. • Stosowanie technik odpylania o wysokiej efektywności. • Stosowanie metod podnoszących efektywność energetyczną: termomodernizacja, zmniejszanie strat przesyłu energii, stosowanie energooszczędnych technologii, metod odzysku energii, systemów efektywnego zarządzania energią. • Kształcenie właściwych zachowań proekologicznych w celu ograniczenia emisji i ochrony zdrowia. • Planowanie przestrzenne – zapewnienie ładu przestrzennego i ochrony powietrza poprzez uwzględnienie w planach korzystnej z punktu widzenia ochrony powietrza lokalizacji działalności gospodarczej, niskoemisyjnych źródeł pozyskiwania ciepła, reorganizacji ruchu kołowego – ruch uspokojony lub zakaz ruchu Korytarzy ekologicznych, zapewniających przewietrzenie miast. 	<p>Uwzględniono poprzez wyznaczenie do realizacji następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Termomodernizacja budynków (mieszkalnych, użyteczności publicznej). • Wymiana przestarzałych źródeł grzewczych opalanych paliwami stałymi. • Rozbudowa i modernizacja infrastruktury gazowniczej (w celu wzrostu wykorzystania gazu ziemnego jako niskoemisyjnego nośnika energii). • Rozbudowa i modernizacja systemu ciepłowniczego (w celu zwiększenia wykorzystania ciepła sieciowego jako niskoemisyjnego nośnika energii). • Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (np. kolektory słoneczne, pompy ciepła, fotowoltaika). • Modernizacja przemysłowych źródeł ciepła. • Modernizacja systemów do redukcji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych. • Kontrola podmiotów korzystających ze środowiska (w zakresie emisji zanieczyszczeń do powietrza). • Wnikliwe prowadzenie postępowań dotyczących wydawania pozwoleń na emisję gazów i pyłów. • Kontrola gospodarstw domowych w zakresie spalania odpadów. • Uwzględnianie w MPZP zapisów dotyczących stosowania ekologicznego ogrzewania w tym OZE. • Promocja niskoemisyjnych środków transportu (np. elektromobilności). • Promocja niskoemisyjnych paliw, źródeł grzewczych, OZE oraz działań termomodernizacyjnych. • Edukacja mieszkańców nt. szkodliwości spalania odpadów.

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY
MIASTO TOMASZÓW MAZOWIECKI NA LATA 2020-2023 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2024-2027**

Dokument	Cele, kierunki interwencji oraz zadania z zakresu ochrony środowiska określone w obowiązujących dokumentach strategicznych	Sposób uwzględnienia w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023”
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego 2030+	<p>W zakresie celu szczegółowego IV. „Region o wysokiej jakości środowiska przyrodniczego” Plan określa do realizacji następujące kierunki działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Racjonalne wykorzystanie powierzchni ziemi, m.in. poprzez ochronę gleb oraz ochroną i racjonalne gospodarowanie złożami kopalin, a także przywracanie wartości użytkowej gruntom zdewastowanym i zdegradowanym. • Zwiększanie i poprawa jakości zasobów wodnych, m.in. poprzez: ochronę zasobów wód powierzchniowych oraz poprawę zdolności retencyjnych zlewni, poprawę jakości wód powierzchniowych, ochronę zasobów i jakości wód podziemnych. • Poprawa jakości powietrza, m.in. poprzez: wdrażanie uchwały antysmogowej oraz programów ochrony powietrza dla stref, w których notuje się przekroczenia poziomu dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń oraz wdrażanie czystych technologii węglowych. • Kształtowanie zasobów leśnych, m.in. poprzez ochronę i wzbogacanie istniejących kompleksów leśnych i zadrzewień oraz zwiększanie lesistości. • Zachowanie i wzrost różnorodności biologicznej, m.in. poprzez ochronę, wzbogacanie lub odtwarzanie różnorodności biologicznej. • Zachowanie najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych oraz zapewnienie ciągłości systemu ekologicznego, m.in. poprzez: kształtowanie spójnego systemu obszarów chronionych, ochronę pozostałych terenów cennych przyrodniczo i krajobrazowo, a także kształtowanie korytarzy ekologicznych. • Przeciwdziałanie zagrożeniom, m.in. poprzez poprawę klimatu akustycznego, ograniczanie zagrożenia promieniowaniem elektromagnetycznym, ograniczanie zagrożenia awariami, ograniczanie zagrożenia ruchami masowymi ziemi, ograniczenie zagrożenia powodziowego przeciwdziałanie skutkom i adaptacja do zmian klimatu. 	<p>Wszystkie zadania wyznaczone do realizacji w ramach „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” wpisują się w wytyczne „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego 2030+”.</p>
Poziom powiatowy		
Strategia Rozwoju Powiatu Tomaszowskiego na lata 2015-2020	<p>Strategia określa m.in. następujące cele operacyjne wpływające na poprawę stanu środowiska:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie skutków klęsk żywiołowych oraz wypadków komunikacyjnych. • Edukacja społeczeństwa w zakresie bezpieczeństwa. • Poprawa bezpieczeństwa na drogach znajdujących się w granicach powiatu tomaszowskiego. • Prowadzenie działań na rzecz poprawy jakości powietrza. • Wspieranie działań zmierzających do poprawy jakości wód powierzchniowych na terenie powiatu tomaszowskiego. • Edukacja proekologiczna. • Poprawa stanu dróg. • Tworzenie bezpiecznych dróg rowerowych na terenie powiatu tomaszowskiego. • Dopasowanie komunikacji publicznej do potrzeb mieszkańców i turystów. 	<p>Uwzględniono poprzez wyznaczenie do realizacji m.in. następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Termomodernizacja budynków (mieszkalnych, użyteczności publicznej). • Wymiana przestarzałych źródeł grzewczych opalanych paliwami stałymi. • Rozbudowa i modernizacja infrastruktury gazowniczej. • Rozbudowa i modernizacja systemu ciepłowniczego. • Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (np. kolektory słoneczne, pompy ciepła, fotowoltaika). • Modernizacja, przebudowa i remonty nawierzchni dróg. • Budowa infrastruktury rowerowej (w tym dróg rowerowych). • Zakup nisko/zeroemisyjnego taboru. • Budowa i remonty chodników. • Promocja niskoemisyjnych środków transportu (np. elektromobilności). • Promocja niskoemisyjnych paliw, źródeł grzewczych, OZE oraz działań termomodernizacyjnych. • Edukacja mieszkańców nt. szkodliwości spalania odpadów.

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY
MIASTO TOMASZÓW MAZOWIECKI NA LATA 2020-2023 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2024-2027**

Dokument	Cele, kierunki interwencji oraz zadania z zakresu ochrony środowiska określone w obowiązujących dokumentach strategicznych	Sposób uwzględnienia w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023”
		<ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodociągowej. • Modernizacja i rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej. • Podnoszenie świadomości przyrodniczej społeczeństwa. • Kontrola zakładów przemysłowych. • Organizowanie szkoleń, ćwiczeń i warsztatów (dot. poważnych awarii i zarządzania kryzysowego).
<p style="text-align: center;">Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Tomaszowskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027</p>	<p>Program określa do realizacji następujące kierunki interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza. • Podniesienie komfortu akustycznego mieszkańców powiatu. • Minimalizacja oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego. • Ograniczenie zasięgu oraz skutków powodzi, przeciwdziałanie skutkom suszy. • Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych. • Poprawa jakości gleb na terenie powiatu. • Usprawnienie systemu gospodarki odpadami. • Usunięcie wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu. • Ochrona zasobów przyrodniczych. 	<p>Uwzględniono w pełnym zakresie - wszystkie wyznaczone obszary interwencji, cele, kierunki interwencji oraz zadania wyznaczone w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” wpisują się w realizację „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Tomaszowskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027”.</p>
Poziom gminny		
<p style="text-align: center;">Strategia Rozwoju Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2015-2020</p>	<p>Strategia określa do realizacji następujące cele operacyjne wpływające na poprawę stanu środowiska:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja sieci dróg lokalnych na terenie miasta. • Uporządkowanie przestrzeni publicznej w ścisłym centrum miasta. • Rewitalizacja społeczna i gospodarcza zdegradowanych terenów mieszkaniowych i usługowych. • Przekształcenia przestrzenne i funkcjonalne terenów poprzemysłowych. • Rozbudowa oferty turystycznej i integracja produktów turystycznych w ramach Doliny rzeki Pilicy. 	<p>Uwzględniono poprzez wyznaczenie do realizacji m.in. następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja, przebudowa i remonty nawierzchni dróg. • Budowa infrastruktury rowerowej (w tym dróg rowerowych). • Budowa i remonty chodników. • Rekultywacja składowisk pozakładowych. • Bieżąca pielęgnacja, ochrona i utrzymanie istniejących form ochrony przyrody oraz miejsc cennych przyrodniczo. • Tworzenie oraz bieżące utrzymanie i rewitalizacja terenów zieleni urządzonej.
<p style="text-align: center;">Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla miasta Tomaszowa Mazowieckiego</p>	<p>Najważniejsze cele szczegółowe PGN to działania zmierzające do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oszczędnego gospodarowania energią dzięki wiodącej roli sektora publicznego, • obniżenia zużycia energii w budynkach, na oświetlenie dróg i przestrzeni publicznej • promowania i wdrażania instalacji OZE w nowobudowanych i modernizowanych budynkach użyteczności publicznej, • wspierania działań na rzecz termomodernizacji budynków mieszkalnych, • pomocy w pozyskaniu środków na wymianę źródeł ogrzewania budynków mieszkalnych na bardziej ekologiczne (nie węglowe), • umożliwienia i stosowania systemu dopłat do instalacji OZE w budynkach mieszkalnych, • promowania budownictwa energooszczędnego (budynków pasywnych), • podnoszenie świadomości dotyczące efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach, 	<p>Uwzględniono w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” poprzez obszar interwencji „Ochrona klimatu i jakości powietrza” oraz ustanowione w ramach tego obszaru cele, kierunki interwencji oraz zadania.</p>

*PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY
 MIASTO TOMASZÓW MAZOWIECKI NA LATA 2020-2023 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2024-2027*

Dokument	Cele, kierunki interwencji oraz zadania z zakresu ochrony środowiska określone w obowiązujących dokumentach strategicznych	Sposób uwzględnienia w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023”
	<ul style="list-style-type: none"> • dążenie do zwiększenia gazyfikacji w mieście poprzez działania informacyjno-edukacyjne, • poprawy jakości technicznej dróg gminnych mająca wpływ m.in. na obniżenie zużycia paliw, • edukacji społeczności lokalnej odnośnie jej wpływu na lokalną gospodarkę energetyczną, a w konsekwencji na poprawę jakości powietrza i wzrost komfortu życia mieszkańców. 	
<p>Plan Zrównoważonego Rozwoju Transportu Publicznego w Tomaszowie Mazowieckim</p>	<p>Wizja transportu publicznego w Tomaszowie Mazowieckim zakłada funkcjonowanie oraz rozwój masowego i proekologicznego transportu zbiorowego spełniającego oczekiwania pasażerów – w sposób tworzący z niego alternatywę dla podróży realizowanych transportem indywidualnym.</p>	<p>Uwzględniono poprzez wyznaczenie do realizacji następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakup nisko/zeroemisyjnego taboru komunikacji publicznej. • Promocja niskoemisyjnych środków transportu (np. elektromobilności). • Organizacja i rozwój publicznego transportu zbiorowego.
<p>Strategia adaptacji do zmian klimatu Miasta Tomaszowa Mazowieckiego do roku 2025 z perspektywą do 2030</p>	<p>Strategia określa, iż uwzględnienie prognozowanych zmian klimatu w planowaniu rozwoju miasta jest niezbędne dla zapewnienia bezpiecznego i sprawnego funkcjonowania miasta oraz wysokiej jakości życia mieszkańców. Najważniejsze zagrożenia związane ze zmianami klimatu na terenie miasta dotyczą upałów oraz powodzi i podtopień. W Strategii określone zostały następujące cele adaptacyjne będące odpowiedzią władz i mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego na wskazane zagrożenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel 1. Łagodzenie zagrożeń wynikających z fal upałów i miejskiej wyspy ciepła. • Cel 2. Ochrona mieszkańców, gospodarki i sektorów wrażliwych przed powodzią i podtopieniami. • Cel 3. Poprawa dostępu do informacji dla skutecznego zapobiegania skutkom ekstremów klimatycznych. • Cel 4. Wzmocnienie potencjału adaptacyjnego terenów inwestycyjnych i rozwiniętych gospodarczo. 	<p>Przy podsumowaniu każdego obszaru interwencji uwzględniono adaptację do zmian klimatu jako jedno z zagadnień horyzontalnych.</p>
<p>Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta Tomaszowa Mazowieckiego</p>	<p>Nadrzędnym i długoterminowym celem programu jest oczyszczenie terenu miasta z wyrobów zawierających azbest, a tym samym wyeliminowanie ich szkodliwego wpływu na zdrowie mieszkańców oraz środowisko naturalne.</p>	<p>Jednym z głównych zadań wyznaczonych w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” jest „systematyczne usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów azbestowych”.</p>

Źródło: opracowanie własne

Podsumowując „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” jest w pełni zgodny i realizuje zadania oraz cele określone w obowiązujących dokumentach strategicznych wyznaczających ramy i kierunki działań z zakresu ochrony środowiska na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym, krajowym, regionalnymi oraz lokalnym.

4. ISTNIEJĄCY STAN ŚRODOWISKA OBSZARU OBJĘTEGO ODDZIAŁYWANIEM

4.1. Klimat i powietrze atmosferyczne

Według klasyfikacji klimatów wg Köppena Tomaszów Mazowiecki położony jest w obrębie klimatu wilgotnego kontynentalnego z łagodnym latem (Dfb). Cechy charakterystyczne dla tego klimatu przedstawiają się następująco:

- średnia temperatura najzimniejszego miesiąca wynosi -3°C lub mniej;
- średnia temperatura najcieplejszego miesiąca jest wyższa niż 10°C ;
- nie ma miesiąca ze średnią temperaturą powyżej 22°C ;
- opady są równo rozłożone w całym roku.

Zgodnie z danymi pogodowymi zebranymi pomiędzy 1982 r. i 2012 r. prezentowanymi na stronie www.climate-data.org średnia roczna temperatura powietrza w Tomaszowie Mazowieckim wynosi $7,7^{\circ}\text{C}$. Najcieplejszym miesiącem roku jest lipiec (średnia miesięczna temperatura wynosi $18,2^{\circ}\text{C}$), natomiast najzimniejszym styczeń (średnia miesięczna temperatura wynosi $-4,9^{\circ}\text{C}$). Średnia roczna suma opadów wynosi 565 mm (najsuchszym miesiącem jest luty – 26 mm, natomiast największe opady występują w lipcu – 81 mm).

Zgodnie z „Roczną oceną jakości powietrza w województwie łódzkim – raport wojewódzki za rok 2018” (Łódź, kwiecień 2019 r.) na terenie Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki wyznaczono następujące obszary przekroczeń standardów jakości powietrza ze względu na kryterium ochrony zdrowia ludzi:

- obszar przekroczeń poziomu docelowego dla **benzo(a)pirenu**;
- obszar przekroczeń poziomu dopuszczalnego dla **pyłu zawieszonego PM 10**;
- obszar przekroczeń poziomu dopuszczalnego dla **pyłu zawieszonego PM 2,5 (faza I oraz faza II)**;
- obszar przekroczeń poziomu celu długoterminowego dla **ozonu (O_3)**.

Według danych GIOŚ główną przyczyną przekroczeń dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń na terenie województwa łódzkiego jest oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków mieszkalnych paliwami stałymi (stężenia pyłów zawieszonych oraz B(a)P wykazują wyraźną zmienność sezonową – przekroczenia dotyczą głównie sezonu grzewczego).

Na terenie Tomaszowa Mazowieckiego przy ul. Św. Antoniego 43/45 zlokalizowana jest stacja pomiarowa jakości powietrza należąca do Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska funkcjonująca w ramach systemu Państwowego Monitoringu Środowiska. Na stacji prowadzone są pomiary manualne w zakresie zawartości benzo(a)pirenu oraz pyłu zawieszonego PM 10.

Zmierzona na stacji w 2019 r. średnia roczna wartość stężenia pyłu zawieszonego PM 10 wyniosła $29,9 \mu\text{g}/\text{m}^3$, co oznacza, iż dopuszczalne stężenie roczne wynoszące $40,0 \mu\text{g}/\text{m}^3$ nie zostało przekroczone. Przekroczona została jednak dopuszczalna częstotliwość przekraczania stężenia poziomu 24-godzinnego pyłu PM 10 wynoszącego $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (w 2019 r. wystąpiły 43 dni ze średnim dobowym stężeniem PM 10 wynoszącym $>50 \mu\text{g}/\text{m}^3$, przy dopuszczalnej liczbie dni wynoszącej 35).

Wyniki pomiarów benzo(a)pirenu na stacji pomiarowej w Tomaszowie Mazowieckim zlokalizowanej przy ul. Św. Antoniego są dużo bardziej niekorzystne od wyników pomiarów pyłu zawieszonego PM 10. Zmierzona średnia roczna wartość stężenia B(a)P w 2019 r. wyniosła

3,4 ng/m³, co oznacza ponad 3-krotne przekroczenie dopuszczalnej normy wynoszącej 1 ng/m³. W przypadku wyników pomiarów benzo(a)pirenu jeszcze bardziej widoczna jest dysproporcja stężeń pomiędzy okresem grzewczym (styczeń, luty, marzec, październik, listopad, grudzień) a pozostałymi miesiącami. Powyższe dowodzi, iż ogrzewanie budynków paliwami stałymi stanowi bezsprzecznie podstawowe źródło emisji B(a)P do powietrza na terenie Tomaszowa Mazowieckiego (stężenie B(a)P w miesiącach letnich jest na bardzo niskim poziomie).

4.2. Wody powierzchniowe i podziemne

Tomaszów Mazowiecki położony jest na obszarze działania PGW Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie w regionie wodnym Środkowej Wisły w zlewni Pilicy.

Sieć hydrograficzna miasta jest rozwinięta. Przez Tomaszów Mazowiecki przepływa pięć rzek: Pilica, Wolbórka, Czarna Bielina, Piasecznica i Lubochenka.

Zgodnie z podziałem hydrograficznym Polski Tomaszów Mazowiecki położony jest na obszarze następujących Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP):

- JCWP Pilica od Zbiornika Sulejów do Wolbórki (kod: RW20001925459);
- JCWP Pilica od Wolbórki do Drzewiczki (kod: RW200019254799);
- JCWP Wolbórka od Dopływu spod Będzelina do ujścia (kod: RW20001925469);
- JCWP Czarna (kod: RW200017254689);
- JCWP Zbiornik Sulejów (kod: RW200002545399).

Miasto Tomaszów Mazowiecki położone jest w obrębie dwóch następujących Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd):

- JCWPd nr 84 o łącznej powierzchni wynoszącej 4 233,3 km²;
- JCWPd nr 73 o łącznej powierzchni wynoszącej 2 299,9 km².

Tomaszów Mazowiecki położony jest na obszarze o niezwykle korzystnych warunkach hydrogeologicznych. W obrębie miasta występują trzy główne zbiorniki wód podziemnych:

- GZWP nr 401 Niecka łódzka - zbiornik o charakterze porowym, obejmuje wody występujące w utworach kredy dolnej;
- GZWP nr 404 Zbiornik Koluszki-Tomaszów - zbiornik o charakterze szczelinowo-krasowym, z wodami związanymi z utworami jury górnej;
- GZWP nr 410 Zbiornik Opoczno - zbiornik szczelinowo-porowy, z wodami w utworach jury górnej.

Na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego wyznaczono **obszary szczególnego zagrożenia powodzią** (czyli obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (Q 1%) oraz obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (Q 10%)). Wyznaczone na terenie miasta obszary szczególnego zagrożenia powodzią obejmują dolinę Pilicy i Wolbórki. Zgodnie z „Planem zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły” (Dz. U. 2016, poz. 1841) miasto Tomaszów Mazowiecki zaliczono do gmin o wysokim zintegrowanym poziomie ryzyka powodziowego.

W dniu 29 marca 2017 r. Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie wydał Rozporządzenie w sprawie określenia wód powierzchniowych i podziemnych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszaru szczególnie narażonego, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć w granicach regionów wodnych: Środkowej Wisły, Łyny i Węgorapy, Niemna, Świeżej oraz Jarft (Dz. U. Woj. Mazowieckiego 2017, poz. 3191).

Zgodnie z powyższym rozporządzeniem określono cały obszar regionu wodnego Środkowej Wisły jako obszar szczególnie narażony (OSN) na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych należy ograniczyć. Dodatkowo następujące JCWP znajdujące się w obrębie miasta Tomaszowa Mazowieckiego, tj.:

- JCWP Pilica od Zbiornika Sulejów do Wolbórki (kod: RW20001925459);
- JCWP Wolbórka od Dopływu spod Będzelina do ujścia (kod: RW20001925469);

- JCWP Czarna (kod: RW200017254689);
- JCWP Zbiornik Sulejów (kod: RW200002545399);

zaliczono do wód wrażliwych tj. wód zanieczyszczonych i zagrożonych zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych.

Zgodnie z aktualną oceną jakości wód powierzchniowych zamieszczoną w publikacji Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska pn. „Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w roku 2017-2018” **stan ogólny wszystkich JCWP położonych w obrębie miasta Tomaszowa Mazowieckiego oceniony został jako ZŁY** (na podstawie badań prowadzonych w latach 2017-2018).

Zły stan wód badanych JCWP wynikał ze stanu/potencjału ekologicznego gorszego niż dobry oraz złego stanu chemicznego. Przekraczanymi wskaźnikami badanych JCWP decydującymi o złym stanie wód powierzchniowych na terenie Tomaszowa Mazowieckiego są:

- elementy biologiczne: fitobentos, flora, makrofity, makrobezkręgowce bentosowe, ichtiofauna;
- elementy fizykochemiczne: substancje rozpuszczone, wapń, twardość ogólna, odczyn pH, azot azotanowy, azot azotynowy, azot ogólny, fosfor fosforanowy (V), fosfor ogólny;
- elementy chemiczne: difenyletery bromowane, fluoranten, rtęć i jej związki, benzo(a)piren, benzo(b)fluoranten, benzo(g,h,i)perylene, heptachlor.

Na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego nie ma zlokalizowanych punktów monitoringowych jakości wód podziemnych w ramach systemu monitoringu krajowego.

Ostatnia kompleksowa ocena dla całych jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) wykonana została w 2017 r., przy czym rokiem bazowym dla analizy był rok 2016.

Stan chemiczny, stan ilościowy oraz stan ogólny Jednolitej Części Wód Podziemnych (JCWPd) nr 73 oraz Jednolitej Części Wód Podziemnych (JCWPd) nr 84, w obrębie których położone jest miasto Tomaszów Mazowiecki oceniony został jako DOBRY.

4.3. Gospodarka wodno-ściekowa

Zaopatrzenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego w wodę odbywa się z czterech niezależnych źródeł:

- ujęcia wód powierzchniowych Zakładu Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o. w Łodzi, zlokalizowanego w Wydziale Produkcji Wody przy ulicy Jana Pawła II 45/47 w Tomaszowie Mazowieckim – 93,0 % dostarczanej wody (według danych na koniec 2018 r.),
- ujęcia wód podziemnych „Białobrzegi” zlokalizowanego przy ulicy Wilczej w Tomaszowie Mazowieckim – 6,0 % dostarczanej wody,
- ujęcie wód podziemnych „Borki”, zlokalizowane na terenie byłego O.S.W. „Borki” – 0,9 % dostarczanej wody,
- ujęcie wód podziemnych zlokalizowane we wsi Wiaderno – 0,1 % dostarczanej wody.

Łączna długość wodociągowej sieci rozdzielczej eksploatowanej na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego przez Zakład Gospodarki Wodno-Kanalizacyjnej Sp. z o. o. (ZGWK Sp. z o.o.) według stanu na 31.12.2019 r. wynosiła 165,3 km, przy łącznej liczbie przyłączy wodociągowych do budynków mieszkalnych wynoszącej 5 501 szt. W 2019 r. ZGWK Sp. z o. o. odbiorcom z obszaru miasta dostarczył 2 548,6 tys. m³ wody, w tym gospodarstwom domowym 1923,8 tys. m³, co stanowi 75,5 %.

Uchwałą Nr XIX/150/2019 Rady Miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego z dnia 31 października 2019 r. wyznaczono aglomerację kanalizacyjną „Tomaszów Mazowiecki” o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) wynoszącej 95 710. Aglomeracja obejmuje swoim zasięgiem: cały teren miasta Tomaszów Mazowiecki oraz część gminy Tomaszów Mazowiecki obejmujący następujące miejscowości: Zaborów Pierwszy, Zaborów Drugi, Wiaderno, Wąwał, Twarda, Tresta, Swolszewice Małe, Smardzewice, Komorów.

Łączna długość czynnej sieci kanalizacji sanitarnej eksploatowanej na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego przez Zakład Gospodarki Wodno-Kanalizacyjnej Sp. z o. o. według stanu na 31.12.2019 r. wynosiła 167,5 km, przy łącznej liczbie przyłączy kanalizacyjnych do budynków mieszkalnych wynoszącej 4 531 szt. W 2019 r. ZGWK Sp. z o.o. siecią kanalizacji sanitarnej z obszaru miasta odprowadził 2 433,9 tys. m³ ścieków bytowych.

ZGWK Sp. z o. o. na terenie Tomaszowa Mazowieckiego eksploatuje oczyszczalnię biologiczną z podwyższonym usuwaniem biogenów zlokalizowaną przy ul. Henrykowskiej 2/4 o przepustowości projektowej wynoszącej 12 000 m³/dobę (120 000 RLM). Bezpośredni odbiornik ścieków oczyszczonych dla oczyszczalni stanowi rzeka Pilica (126+010 km). Obiekt posiada pozwolenie wodnoprawne obowiązujące do 31.12.2025 r. (Decyzja Marszałka Województwa Łódzkiego z dnia 31 grudnia 2015 r. znak RŚVI.7322.142.2015.MP). W 2019 r. do oczyszczalni dopłynęło 3 730 tys. m³ (10 219 m³/dobę), w tym 2 217 tys. m³ ścieków dopływających bez ścieków opadowych, dowożonych i wód infiltracyjnych oraz 221 tys. m³ ścieków dowożonych. Oczyszczalnia zapewnia wysoki stopień redukcji zanieczyszczeń: od 95,0 % dla fosforu ogólnego do 99,2 % dla BZT5 (dane za 2019 r.).

Zgodnie z danymi Urzędu Miasta w Tomaszowie Mazowieckim (według stanu na dzień 31.12.2019 r.) na terenie miasta znajdowało się 1 369 szt. zbiorników bezodpływowych oraz 73 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków.

W 2018 r. zakłady przemysłowe prowadzące działalność na terenie Tomaszowa Mazowieckiego zużyły 785 tys. m³ wody (w tym z własnych ujęć pobrały 762 tys. m³ wody). Ilość odprowadzonych ścieków przemysłowych wyniosła natomiast 614 tys. m³, w tym 598 tys. m³ do sieci kanalizacyjnej oraz 16 tys. m³ bezpośrednio do wód/ziemi.

4.4. Zagrożenia hałasem

Zgodnie z danymi Starostwa Powiatowego w Tomaszowie Mazowieckim na terenie miasta działalność prowadzą trzy podmioty, tj.:

- SICHER BAUTECHNIK POLSKA Sp. z o.o prowadzący instalację na terenie Zakładu Produkcyjnego przy ul. Popiełuszki 58/60 w Tomaszowie Mazowieckim;
- ZŁOMEX Sp. j., ul. Żeromskiego 46, Tomaszów Mazowiecki;
- Lokal gastronomiczny GOSPODA, pl. Kościuszki 14/15, Tomaszów Mazowiecki;

dla których Starosta Tomaszowski wydał decyzje o dopuszczalnym poziomie hałasu.

Ponadto dopuszczalne poziomy hałasu uregulowane prawnie zostały również w pozwoleniach zintegrowanych wydanych dla następujących podmiotów/instalacji znajdujących się na terenie Tomaszowa Mazowieckiego:

- Ceramika Paradyż Sp. z o.o. - instalacja na terenie zakładu produkcyjnego Ceramika Paradyż - Tomaszów 1, ul. Ujezdźka 23;
- Ceramika Paradyż Sp. z o.o. - instalacja na terenie zakładu produkcyjnego Ceramika Paradyż - Tomaszów 2, ul. Milenijna 21;
- Ceramika Paradyż Sp. z o.o. - instalacja na terenie zakładu produkcyjnego Ceramika Paradyż - ul. Milenijna 27/35;
- ROLDROB S.A., ul. Warszawska 168/172;
- Zakład Gospodarki Ciepłowniczej w Tomaszowie Maz. Sp. z o.o., ul. Wierzbowa 136.

Głównym źródłem hałasu kształtującym klimat akustyczny jest hałas drogowy, który generuje największą liczbę przekroczeń dopuszczalnych poziomów dźwięku w środowisku.

Przez obszar Tomaszowa Mazowieckiego przebiegają istotne w skali kraju i regionu szlaki komunikacyjne o dużym natężeniu ruchu tj.:

- droga ekspresowa S8 łącząca aglomeracje: wrocławską, łódzką, warszawską i białostocką;
- droga krajowa nr 48 (Tomaszów Mazowiecki – Radom);
- droga wojewódzka nr 713 (Łódź – Opoczno).

Wszystkie drogi na terenie Tomaszowa Mazowieckiego objęte Generalnym Pomiarom Ruchu w 2015 r. (tj. S 8, DK 48, DW 713) charakteryzują się natężeniem ruchu pojazdów

silnikowych znacznie powyżej 3 mln/rok (tj. 8 200/dobę). W związku z czym ich eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne na znacznych obszarach oraz wymagane jest sporządzenie dla nich map akustycznych.

Zgodnie z mapami akustycznymi sporządzonymi przez GDDKiA dla dróg krajowych o ruchu powyżej 3 mln poj./rok na terenie województwa łódzkiego w ramach III edycji mapowania (maj 2018 r.), wzdłuż odcinka drogi ekspresowej S8 oraz drogi krajowej nr 48 przebiegających przez miasto Tomaszów Mazowiecki, wyznaczono obszary z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów hałasu. Na wyznaczonych obszarach przekroczeń znajduje się jednak niewielka liczba budynków mieszkalnych (stanowiących głównie pierwszą linię zabudowy jednorodzinnej/zagrodowej) oraz zamieszkuje je nieduża liczba mieszkańców. Spowodowane jest to tym, iż analizowane odcinki dróg przebiegają z dala od gęsto zaludnionego centrum miasta oraz wzdłuż większości odcinka drogi S8 zamontowane są ekrany akustyczne chroniące najbliższe położone tereny przed ponadnormatywnym poziomem emitowanego hałasu.

Ostatnie pomiary natężenia hałasu drogowego na terenie Tomaszowa Mazowieckiego w ramach systemu Państwowego Monitoringu Środowiska przeprowadzone były w 2015 r. w czterech punktach pomiarowych (przy ul. Warszawskiej, Legionów, Ujezdzkiej oraz Mościckiego). Jedynie w punkcie pomiarowym przy ul. Mościckiego nie odnotowano przekroczeń dopuszczalnego poziomu hałasu. Natomiast największe poziomy ponadnormatywnego hałasu odnotowane zostały w punkcie pomiarowym przy ul. Ujezdzkiej (szczególnie w porze nocnej).

4.5. Promieniowanie elektromagnetyczne

Przez obszar miasta Tomaszowa Mazowieckiego nie przebiegają przesyłowe linie elektroenergetyczne najwyższych napięć (tj. 220 lub 400 kV), które generują największe wartości promieniowania elektromagnetycznego.

Urząd Komunikacji Elektronicznej wydał 186 pozwoleń radiowych dla stacji bazowych (anten) telefonii komórkowej znajdujących się na terenie Tomaszowa Mazowieckiego (wg stanu na dzień 31.10.2019 r.).

Na terenie Tomaszowa Mazowieckiego zlokalizowane są 4 punkty pomiarowe natężenia promieniowania elektromagnetycznego (przy ul. Kolbego, Ogrodowej, Pl. Kościuszki oraz Bohaterów 14 Brygady). Na podstawie prowadzonych przez WIOŚ pomiarów w latach 2008, 2011, 2014, 2017 w żadnym z punktów zlokalizowanych na terenie miasta nie odnotowano przekroczenia dopuszczalnego poziomu natężenia pola elektromagnetycznego wynoszącego 7 V/m. Zmierzone wartości PEM były znacznie poniżej dopuszczalnej normy. Najwyższą wartość PEM (1,2 V/m) odnotowano w 2017 r. w punkcie przy ul. Kolbego, co stanowiło jedynie 17,1 % dopuszczalnej normy.

4.6. Budowa geologiczna i ukształtowanie terenu

Tomaszów Mazowiecki leży na obszarze, gdzie miąższość osadów czwartorzędowych jest stosunkowo niewielka, a skały mezozoiku występują płytko lub bezpośrednio na powierzchni. Miasto położone jest w obrębie dużej jednostki tektonicznej, zbudowanej ze skał mezozoicznych, zwanej niecką mogileńsko-łódzką. Jest ona częścią składową parasyklinorium szczecińsko-łódzko-miechowskiego. Nieckę tomaszowską w obrębie miasta budują skały górnej jury i dolnej kredy. Zgodnie z ułożeniem warstw w tektonicznej strukturze synklinalnej jaką jest niecka, najstarsze osady znajdują się na zewnątrz, a najmłodsze w osi niecki. Najstarszymi osadami występującymi w podłożu czwartorzędu są wapień skaliste, oolitowe i gąbkowe górnego oksfordu. Budują one podłoże czwartorzędu w północno-wschodniej części miasta. W kierunku południowo-zachodnim zapadają one coraz głębiej kolejno pod młodsze osady. Na wymienionych osadach górnego oksfordu leżą wapień margliste i margle (odstaniają się na powierzchni na zboczach ostańca erozyjnego w dolinie Pilicy), wyżej ility i ility margliste kimerydu. Serię

utworów górnej jury kończą ility i łowce margliste oraz margle i wapienie margliste portlandu. Te ostatnie były eksploatowane w nieczynnym kamieniołomie w zboczu doliny przy ul. Św. Antoniego.

Tomaszów Mazowiecki znajduje się w południowej, staroglacjalnej części pasa nizin środkowopolskich. Zgodnie z podziałem Polski na jednostki geomorfologiczne [wg S. Gilewskiej] miasto jest położone w obrębie Niziny Południowomazowieckiej, lub Wzniesienia Południowomazowieckiego [wg J. Kondrackiego]. Tomaszów Mazowiecki leży w obrębie mezoregionu zwanego Równiną Piotrkowską. Równina Piotrkowska podobnie jak cały makroregion, którego jest częścią, kształtowała się pod dominującym wpływem procesów związanych ze zlodowaceniami skandynawskimi.

Miasto Tomaszów Mazowiecki powstało nad Pilicą w sąsiedztwie węzła hydrologicznego jaki tworzą uchodzące doń Wolbórka, Czarna Belina, Piasecznica i Lubochenka. W granicach miasta znajduje się odcinek doliny Pilicy i dolne odcinki dolin jej dopływów. Doliny rzeczne wcinające się dość głęboko w powierzchnię płaskiej wysoczyzny polodowcowej stanowią najbardziej charakterystyczny element ukształtowania powierzchni miasta.

Zdenudowana wysoczyzna polodowcowa wznosi się na wysokość 170-180 m n.p.m. Na wysoczyźnie znajduje się najwyższy punkt w granicach miasta – 183 m n.p.m. (Wola Wiaderno). W kierunku dolin rzecznych wysoczyzna opada zboczami o zróżnicowanych spadkach. Zbocza, w górnej części, przeważnie łagodne, ku dołowi stromieją osiągając nachylenie do 20%. Wiąże się to ze zjawiskiem cyklicznego odmładzania rzeźby erozyjnej. Obok zboczy dolin rzecznych elementem urozmaicającym krajobraz są liczne formy erozyjne i denudacyjne, rozcinające wysoczyznę w sąsiedztwie krawędzi dolin rzecznych. Osiągają one głębokość do kilkunastu metrów. Wyróżniają się trzy generacje takich form od najstarszych szerokich, o łagodnych zboczach dolinek denudacyjnych, poprzez bardziej strome parowy, do młodych stromościennych wąwozów.

Poniżej zboczy wyciętych w wysoczyźnie polodowcowej, rozciągają się doliny rzeczne. Dolina Pilicy osiąga szerokość od 1 do ponad 2,5 km. W dolinie występują konsekwentnie dwa tarasy akumulacyjne. Trzeci najstarszy i najwyższy taras występuje w obrębie doliny fragmentarycznie. Taras zalewowy wznosi się przeciętnie 1-2 m ponad średni stan wody w rzece. Na tarasie zalewowym znajduje się najniższy położony punkt miasta – poniżej 151 m n.p.m. w północno-wschodniej jego części. Powierzchnia niższego tarasu nadzalewowego wznosi się na 3-5 m nad poziomem rzeki, a wyższego tarasu nadzalewowego 6-10 m. Powierzchnie tarasów urozmaicone niskimi kępami i płytkimi starorzeczami są w zasadzie płaskie.

Doliny dopływów Pilicy są znacznie węższe – nie przekraczają 200-300 m (lokalnie do 500 m – dolina Wolbórki). Z tego względu nie są samodzielnym elementem krajobrazotwórczym, lecz stanowią istotne urozmaicenie rzeźby wysoczyzny. W dolinach dopływów Pilicy występuje system tarasów nawiązujący do tarasów rzeki głównej.

Obok naturalnych form geomorfologicznych na terenie Tomaszowa Mazowieckiego w ciągu wieloletniego gospodarowania powstało wiele form antropogenicznych. Są to wykopy i nasypy związane z drogowymi i kolejowymi trasami komunikacyjnymi, wielkoprzestrzenne przekształcenia powierzchni, powstałe w wyniku działalności przemysłowej, hydrotechnicznej czy intensywnego budownictwa mieszkaniowego oraz wyrobiska po eksploatacji surowców.

4.7. Gleby i zasoby geologiczne

W rejonie Tomaszowa Mazowieckiego dominują gleby brunatne, wylugowane, zajmujące wysoczyznową część terenu, wytworzone z piasków gliniastych i glin piaszczystych oraz gleby pyłowe, wytworzone z piasków luźnych i słabogliniastych. Na znacznej części terenu zabudowanego z piasków gliniastych, słabogliniastych i luźnych wytworzyły się gleby rdzawe i bielcowe. Na małym fragmencie wychodni kredowych skał mezozoicznych (gezy, margle) występują rędziny. Lokalnie na utworach pyłowych, mułkach wykształciły się czarne ziemie, a sporadycznie w podmokłych obniżeniach rozległych dolin rzecznych występują organiczne

gleby torfowe. Znaczną powierzchnię dolin rzecznych zajmują mady piaszczyste. Na obszarze Tomaszowa Mazowieckiego głównie w jego północnej i północno – wschodniej oraz w południowo – wschodniej części dominują gleby o małej pojemności sorpcyjnej. Największą pojemnością sorpcyjną charakteryzują się gleby torfowe ze względu na duży udział kompleksu organicznego przewyższającego swoją pojemnością kompleks mineralny.

Niemal 70 % wszystkich gleb użytków rolnych na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego stanowią gleby IV i V klasy bonitacyjnej (średnie i słabe). Udział gleb w VI klasie bonitacyjnej (najsłabsze) wynosi około 23 %. Pozostała powierzchnia gleb użytkowanych rolniczo (około 7 %) zaliczana jest do II i III klasy (bardzo dobre i dobre).

Według danych publikowanych przez GUS (stan na 31.12.2018 r.) łączna powierzchnia gruntów rolnych, dla których zmieniono w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (MPZP) przeznaczenie na cele nierolnicze wynosi 83 ha. Zgodnie ze sprawozdaniami RRW-11 w latach 2016-2019 z użytkowania rolniczego na terenie Tomaszowa Mazowieckiego wyłączono 3,92 ha gruntów rolnych z przeznaczeniem głównie pod tereny przemysłowe (3,23 ha).

Zgodnie z „Rejestrem terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy na terenie powiatu tomaszowskiego” na obszarze miasta Tomaszowa Mazowieckiego wykartowano dwa niewielkie nieaktywne osuwiska o powierzchni 0,16 i 0,34 ha oraz pięć terenów zagrożonych ruchami masowymi.

Na terenie Tomaszowa Mazowieckiego znajdują się dwa następujące niezrehabilitowane składowiska pozakładowe stanowiące istotne potencjalne źródło zanieczyszczenia środowiska wodno-gruntowego:

- Składowisko odpadów poprodukcyjnych po Zakładach Włókien Sztucznych „Chemitex Wistom” w Tomaszowie Mazowieckim przy ul. Piaskowej 157;
- Baseny osadów ściekowych, tzw. laguny osadowe zlokalizowane w Tomaszowie Mazowieckim przy ul. Henrykowskiej 2/4.

Zgodnie z danymi Państwowego Instytutu Geologicznego na terenie Tomaszowa Mazowieckiego znajduje się 5 udokumentowanych złóż kopalin (piasku, piasku formierskiego, piasku kwarcowego czystego), których szczegółową charakterystykę przedstawiono w kolejnej tabeli, natomiast lokalizację na rycinie.

Tabela 2. Charakterystyka złóż kopalin zlokalizowanych na terenie Tomaszowa Mazowieckiego

Numer złoża	Nazwa złoża	Kopalina	Pow. złoża [ha]	Stan zagospodarowania	Śr. miąższość złoża [m]	Śr. grubość nakładu [m]
PF 9439	Ludwików – Pole B	piasek formierski	9,14	złóże eksploatowane	5,40	1,90
KN 9751	Ludwików III	piasek	4,83	złóże eksploatowane	10,20	1,40
PF 17517	Ludwików Pole B-1	piasek kwarcowy czysty	1,55	złóże eksploatowane	10,60	0,20
PF 17518	Ludwików Pole B-2	piasek kwarcowy czysty	1,09	złóże rozpoznane szczegółowo	10,15	0,20
KN 17295	Wzgórze	piasek	5,88	złóże eksploatowane	9,80	2,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego

Łączne wydobycie piasku ze złóż kopalin eksploatowanych na terenie Tomaszowa Mazowieckiego w 2018 r. wyniosło 78,42 tys. ton.

Zgodnie ze sprawozdaniem RRW-11 z realizacji przepisów ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych przekazanych przez Starostwo Powiatowe w Tomaszowie Mazowieckim, powierzchnia gruntów zdegradowanych i zdewastowanych powstałych w wyniku prowadzenia eksploatacji kopalin na terenie Tomaszowa Mazowieckiego, dla których wymagane jest przeprowadzenie rekultywacji wynosi 45,74 ha (stan na dzień 31.12.2019 r.).

4.8. Gospodarowanie odpadami

W 2018 r. od właścicieli nieruchomości z obszaru Tomaszowa Mazowieckiego odebrano 26 631,400 Mg odpadów komunalnych. Zdecydowanie największy udział w łącznej masie odebranych odpadów komunalnych posiadały niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne – 20 957,640 Mg, co stanowi 78,7 %.

Zgodnie z Bazą Azbestową (dostęp na dzień 31.03.2020 r.) na terenie Tomaszowa Mazowieckiego do usunięcia i unieszkodliwienia pozostało jeszcze 1 139,894 Mg wyrobów zawierających azbest.

W 2018 r. na terenie Tomaszowa Mazowieckiego wytworzono 31,1 tys. Mg odpadów innych niż komunalne (tj. odpadów gospodarczych i przemysłowych). Gospodarowanie odpadami innymi niż komunalne na terenie miasta w 2018 r. polegało na przekazaniu ich innym podmiotom w celu ich dalszego zagospodarowania.

4.9. Poważne awarie

Zgodnie z rejestrem zakładów dużego (ZDR) i zwiększonego ryzyka (ZZR) wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, który prowadzony jest przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska na terenie Tomaszowa Mazowieckiego nie ma zlokalizowanych zakładów ZDR i ZZR.

4.10. Zasoby przyrodnicze

Istotną rolę w kontekście ochrony, kształtowania oraz wzrostu zasobów przyrodniczych, szczególnie na obszarach zurbanizowanych, pełni zieleń urządzona, która powinna być właściwie zaplanowana i pielęgnowana. Zgodnie z danymi GUS (stan na 31.12.2018 r.) powierzchnia parków, zieleńców, zieleni ulicznej oraz terenów zieleni osiedlowej na obszarze Tomaszowa Mazowieckiego wynosi 142,78 ha.

Tomaszów Mazowiecki położony jest na obszarze Lasów Nadpilickich (inaczej nazywanych Puszcą Pilicką lub Lasami Spalskimi) obejmujących tereny przez które płynie Pilica w jej środkowym i dolnym odcinku. Lasy Nadpilickie stanowią obszar o powierzchni ponad 200 tys. ha (w tym 100 tys. ha lasów) o dużych walorach krajobrazowych i przyrodniczych, w tym z cennymi przyrodniczo i gospodarczo lasami, które zostały włączone do Leśnego Kompleksu Promocyjnego Lasy Spalsko-Rogowskie. Powierzchnia lasów na terenie Tomaszowa Mazowieckiego wynosi 503,06 ha (wg danych GUS stan na 31.12.2018 r.). Stopień lesistości miasta wynosi 12,2 %. Jest to wartość wyższa niż średnia dla obszarów miejskich województwa łódzkiego (9,9 %). W strukturze własnościowej lasów na terenie miasta dominują lasy publiczne Skarbu Państwa – 397,35 ha (co stanowi 79,0 %). Tomaszów Mazowiecki położony jest na terenie Nadleśnictwa Smardzewice. Dominującym gatunkiem lasotwórczym na terenie Tomaszowa Mazowieckiego jest sosna, która zajmuje 84,8 % powierzchni leśnej na terenie analizowanej jednostki. W strukturze wiekowej lasów na terenie Tomaszowa Mazowieckiego dominują drzewostany w IV klasie wieku (od 61 do 80 lat), które zajmują 33,7 % powierzchni leśnej na terenie analizowanej jednostki. Powierzchnia lasów ochronnych na terenie Tomaszowa Mazowieckiego wynosi 374,47 ha, co stanowi 74,4 % powierzchni leśnej obszaru jednostki. Lasy na terenie miasta są chronione ze względu na uszkodzenia przez przemysł (351,42 ha) oraz ze względu na pełnioną funkcję lasów podmiejskich (23,05 ha).

Zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody prowadzonym przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska na terenie Tomaszowa Mazowieckiego znajdują się:

- Obszar Natura 2000 Niebieskie Źródła;
- Obszar Natura 2000 Łąki Ciebłowickie;
- Rezerwat przyrody „Niebieskie Źródła”;
- Spalski Park Krajobrazowy;

- Stanowisko dokumentacyjne „Groty Nagórzyckie”;
- użytki ekologiczne;
- pomniki przyrody.

Szczegółowy opis istniejących form ochrony przyrody na terenie Tomaszowa Mazowieckiego zamieszczono w rozdziale 7 „Oddziaływanie na formy ochrony przyrody, w tym na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000”.

4.11. Istniejące problemy ochrony środowiska

W kolejnej tabeli przedstawiono zdiagnozowane problemy dla poszczególnych obszarów interwencji w ramach przeprowadzonej analizy SWOT w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027”.

Tabela 3. Zdiagnozowane problemy dla poszczególnych obszarów interwencji w ramach przeprowadzonej analizy SWOT w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027”

Obszar interwencji	Słabe strony (problemy)
Powietrze	<ul style="list-style-type: none"> • Wyznaczenie na terenie miasta obszaru przekroczeń stężenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu (zgodnie z dokonaną przez GIOŚ oceną za 2018 r.). • Wyznaczenie na terenie miasta obszaru przekroczeń stężenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszzonego PM 10 (zgodnie z dokonaną przez GIOŚ oceną za 2018 r.). • Wyznaczenie na terenie miasta obszaru przekroczeń stężenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszzonego PM 2,5 (zgodnie z dokonaną przez GIOŚ oceną za 2018 r.).
Hałas	<ul style="list-style-type: none"> • Przebieg przez obszar miasta odcinków dróg o bardzo dużym natężeniu ruchu (drogi S3, DK 48, DW 713). • Wyznaczenie na terenie miasta obszarów przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (którego źródło stanowią ww. drogi). • Działalność podmiotów gospodarczych, dla których wydano decyzje o dopuszczalnym poziomie hałasu.
PEM	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalizacja na terenie miasta stacji bazowych łączności bezprzewodowej. • Lokalizacja na terenie miasta infrastruktury elektroenergetycznej wysokiego napięcia (110 kV) – tj. linii napowietrznych oraz GPZ-ów.
Wody powierzchniowe i podziemne	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki poziom zagrożenia miasta suszą atmosferyczną, hydrologiczną i glebową. • Wyznaczenie na terenie miasta obszarów szczególnego zagrożenia powodzią. • Wyznaczenie na terenie miasta obszarów zagrożonych podtopieniami. • Występowanie na terenie gminy JCWP wrażliwych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego. • Zły stan ogólny wód wszystkich JCWP objętych monitoringiem na terenie miasta.
Gospodarka wodno-ściekowa	<ul style="list-style-type: none"> • Brak w wielu ulicach kanalizacji deszczowej, wskutek czego wody deszczowe przedostają się do kanalizacji sanitarnej obciążając hydraulicznie oczyszczalnię ścieków. • W dalszym ciągu duża liczba zbiorników bezodpływowych na terenie gminy stanowiących potencjalne źródło zanieczyszczeń środowiska wodno-gruntowego.
Gleby i zasoby geologiczne	<ul style="list-style-type: none"> • Eksploatacja kopalni może prowadzić do negatywnych zmian w środowisku. • Niekorzystna struktura bonitacyjna gleb rolnych na terenie miasta (dominują grunty IV i V klasy).

Obszar interwencji	Słabe strony (problemy)
	<ul style="list-style-type: none"> • Dominacja na gruntach rolnych gleb bardzo lekkich najbardziej podanych na suszę. • Występowanie na terenie miasta gruntów zdegradowanych działalnością wydobywczą. • Lokalizacja na terenie miasta składowisk pozakładowych stanowiących potencjalne znaczące źródło zanieczyszczeń środowiska wodno-gruntowego. • Systematyczne wyłączenie z użytkowania rolniczego gruntów rolnych.
Gospodarka odpadami	<ul style="list-style-type: none"> • Dominujący udział zmieszanych odpadów komunalnych w łącznej masie odbieranych odpadów komunalnych z terenu gminy. • Duża ilość wyrobów zawierających azbest pozostałych do usunięcia i unieszkodliwienia z obszaru miasta.
Zasoby przyrodnicze	<ul style="list-style-type: none"> • Ekspansja gatunków obcych. • Zmiany klimatyczne (susze powodujące pożary, porywiste wiatry powodując wiatrołomy). • Fragmentacja siedlisk poprzez realizacje inwestycji liniowych. • Wzrost presji gospodarczej, urbanistycznej, turystycznej i rekreacyjnej.
Zagrożenia poważnymi awariami	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcjonowanie na terenie miasta zakładów I i II kategorii uciążliwości dla środowiska.

Źródło: opracowanie własne

Najistotniejsze zidentyfikowane problemy środowiskowe na terenie Tomaszowa Mazowieckiego stanowią:

- **Wyznaczenie obszaru przekroczeń stężenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu (zgodnie z dokonaną przez GIOŚ oceną za 2018 r.).**
- **Wyznaczenie obszaru przekroczeń stężenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM 10 (zgodnie z dokonaną przez GIOŚ oceną za 2018 r.).**
- **Wyznaczenie obszaru przekroczeń stężenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM 2,5 (zgodnie z dokonaną przez GIOŚ oceną za 2018 r.).**
- **Zły stan ogólny wód wszystkich JCWP objętych monitoringiem na terenie miasta.**
- **Lokalizacja składowisk pozakładowych stanowiących potencjalne znaczące źródło zanieczyszczeń środowiska wodno-gruntowego.**
- **Wzrost presji gospodarczej, urbanistycznej, turystycznej i rekreacyjnej na zasoby przyrodnicze.**

5. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Celem realizacji „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” jest poprawa stanu poszczególnych komponentów środowiska na terenie miasta. Należy zaznaczyć, iż odstępianie od wdrażania zapisów projektu przedmiotowego programu będzie oznaczać odstępianie od obowiązku realizacji strategicznych celów ochrony środowiska. Biorąc pod uwagę cel w jakim jest sporządzany i realizowany projekt programu (kompleksowa ochrona poszczególnych komponentów środowiska), należy uznać, iż środkami zapobiegającymi negatywnemu oddziaływaniu na środowisko są w rzeczywistości rozwiązania (zadania) zaproponowane do realizacji w projekcie.

W kolejnej tabeli przedstawiono podstawowe i najważniejsze potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji zadań wyznaczonych w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027”.

Tabela 4. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji zadań wyznaczonych w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027”

Zadania	Potencjalna zmiana stanu środowiska w wyniku braku realizacji wyznaczonych zadań	Ocena zmiany
Termomodernizacja budynków (mieszkalnych, użyteczności publicznej)	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Wymiana przestarzałych źródeł grzewczych opalanych paliwami stałymi	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Rozbudowa i modernizacja infrastruktury gazowniczej (w celu zwiększenia wykorzystania gazu ziemnego jako niskoemisyjnego nośnika energii)	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Rozbudowa i modernizacja systemu ciepłowniczego (w celu zwiększenia wykorzystania ciepła sieciowego jako niskoemisyjnego nośnika energii)	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (np. kolektory słoneczne, pompy ciepła, fotowoltaika)	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Modernizacja, przebudowa i remonty nawierzchni dróg	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Budowa infrastruktury rowerowej (w tym dróg rowerowych)	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Zakup nisko/zeroemisyjnego taboru	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Budowa i remonty chodników	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Modernizacja przemysłowych źródeł ciepła	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Konserwacja i budowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Modernizacja systemów do redukcji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Kontrola podmiotów korzystających ze środowiska (w zakresie emisji zanieczyszczeń do powietrza)	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Wnikliwe prowadzenie postępowań dotyczących wydawania pozwoleń na emisję gazów i pyłów	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Kontrola gospodarstw domowych w zakresie spalania odpadów	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Uwzględnianie w MPZP zapisów dotyczących stosowania ekologicznego ogrzewania w tym OZE	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna

Zadania	Potencjalna zmiana stanu środowiska w wyniku braku realizacji wyznaczonych zadań	Ocena zmiany
Promocja niskoemisyjnych środków transportu (np. elektromobilności)	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Promocja niskoemisyjnych paliw, źródeł grzewczych, OZE oraz działań termomodernizacyjnych	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Edukacja mieszkańców nt. szkodliwości spalania odpadów	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Organizacja i rozwój publicznego transportu zbiorowego	Zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza – w efekcie pogorszenie jakości powietrza.	Negatywna
Kontrola podmiotów gospodarczych w zakresie emitowanego hałasu	Pogorszenie klimatu akustycznego.	Negatywna
Prowadzenie pomiarów natężenia ruchu (w ramach GPR)	Pogorszenie klimatu akustycznego.	Negatywna
Sporządzanie map akustycznych	Pogorszenie klimatu akustycznego.	Negatywna
Wydawanie decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu	Pogorszenie klimatu akustycznego.	Negatywna
Opracowywanie MPZP uwzględniających ochronę akustyczną terenów	Pogorszenie klimatu akustycznego.	Negatywna
Modernizacja infrastruktury elektroenergetycznej	Wzrost natężenia promieniowania elektromagnetycznego w środowisku.	Negatywna
Monitorowanie oraz ocena poziomów pól elektromagnetycznych	Wzrost natężenia promieniowania elektromagnetycznego w środowisku.	Negatywna
Kontrola instalacji emitujących PEM	Wzrost natężenia promieniowania elektromagnetycznego w środowisku.	Negatywna
Uwzględnianie w MPZP zapisów dot. ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym	Wzrost natężenia promieniowania elektromagnetycznego w środowisku.	Negatywna
Realizacja prac konserwacyjno-utrzymaniowych wód	Wzrost zasięgu i skutków oddziaływania suszy i powodzi-podtopień (brak adaptacji do zmian klimatycznych).	Negatywna
Remonty i bieżące utrzymanie urządzeń i budowli wodnych (w tym wałów przeciwpowodziowych)	Wzrost zasięgu i skutków oddziaływania suszy i powodzi-podtopień (brak adaptacji do zmian klimatycznych).	Negatywna
Modernizacja i bieżące utrzymanie urządzeń melioracyjnych	Wzrost zasięgu i skutków oddziaływania suszy i powodzi-podtopień (brak adaptacji do zmian klimatycznych).	Negatywna
Zwiększenie retencji obszaru gminy (tworzenie nowych zadrzewień i zalesień, budowa obiektów małej retencji, utrzymanie terenów zieleni)	Wzrost zasięgu i skutków oddziaływania suszy i powodzi-podtopień (brak adaptacji do zmian klimatycznych).	Negatywna
Modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodociągowej	Zwiększenie strat wody.	Negatywna
Modernizacja i rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej	Pogorszenie jakości wód powierzchniowych i podziemnych.	Negatywna
Realizacja „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych”	Pogorszenie jakości wód powierzchniowych i podziemnych.	Negatywna

Zadania	Potencjalna zmiana stanu środowiska w wyniku braku realizacji wyznaczonych zadań	Ocena zmiany
Realizacja programów rolno-środowiskowych w zakresie ochrony wód	Pogorszenie jakości wód powierzchniowych i podziemnych.	Negatywna
Kontrola stanu technicznego przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych oraz częstotliwości ich opróżniania	Pogorszenie jakości wód powierzchniowych i podziemnych.	Negatywna
Prowadzenie monitoringu jakości wód (powierzchniowych i podziemnych)	Pogorszenie jakości wód powierzchniowych i podziemnych.	Negatywna
Udzielanie oraz kontrola przestrzegania wydanych pozwoleń wodno-prawnych	Pogorszenie jakości wód powierzchniowych i podziemnych.	Negatywna
Kontrola podmiotów korzystających ze środowiska (<i>w zakresie prowadzenia prawidłowej gospodarki wodno-ściekowej</i>)	Pogorszenie jakości wód powierzchniowych i podziemnych.	Negatywna
Prowadzenie akcji edukacyjno-informacyjnych z zakresu oszczędzania wody oraz prawidłowego postępowania ze ściekami	Pogorszenie jakości wód powierzchniowych i podziemnych.	Negatywna
Kontrola jakości wody przeznaczonej do spożycia	Pogorszenie jakości wody przeznaczonej do spożycia.	Negatywna
Rekultywacja obszarów poeksploatacyjnych	Zniekształcenie krajobrazu. Ryzyko zanieczyszczenia środowiska wodno-gruntowego. Degradacja gleb.	Negatywna
Wykorzystywanie nowoczesnych technik wydobywczych ograniczających straty surowców oraz negatywne oddziaływanie środowiskowe	Zwiększenie strat surowców mineralnych.	Negatywna
Prowadzenie bieżącej kontroli w zakresie przestrzegania wydanych koncesji oraz eliminacja nielegalnego wydobycia kopalin	Zwiększenie strat surowców mineralnych.	Negatywna
Ochrona niezagospodarowanych złóż kopalin w procesie planowania przestrzennego	Zmniejszenie zasobów surowców mineralnych.	Negatywna
Realizacja programów rolno-środowiskowych w zakresie ochrony gleb	Degradacja gleb.	Negatywna
Ograniczanie wyłączania z użytkowania rolniczego gruntów rolnych	Degradacja gleb. Zmniejszenie powierzchni gruntów „czynnych” biologicznie.	Negatywna
Rekultywacja składowisk pozakładowych	Degradacja gleb. Ryzyko zanieczyszczenia środowiska wodno-gruntowego.	Negatywna
Ograniczanie wyłączania z użytkowania leśnego gruntów leśnych	Degradacja gleb. Zmniejszenie powierzchni gruntów „czynnych” biologicznie.	Negatywna
Bieżące utrzymanie czystości na terenach publicznych oraz likwidacja dzikich wysypisk odpadów	Degradacja gleb. Ryzyko zanieczyszczenia środowiska wodno-gruntowego.	Negatywna
Monitorowanie gleb użytkowanych rolniczo	Degradacja gleb.	Negatywna
Prowadzenie i aktualizacja Rejestru osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi	Degradacja gleb. Zmniejszenie powierzchni gruntów „czynnych” biologicznie.	Negatywna
Uwzględnianie ochrony gleb w MPZP	Degradacja gleb. Zmniejszenie powierzchni gruntów „czynnych” biologicznie.	Negatywna

Zadania	Potencjalna zmiana stanu środowiska w wyniku braku realizacji wyznaczonych zadań	Ocena zmiany
Prowadzenie szkoleń przez ŁODR w zakresie zapobiegania degradacji gleb	Degradacja gleb.	Negatywna
Zwiększanie osiągniętych poziomów recyklingu odpadów papieru, tworzyw sztucznych, szkła, metalu	Wzrost zużycia surowców oraz zasobów naturalnych. Zwiększenie presji na środowisko. Powstawanie „dzikich wysypisk” odpadów.	Negatywna
Zwiększanie osiągniętych poziomów recyklingu odpadów budowlanych i rozbiórkowych	Wzrost zużycia surowców oraz zasobów naturalnych. Zwiększenie presji na środowisko. Powstawanie „dzikich wysypisk” odpadów.	Negatywna
Osiąganie korzystniejszych poziomów ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania	Wzrost zużycia surowców oraz zasobów naturalnych. Zwiększenie presji na środowisko. Powstawanie „dzikich wysypisk” odpadów.	Negatywna
Budowa zintegrowanego systemu gospodarki odpadami o obiegu zamkniętym	Wzrost zużycia surowców oraz zasobów naturalnych. Zwiększenie presji na środowisko. Powstawanie „dzikich wysypisk” odpadów.	Negatywna
Systematyczne usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów azbestowych	Powstawanie „dzikich wysypisk” odpadów.	Negatywna
Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów gospodarczych i przemysłowych	Wzrost zużycia surowców oraz zasobów naturalnych. Zwiększenie presji na środowisko. Powstawanie „dzikich wysypisk” odpadów.	Negatywna
Zwiększenie ilości odpadów poddawanych procesowi odzysku i recyklingu	Wzrost zużycia surowców oraz zasobów naturalnych. Zwiększenie presji na środowisko. Powstawanie „dzikich wysypisk” odpadów.	Negatywna
Kontrola mieszkańców w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami komunalnymi (<i>m.in. w zakresie segregacji, zakazu spalania w piecach</i>)	Powstawanie „dzikich wysypisk” odpadów. Zanieczyszczenie powietrza.	Negatywna
Prowadzenie monitoringu składowiska odpadów	Możliwość zanieczyszczenia środowiska wodnego oraz gleb.	Negatywna
Kontrola podmiotów gosp. w zakresie właściwie prowadzonej gospodarki odpadami	Wzrost zużycia surowców oraz zasobów naturalnych. Zwiększenie presji na środowisko. Powstawanie „dzikich wysypisk” odpadów.	Negatywna
Prowadzenie akcji edukacyjno-informacyjnych promujących właściwe segregowanie odpadów	Wzrost zużycia surowców oraz zasobów naturalnych. Zwiększenie presji na środowisko. Powstawanie „dzikich wysypisk” odpadów.	Negatywna
Ustanawianie nowych form ochrony przyrody	Utrata i degradacja cennych zasobów przyrodniczych (gatunków i siedlisk).	Negatywna
Bieżąca pielęgnacja, ochrona i utrzymanie istniejących form ochrony przyrody oraz miejsc cennych przyrodniczo	Utrata i degradacja cennych zasobów przyrodniczych (gatunków i siedlisk).	Negatywna
Zalesianie nowych terenów (<i>z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych</i>)	Zmniejszenie powierzchni lasów. Ubożenie zasobów leśnych.	Negatywna
Ochrona i pielęgnowanie obszarów leśnych.	Pogorszenie stanu zdrowotnego (degradacja) obszarów leśnych. Zmniejszenie powierzchni lasów.	Negatywna

Zadania	Potencjalna zmiana stanu środowiska w wyniku braku realizacji wyznaczonych zadań	Ocena zmiany
Prowadzenie nadzoru nad gospodarką leśną w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa	Pogorszenie stanu zdrowotnego (degradacja) obszarów leśnych. Zmniejszenie powierzchni lasów.	Negatywna
Tworzenie oraz bieżące utrzymanie i rewitalizacja terenów zieleni urządzonej	Zmniejszenie zasobów przyrodniczych obszarów zurbanizowanych.	Negatywna
Wnikliwe prowadzenie postępowań dotyczących wycinki drzew	Zmniejszenie zasobów przyrodniczych obszarów zurbanizowanych.	Negatywna
Podnoszenie świadomości przyrodniczej społeczeństwa	Wzrost presji antropogenicznej na zasoby przyrodnicze.	Negatywna
Kontrola zakładów przemysłowych (I i II kategorii uciążliwości dla środowiska)	Wzrost negatywnego oddziaływania środowiskowego powstałego wskutek zaistnienia poważnej awarii.	Negatywna
Organizowanie szkoleń, ćwiczeń i warsztatów (dot. poważnych awarii i zarządzania kryzysowego)	Wzrost negatywnego oddziaływania środowiskowego powstałego wskutek zaistnienia poważnej awarii.	Negatywna

Źródło: opracowanie własne

Jak wynika z powyższej tabeli brak realizacji zadań wyznaczonych w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” wpłynie jednoznacznie negatywnie na środowisko poprzez pogorszenie stanu wszystkich jego komponentów – wód powierzchniowych i podziemnych, powietrza, gleb, zasobów geologicznych oraz zasobów przyrodniczych.

6. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Działania nieinwestycyjnie (kontrolne, administracyjne, edukacyjne, organizacyjne) zaplanowane do realizacji w ramach „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” czyli:

- kontrola podmiotów korzystających ze środowiska (w zakresie emisji zanieczyszczeń do powietrza);
- wnikliwe prowadzenie postępowań dotyczących wydawania pozwoleń na emisję gazów i pyłów;
- kontrola gospodarstw domowych w zakresie spalania odpadów;
- uwzględnianie w MPZP zapisów dotyczących stosowania ekologicznego ogrzewania w tym OZE;
- promocja niskoemisyjnych środków transportu (np. elektromobilności);
- promocja niskoemisyjnych paliw, źródeł grzewczych, OZE oraz działań termomodernizacyjnych;
- edukacja mieszkańców nt. szkodliwości spalania odpadów;
- kontrola podmiotów gospodarczych w zakresie emitowanego hałasu;
- prowadzenie pomiarów natężenia ruchu (w ramach GPR);
- sporządzanie map akustycznych;
- wydawanie decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu;
- opracowywanie MPZP uwzględniających ochronę akustyczną terenów;
- monitorowanie oraz ocena poziomów pól elektromagnetycznych;
- kontrola instalacji emitujących PEM;
- uwzględnianie w MPZP zapisów dot. ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym;

- kontrola stanu technicznego przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych oraz częstotliwości ich opróżniania;
- prowadzenie monitoringu jakości wód (powierzchniowych i podziemnych);
- udzielanie oraz kontrola przestrzegania wydanych pozwoleń wodno-prawnych;
- kontrola podmiotów korzystających ze środowiska (w zakresie prowadzenia prawidłowej gospodarki wodno-ściekowej);
- prowadzenie akcji edukacyjno-informacyjnych z zakresu oszczędzania wody oraz prawidłowego postępowania ze ściekami;
- kontrola jakości wody przeznaczonej do spożycia;
- prowadzenie bieżącej kontroli w zakresie przestrzegania wydanych koncesji oraz eliminacja nielegalnego wydobycia kopalin;
- ochrona niezagospodarowanych złóż kopalin w procesie planowania przestrzennego;
- monitorowanie gleb użytkowanych rolniczo;
- prowadzenie i aktualizacja Rejestru osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi;
- uwzględnianie obszarów narażonych na ruchy masowe oraz osuwisk w aktualizowanych dokumentach planistycznych;
- uwzględnianie ochrony gleb w MPZP;
- prowadzenie szkoleń przez ŁODR w zakresie zapobiegania degradacji gleb;
- kontrola mieszkańców w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami komunalnymi (m.in. w zakresie segregacji, zakazu spalania w piecach);
- prowadzenie monitoringu składowiska odpadów;
- kontrola podmiotów gosp. w zakresie właściwie prowadzonej gospodarki odpadami.
- prowadzenie akcji edukacyjno-informacyjnych promujących właściwe segregowanie odpadów;
- podnoszenie świadomości przyrodniczej społeczeństwa.
- kontrola zakładów przemysłowych (I i II kategorii uciążliwości dla środowiska).
- organizowanie szkoleń, ćwiczeń i warsztatów (dot. poważnych awarii i zarządzania kryzysowego);

nie będą wywierały bezpośredniego oddziaływania środowiskowego. Ich realizacja wpłynie w sposób pośredni pozytywnie na wszystkie komponenty środowiska, a więc różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki oraz dobra materialne.

Bezpośrednie oddziaływania środowiskowe wystąpią dla działań inwestycyjnych zaplanowanych do realizacji w ramach POŚ.

Identyfikację oddziaływań środowiskowych dla poszczególnych działań inwestycyjnych uwzględnionych w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” określono w kolejnej tabeli.

Tabela 5. Identyfikacja oddziaływań środowiskowych dla poszczególnych działań inwestycyjnych uwzględnionych w „Programie Ochrony środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027”

Zadanie (kierunek wyznaczonych zadań)	Pozytywne	Negatywne
Modernizacja, rozbudowa i przebudowa infrastruktury wodociągowej (dotyczy głównie sieci wodociągowej)	Stale, długoterminowe , pośrednie/bezpośrednie na wodę, ludzi, zwierzęta, rośliny, zasoby naturalne.	Chwilowe, krótkoterminowe , pośrednie/bezpośrednie na różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, zasoby naturalne (etap budowy/realizacji) .
Modernizacja, rozbudowa i przebudowa infrastruktury kanalizacyjnej (dotyczy głównie sieci wodociągowej)	Stale, długoterminowe , pośrednie/bezpośrednie na wodę, ludzi, zwierzęta, rośliny, zasoby naturalne.	Chwilowe, krótkoterminowe , pośrednie/bezpośrednie na różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, zasoby naturalne (etap budowy/realizacji) .
Modernizacja i rozbudowa sieci gazowej <i>(w celu zwiększenia wykorzystania gazu ziemnego jako niskoemisyjnego nośnika energii)</i>	Stale, długoterminowe , pośrednie/bezpośrednie na powietrze, klimat, ludzi, zwierzęta, rośliny, zasoby naturalne.	Chwilowe, krótkoterminowe , pośrednie/bezpośrednie na różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, zasoby naturalne (etap budowy/realizacji) .
Rozbudowa i modernizacja systemu ciepłowniczego <i>(w celu zwiększenia wykorzystania ciepła sieciowego jako niskoemisyjnego nośnika energii)</i>	Stale, długoterminowe , pośrednie/bezpośrednie na powietrze, klimat, ludzi, zwierzęta, rośliny, zasoby naturalne.	Chwilowe, krótkoterminowe , pośrednie/bezpośrednie na różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, zasoby naturalne (etap budowy/realizacji) .
Modernizacje, przebudowy, remonty dróg oraz chodników. Budowa dróg i ścieżek rowerowych oraz pozostałej infrastruktury rowerowej.	Stale, długoterminowe , pośrednie/bezpośrednie na powietrze, klimat, ludzi, zwierzęta, rośliny, zasoby naturalne.	Chwilowe, krótkoterminowe , pośrednie/bezpośrednie na różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, zasoby naturalne (etap budowy/realizacji) .
Modernizacja energetyczna budynków (termomodernizacja, wymiana przestarzałych urządzeń grzewczych, montaż przydomowych instalacji OZE)	Stale, długoterminowe , pośrednie/bezpośrednie na powietrze, klimat, ludzi, zwierzęta, rośliny, zasoby naturalne, zabytki, krajobraz, dobra materialne.	Chwilowe, krótkoterminowe , pośrednie/bezpośrednie na różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, powietrze (etap budowy/realizacji) .
Konserwacja i budowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego	Stale, długoterminowe , pośrednie/bezpośrednie na powietrze, klimat, ludzi, zasoby naturalne, krajobraz.	Chwilowe, krótkoterminowe , pośrednie/bezpośrednie na różnorodność biologiczną, ludzi, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, zasoby naturalne (etap budowy/realizacji) .

*PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY
 MIASTO TOMASZÓW MAZOWIECKI NA LATA 2020-2023 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2024-2027*

Zadanie (kierunek wyznaczonych zadań)	Pozytywne	Negatywne
Modernizacja przemysłowych źródeł ciepła oraz modernizacja systemów do redukcji zanieczyszczeń.	Stale, długoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na powietrze, klimat, ludzi, zwierzęta, rośliny, zasoby naturalne.	Brak
Modernizacja infrastruktury elektroenergetycznej.	Stale, długoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na powietrze, klimat, ludzi, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne.	Chwilowe, krótkoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na różnorodność biologiczną, ludzi, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, zasoby naturalne (etap budowy/realizacji) .
Realizacja prac konserwacyjno-utrzymawczych wód	Stale, długoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na ludzi, dobra materialne, zasoby naturalne, wodę, powierzchnię ziemi, adaptację do zmian klimatu.	Chwilowe, krótkoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny (etap budowy/realizacji) .
Remonty i bieżące utrzymanie urządzeń i budowli wodnych (w tym wałów przeciwpowodziowych)	Stale, długoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na ludzi, dobra materialne, zasoby naturalne, wodę, adaptację do zmian klimatu.	Chwilowe, krótkoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny (etap budowy/realizacji) .
Konserwacja, naprawa i bieżące utrzymanie urządzeń melioracyjnych.	Stale, długoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na ludzi, dobra materialne, zasoby naturalne, wodę, powierzchnię ziemi.	Chwilowe, krótkoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny (etap budowy/realizacji) .
Zwiększenie retencji obszaru gminy (tworzenie nowych zadrzewień i zalesień, budowa obiektów małej retencji, utrzymanie terenów zieleni)	Stale, długoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na ludzi, dobra materialne, zasoby naturalne, wodę, adaptację do zmian klimatu.	Chwilowe, krótkoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny, gleby, powierzchnię ziemi (etap budowy/realizacji) .
Realizacja „Programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych”.	Stale, długoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na wodę, ludzi, zwierzęta, rośliny, różnorodność biologiczną, zasoby naturalne.	Brak
Realizacja zadań wskazanych w pakietach rolno-środowiskowo-klimatycznych.	Stale, długoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na wodę, ludzi, zwierzęta, rośliny, różnorodność biologiczną, powierzchnię ziemi, zasoby naturalne.	Brak
Rekultywacja obszarów poeksploatacyjnych.	Stale, długoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na wodę, ludzi, zwierzęta, rośliny, różnorodność biologiczną, powierzchnię ziemi, zasoby naturalne, dobra materialne, krajobraz.	Chwilowe, krótkoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, zasoby naturalne (etap budowy/realizacji) .

*PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY
 MIASTO TOMASZÓW MAZOWIECKI NA LATA 2020-2023 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2024-2027*

Zadanie (kierunek wyznaczonych zadań)	Pozytywne	Negatywne
Wykorzystywanie nowoczesnych technik wydobywczych ograniczających straty zasobów.	Stale, długoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na zasoby naturalne.	Brak
Rekultywacja składowisk pozakładowych	Stale, długoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na wodę, ludzi, zwierzęta, rośliny, różnorodność biologiczną, powierzchnię ziemi, zasoby naturalne, dobra materialne, krajobraz.	Chwilowe, krótkoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, zasoby naturalne (etap budowy/realizacji) .
Realizacja prawidłowego odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych w sposób zapewniający osiągnięcie wymaganych poziomów recyklingu i ograniczenia składowania bioodpadów.	Stale, długoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na ludzi, zwierzęta, rośliny, różnorodność biologiczną, wodę, powierzchnię ziemi, zasoby naturalne, krajobraz.	Brak
Budowa zintegrowanego systemu gospodarki odpadami o obiegu zamkniętym	Stale, długoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na wodę, ludzi, zwierzęta, rośliny, różnorodność biologiczną, powierzchnię ziemi, zasoby naturalne, dobra materialne, krajobraz.	Chwilowe, krótkoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, zasoby naturalne (etap budowy/realizacji) .
Systematyczne usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest.	Stale, długoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na ludzi, powierzchnię ziemi, krajobraz, zabytki, dobra materialne.	Chwilowe, krótkoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, powietrze (etap budowy/realizacji) .
Utrzymanie i pielęgnacja zieleni urządzonej oraz obszarów/obiektów chronionych i o cennych wartościach przyrodniczych. Zagospodarowanie i rewitalizacja terenów zielonych.	Stale, długoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na powierzchnię ziemi, krajobraz, różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny, ludzi, dobra materialne.	Brak
Bieżąca likwidacja dzikich wysypisk odpadów oraz utrzymanie czystości na terenach publicznych.	Stale, długoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na powierzchnię ziemi, wodę, krajobraz, różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny, ludzi, dobra materialne.	Brak
Zalesianie nowych terenów (w tym gruntów zbędnych dla rolnictwa oraz nieużytków z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych).	Stale, długoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na powierzchnię ziemi, wodę, krajobraz, różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny, klimat, powietrze.	Brak
Ochrona i pielęgnowanie obszarów leśnych	Stale, długoterminowe , pośrednie/ bezpośrednie na powierzchnię ziemi, wodę, krajobraz, różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny.	Brak

Źródło: opracowanie własne

Jak wynika z poprzedniej tabeli wszystkie działania inwestycyjne uwzględnione w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” będą oddziaływać w sposób pozytywny stały i długoterminowy na poszczególne komponenty środowiskowe.

Jednak część zadań uwzględnionych w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” (jedynie na etapie ich budowy/realizacji) może oddziaływać negatywnie na środowisko. Będą to jednak oddziaływania o charakterze chwilowym i krótkoterminowym oraz w pełni odwracalne.

Należy zaznaczyć, iż konkretne oddziaływania środowiskowe będzie można ocenić dopiero w oparciu o określone dane projektowe i lokalizacyjne na etapie postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla poszczególnych (konkretnych) inwestycji. Nadrzędnym celem wydawanych decyzji środowiskowych będzie takie ukształtowanie planowanego przedsięwzięcia, aby w jak najmniejszym stopniu pogorszyło ono stan środowiska (lub żeby negatywne oddziaływania w ogóle nie wystąpiły).

Zadania uwzględnione w POŚ realizowane będą w zdecydowanej większości na obszarach już zurbanizowanych (przekształconych antropogenicznie), w związku z czym ich negatywne oddziaływanie na zasoby przyrodnicze (faunę, florę, różnorodność biologiczną) będzie znacznie ograniczone (nie będą powstawały nowe obszary zurbanizowane powodujące defragmentację siedlisk przyrodniczych i osłabiające integralność przyrodniczą miasta).

W kolejnej tabeli przedstawiono typowe negatywne oddziaływania środowiskowe występujące na etapie realizacji przedsięwzięć o charakterze budowlanym (budowa/rozbudowa/przebudowa infrastruktury liniowej oraz obiektów budowlanych).

Tabela 6. Typowe negatywne oddziaływania środowiskowe występujące na etapie realizacji przedsięwzięć o charakterze budowlanym (budowa/rozbudowa/przebudowa infrastruktury liniowej oraz obiektów budowlanych)

Element środowiska	Oddziaływanie
Wody podziemne i powierzchniowe	<p>Celem ochrony wód jest osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych, jednolitych części wód podziemnych oraz obszarów chronionych, a także poprawa jakości wód oraz biologicznych stosunków w środowisku wodnym i na terenach podmokłych.</p> <p>Na etapie realizacji inwestycji, może teoretycznie nastąpić, przy niewłaściwie prowadzonych pracach negatywne oddziaływanie na środowisko wodne w miejscu i otoczeniu realizowanej inwestycji. W następstwie prac budowlanych nastąpić może również ingerencja w stosunki wodne w wyniku prac związanych z budową systemu odwodnienia, oddziaływanie to jednak będzie lokalne i krótkotrwałe.</p> <p>Istnieje możliwość zanieczyszczenia wód podziemnych w wyniku naruszenia nieprzepuszczalnych lub trudno przepuszczalnych warstw podczas prowadzenia prac ziemnych oraz możliwość skażenia środowiska wodno - gruntowego substancjami ropopochodnymi mogącymi przedostać się do gruntu i dalej do wód podziemnych w wyniku wycieków olejów, paliwa i innych środków chemicznych z uszkodzonych maszyn budowlanych. Na zapleczu budowy powstawać będą przede wszystkim ścieki bytowe. Powstające ścieki bytowe z zaplecza budowy powinny być odprowadzane do przewoźnych sanitariatów, a następnie wywożone do oczyszczalni ścieków.</p>
Gleby i powierzchnia terenu	<p>W związku z realizacją inwestycji główne oddziaływania, jakie mogą być generowane na etapie budowy będą dotyczyć następujących aspektów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przekształcenia rzeźby terenu, • niszczenia pokrywy glebowej na skutek używania ciężkiego sprzętu i zagęszczania profilu glebowego lub też jej całkowitego usuwania, jako warstwy gruntu nie nadającej się do posadwienia obiektów, • przemieszczania mas ziemnych, składowania, a nawet wymiany gruntów, • zanieczyszczenia fizyko-chemicznego gruntu substancjami i materiałami stosowanymi w trakcie prowadzenia prac,

Element środowiska	Oddziaływanie
	<ul style="list-style-type: none"> • zmiana stosunków wodnych: przesuszenie lub podtopienie gruntu, • możliwość zniszczenia głębiej położonych warstw geologicznych w skutek zdęcia humusu, • narażenie wydobytej ziemi na działanie czynników atmosferycznych, • wyłączenie z eksploatacji gruntów rolnych w skutek trwałego zajęcia terenu pod projektowane inwestycje.
Powietrze	<p>Na etapie realizacji inwestycji źródłem oddziaływań w zakresie emisji pyłów i gazów mogą być:</p> <ul style="list-style-type: none"> • maszyny budowlane, • pojazdy transportujące materiały służące do budowy, • przechowywanie sypkich materiałów budowlanych, • szlifowanie i cięcie materiałów budowlanych, • prace wykończeniowe z wykorzystaniem materiałów zawierających rozpuszczalniki organiczne i inne substancje mogące przedostawać się do powietrza, • kładzenie mas bitumicznych. <p>Spośród wymienionych źródeł najistotniejszy wpływ na jakość powietrza w okresie realizacji przedsięwzięcia mają ciężkie roboty budowlane i transport materiałów sypkich.</p>
Klimat akustyczny	<p>Podczas wykonywania prac budowlanych, na obszarach sąsiadujących z terenem budowy, może lokalnie wystąpić pogorszenie klimatu akustycznego. Roboty będą obejmować wykonywanie prac ziemnych, dowóz materiałów do budowy przy użyciu sprzętu ciężkiego. Istotnym punktem podczas budowy jest transport surowców oraz materiałów, a także odpadów w okolicy placu budowy, jak również poza terenem budowy. Wykonanie prac wymaga użycia różnorodnych maszyn budowlanych takich jak koparki, spycharki, dźwigi, samochody ciężarowe itp. oraz urządzenia odznaczające się dużą mocą akustyczną takie jak szlifierki, piły itp. Wymienione operacje technologiczne i stosowane maszyny oraz urządzenia będą źródłem hałasu. Podczas budowy wytwarzany hałas będzie odznaczać się dużą zmiennością czasową jak również jego natężeniem. Rozkład czasowy emitowanego hałasu będzie dotyczył pory dnia, kiedy to będą wykonywane prace. Jednocześnie zmienność czasowa będzie uzależniona od postępów wykonywanych prac oraz harmonogramu ich wykonywania. Natężenie hałasu będzie uzależnione od rodzaju wykonywanych robot i użytkowanych urządzeń. Odczuwalne miary wytwarzanego hałasu będą również uzależnione od odległości obiektów chronionych przed hałasem od przeprowadzanych prac.</p>
Krajobraz	<p>W fazie budowy oddziaływanie na krajobraz będzie dotyczyć powstania placu budowy, tymczasowych dróg, miejsc magazynowania materiałów i odpadów. Sam plac budowy jako miejsce obniżające walory krajobrazowe będzie oddziaływać w sposób krótkotrwały i po zakończeniu robót oddziaływanie to ustąpi.</p>
Ludzie	<p>Faza realizacji wiązać się będzie głównie z zagrożeniem zdrowia i życia ludzi pracujących na terenie budowy oraz pobliskich mieszkańców. Oddziaływanie te związane będą z emisją drgań, hałasu, zanieczyszczeń powietrza. W czasie budowy emitowany będzie hałas przez maszyny budowlane. Przedłużona lub nadmierna ekspozycja na hałas może prowadzić do zaburzeń snu, podniesienia ciśnienia krwi, powodować efekty psychofizyczne i sercowo – naczyniowe, które ograniczają wydajność i prowokują rozdrażnienie. W trakcie realizacji przedsięwzięcia może dochodzić do negatywnych oddziaływań na zdrowie i życie ludzi poprzez emisję drgań i hałasu związaną z prowadzonymi pracami budowlanymi. Oddziaływani te można zmniejszyć poprzez ograniczenie pracy urządzeń najbardziej uciążliwych w obszarach zabudowanych. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza można osiągnąć przez jak największe skrócenie okresu składowania materiałów sypkich, które mogą ulegać pyleniu</p>

Element środowiska	Oddziaływanie
	<p>w wyniku erozji wietrznej, a także powodować znaczne ubytki składowanych na hałdach materiałów. Czynnikiem zwiększającym ryzyko zdrowotne na etapie realizacji są również emisje zanieczyszczeń do powietrza. Zanieczyszczenie powietrza będzie miało charakter niezorganizowany, o zasięgu ograniczonym do terenu budowy. Głównymi zanieczyszczeniami powietrza będą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • spaliny (tlenki azotu, dwutlenek węgla, węglowodory) z silników maszyn budowlanych oraz środków transportu, • pyły na skutek prowadzonych prac ziemnych oraz ruchu pojazdów. <p>Najbardziej narażone będą osoby zamieszkałe w sąsiedztwie inwestycji. Jednakże wszelkie uciążliwości będą krótkotrwałe, a ich skutki odwracalne. Oddziaływania te będą ściśle związane z przesuającym się frontem robót w pobliżu, którego będą największe. Przy standardowej organizacji etapu realizacji inwestycji nie przewiduje się wystąpienia negatywnych skutków w postaci trwałego pogorszenia zdrowia ludzi lub utraty życia. W trakcie realizacji przedsięwzięcia bezpośrednie zagrożenia dla ludzi mogą być również spowodowane wypadkami budowlanymi - wskutek nieprzestrzegania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy lub w wyniku katastrofy budowlanej.</p>
Środowisko przyrodnicze	<p>Realizacja inwestycji może wywierać krótkookresowy negatywny wpływ na różnorodność biologiczną, faunę oraz florę. Faza budowy przedsięwzięć będzie odbywała się w terenie w znacznej części przekształconym antropogenicznie. W fazie tej może nastąpić m.in. likwidacja roślinności w miejscach wykonywania prac budowlanych, wycinka drzew i krzewów, płoszenie zwierząt. W zdecydowanej większości na terenach planowanych inwestycji występują gatunki częste i pospolite, typowe dla miejsc przekształconych antropogenicznie.</p> <p>Na etapie realizacji inwestycji najsilniejsze oddziaływanie będą związane z hałasem generowanym przez ciężki sprzęt budowlany. Oddziaływanie to może prowadzić do okresowego przemieszczenia się np. ptaków poza tereny przedsięwzięcia. Uciążliwości te jednak będą okresowe – ograniczone do etapu budowy, krótkotrwałe i odwracalne.</p>
Powstawanie odpadów	<p>Zamierzenia inwestycyjne planowane do realizacji w ramach przedmiotowego projektu dokumentu na etapie ich realizacji/budowy będą prowadzić do powstawania odpadów, co jest nieodzownym elementem wszystkich inwestycji budowlanych. Na etapie budowy poszczególnych inwestycji najpowszechniej powstającymi odpadami będą: materiały budowlane, gleba i ziemia z wykopów, opakowania po materiałach budowlanych i elementach budowlanych, odpady związane z obsługą techniczną placu budowy, odpady komunalne pochodzące z zaplecza socjalnego placu budowy. Zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, wytwarzanie odpadów niezwiązane z eksploatacją instalacji (w tym m.in. wytwarzanie odpadów w wyniku prac budowlanych, remontowych, rozbiórki) nie wymaga uzyskania pozwolenia ani innej decyzji w zakresie gospodarki odpadami. Podmiot zewnętrzny odbierający powstające odpady powinien natomiast posiadać uregulowany stan formalno-prawny w zakresie gospodarki odpadami, tj. posiadać zezwolenie na zbieranie lub przetwarzanie (odzysk / unieszkodliwienie) odpadów.</p>

Źródło: opracowanie własne

Oddziaływanie na środowisko wodne (w tym na cele środowiskowe zawarte w „Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”)

Zadania przewidziane do realizacji w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” w ramach obszarów interwencji „gospodarowanie wodami” oraz „gospodarka wodno-ściekowa” wynikają bezpośrednio z „Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”, a więc mają na celu

osiągnięcie celów środowiskowych dla JCW znajdujących się na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego określonych w Planie.

Pozostałe zadania wyznaczone w POŚ nie dotyczą inwestycji w zakresie bezpośredniego gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych. Nie wpłyną również na znaczne zwiększenie poboru wód oraz produkcję ścieków, które naruszyłyby aktualny stan jakościowo-ilościowy zasobów wodnych na terenie gminy.

Dodatkowe zaopatrzenie w wodę będzie wymagane do celów bytowych i technologicznych na etapie budowy obiektów np. do wytwarzania zapraw i mieszanek betonowych. Sposób pokrycia tego zapotrzebowania i wykorzystane źródła zaopatrzenia w wodę winny być określone we właściwych projektach organizacji budowy.

Zgodnie z tabelą nr 5 zamieszczoną w niniejszej prognozie na etapie realizacji inwestycji, może teoretycznie nastąpić, przy niewłaściwie prowadzonych pracach negatywne oddziaływanie na środowisko wodne w miejscu i otoczeniu realizowanej inwestycji. Oddziaływanie te jednak będą lokalne i krótkotrwałe.

Realizacja „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” sprzyjać będzie osiągnięciu celów środowiskowych przypisanych jednolitym częściom wód zlokalizowanych na omawianym terenie, o których mowa w „Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”, który do głównych zagrożeń związanych z ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych przez JCWP zalicza: presję komunalną i przemysłową związaną z nieuporządkowanym wprowadzaniem ścieków do wód i ziemi oraz zwiększanie powierzchni terenów izolowanych (zabudową miejsko-przemysłową), jak również – izolację koryt rzek poprzez ich szczelną zabudowę. Natomiast w przypadku JCWPd takim zagrożeniem jest deponowanie odpadów przemysłowych i komunalnych, niekontrolowane zrzuty nieoczyszczonych ścieków, a także eksploatacja surowców naturalnych, która prowadzi do osiadania terenu.

Wymienione w POŚ kierunki działań inwestycyjnych nie stanowią żadnego z ww. przedsięwzięć, które mogą stanowić zagrożenie osiągnięcia celów środowiskowych dla JCW na omawianym obszarze.

Biorąc pod uwagę z jednej strony – rodzaj i zakres zadań przewidzianych do realizacji w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027”, a z drugiej – ww. potencjalne zagrożenia dla stanu wód zlewni, w której położone jest miasto, należy stwierdzić, iż brak jest podstaw, by planowane działania zaliczyć do kategorii inwestycji, które mogą w sposób trwały i nieodwracalny wpłynąć na pogorszenie stanu ilościowo-jakościowego ekosystemów wodnych na przedmiotowym obszarze.

Dodatkowo zadania określone w analizowanym dokumencie nie będą realizowane w strefach ochronnych ujęć wód podziemnych. W związku z czym nie są sprzeczne z przepisami dotyczącymi stref ochronnych, ze szczególnym uwzględnieniem nakazów obowiązujących na terenach ochrony bezpośredniej oraz zakazów, ograniczeń i nakazów obowiązujących na terenach ochrony pośredniej.

Oddziaływanie na powietrze

Wszystkie działania zaplanowane do realizacji w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” w obszarze interwencji ochrona klimatu i jakości powietrza nakierowane są na wzrost efektywności energetycznej oraz wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii, co w konsekwencji przyniesie bezpośrednio, długotrwałe i stałe korzyści środowiskowe w postaci poprawy jakości powietrza atmosferycznego.

Oddziaływanie na klimat

Ze „Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030” wynika, iż do roku 2030 zmiany klimatu będą miały dwojaki, pozytywny i negatywny wpływ na gospodarkę, społeczeństwo i środowisko.

Wzrost średniej temperatury powietrza będzie miał pozytywne skutki m.in. w postaci wydłużenia okresu wegetacyjnego, skrócenia okresu grzewczego oraz wydłużeniu sezonu turystycznego.

Dominujące są jednak przewidywane negatywne konsekwencje zmian klimatu. Ze zmianami klimatycznymi wiążą się niekorzystne zmiany warunków hydrologicznych. Wprawdzie roczne sumy opadów nie ulegają zasadniczym zmianom jednak ich charakter staje się bardziej losowy i nierównomierny, czego skutkiem są dłuższe okresy bezopadowe, przerywane gwałtownymi i nawalnymi opadami. Poziom wód gruntowych będzie się obniżał, co negatywnie wpłynie na różnorodność biologiczną i formy ochrony przyrody w szczególności na zbiorniki wodne i tereny podmokłe. Zmiany będzie można zaobserwować również w porze zimowej, gdzie skróci się okres zalegania pokrywy śnieżnej i jej grubość oraz nasili się proces ewaporacji, co wpłynie na spadek zasobów wodnych kraju.

Jednocześnie efektem zmian klimatu będzie zwiększanie częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych i katastrof, które będą miały istotny wpływ na obszary wrażliwe i gospodarkę kraju. Podstawowe znaczenie będą miały ulewne deszcze niosące ryzyko powodzi i podtopień lub osuwisk – głównie na obszarach górskich i wyżynnych, ale także na zboczach dolin rzecznych i na klifach wzdłuż brzegu morskiego. Coraz częściej będzie można zaobserwować silne wiatry a nawet towarzyszące im incydentalnie trąby powietrzne i wyładowania atmosferyczne, które mogą znacząco wpłynąć m.in. na budownictwo oraz infrastrukturę energetyczną i transportową.

Bezpośrednie negatywne skutki zmian klimatu to również nasilenie się zjawiska eutrofizacji wód śródlądowych i wód przybrzeża, zwiększenie zagrożenia dla życia i zdrowia w wyniku stresu termicznego i wzrostu zanieczyszczeń powietrza, większe zapotrzebowanie na energię elektryczną w porze letniej, zmniejszenie potencjału chłodniczego elektrowni czego skutkiem będzie spadek mocy produkcyjnej i wiele innych

W ramach „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” realizowane będą zadania, które wpłyną w sposób bezpośredni na łagodzenie zmian klimatu i adaptację do skutków jego zmian poprzez zmniejszenie emisji oraz wzrost pochłaniania gazów cieplarnianych oraz zmniejszenie oddziaływania następstw klęsk żywiołowych takich jak powodzie, podtopienia oraz susze. Do zadań takich zaliczają się:

- modernizacja energetyczna budynków oraz montaż instalacji OZE na budynkach;
- modernizacja przemysłowych źródeł ciepła oraz modernizacja systemów do redukcji zanieczyszczeń;
- modernizacja infrastruktury elektroenergetycznej;
- modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej;
- promowanie alternatywnych środków transportu;
- konserwacja i naprawa urządzeń melioracyjnych;
- zapewnienie drożności koryt cieków i kanałów;
- remonty i bieżące utrzymanie budowli wodnych;
- utrzymanie i pielęgnacja zieleni urządzonej oraz zagospodarowanie i rewitalizacja terenów zielonych;
- zalesianie nowych terenów (w tym gruntów zbędnych dla rolnictwa oraz nieużytków z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych).

Pozostałe zadania zaplanowane do realizacji w ramach Programu nie będą wywierać ani pozytywnego, ani negatywnego oddziaływania na klimat (w tym na warunki termiczne, anemometryczne i wilgotnościowe).

Oddziaływanie na krajobraz

Poza typowymi krótkoterwałymi i lokalnymi negatywnymi oddziaływaniami na krajobraz jakie zachodzą w fazie prac budowlanych „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” nie zakłada do realizacji inwestycji zmieniających i zakłócających w sposób trwały krajobraz miasta. Wskutek

realizacji POŚ nie powstaną nowe sztuczne dominanty krajobrazowe. Działania zaplanowane w Programie nie są więc sprzeczne z założeniami Europejskiej Konwencji Krajobrazowej sporządzonej we Florencji dnia 20 października 2000 r. (Dz. U. z 2006 r. Nr 14, poz. 98). Realizacja POŚ nie wpłynie negatywnie na zachowanie i utrzymanie ważnych lub charakterystycznych cech krajobrazu miasta.

Dodatkowo część zadań zaplanowanych do realizacji w ramach POŚ np. utrzymanie i pielęgnacja zieleni urządzonej oraz zagospodarowanie i rewitalizacja terenów zielonych, wpłynie w sposób pozytywny na krajobraz poprzez wprowadzenie nowych elementów przyrodniczych i wzrost różnorodności krajobrazowej.

„Program Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” nie określa do realizacji inwestycji polegających na budowie elektrowni wiatrowych oraz wielkopowierzchniowych wolnostojących instalacji paneli słonecznych, które mogłyby stanowić sztuczne dominanty krajobrazowe przez co zakłócałyby naturalne walory krajobrazu. Preferowanym rozwiązaniem z zakresu OZE jest stosowanie mikroinstalacji przydomowych (energetyka rozproszona) takich jak: kolektory słoneczne, pompy ciepła, ogniwa fotowoltaiczne. Rozwiązanie to ma na celu ograniczenie możliwych negatywnych oddziaływań środowiskowych związanych z budową i funkcjonowaniem odnawialnych źródeł energii na terenie miasta, przy jednoczesnym wzroście produkcji „czystej” energii i poprawie jakości powietrza oraz brakiem negatywnego wpływu na krajobraz.

Oddziaływanie na zasoby naturalne

Realizacja zadań polegających na termomodernizacji budynków, wymianie przestarzałych urządzeń grzewczych czy stosowaniu instalacji OZE wpłynie w sposób bezpośredni na ograniczenie zużycia nieodnawialnych zasobów energetycznych (surowców energetycznych) co jest jednym z głównych założeń „Polityki energetycznej Polski do 2030” oraz pakietu klimatyczno-energetycznego. Natomiast działania polegające na modernizacji i rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, kontroli zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków wpłyną pozytywnie na stan ilościowy i jakościowy zasobów środowiska wodnego. Realizacja POŚ wpłynie więc w sposób długotrwale pozytywny na stan ilościowy i jakościowy zasobów naturalnych. Wzrost zużycia zasobów naturalnych w stosunku do stanu sprzed realizacji Programu wystąpi jedynie w fazie realizacji/budowy przedsięwzięć (zużycie materiałów budowlanych, energii).

Oddziaływania na powierzchnię ziemi

Działania wyznaczone do realizacji w Programie w ramach obszarów interwencji „zasoby geologiczne”, „gleby”, „gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów” oraz „zasoby przyrodnicze” wpłyną w sposób bezpośredni i długotrwały korzystnie na gleby oraz powierzchnię ziemi. Rekultywacji i remediacji poddane zostaną tereny zdegradowane, zdewastowane oraz zanieczyszczone. Celem Programu jest również zwiększenie powierzchni gruntów „czynnych” biologicznie poprzez ograniczanie przeznaczania gruntów rolnych i leśnych na inne cele. Zadania z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi wpłyną na ograniczanie powstawania dzikich wysypisk odpadów. Bezpośrednio na polepszenie jakości gleb wpływają również wszystkie działania edukacyjne związane z propagowaniem odpowiedniej praktyki rolniczej w gospodarstwach rolnych oraz wdrażaniem programów rolno-środowiskowych.

Oddziaływanie na dobra materialne

Zadania zaplanowane do realizacji w ramach „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” wpłyną w sposób długoterminowy pozytywny pośredni i bezpośredni na dobra materialne. Poniżej przedstawiono przykładowe pozytywne oddziaływania na dobra materialne wskutek realizacji poszczególnych zadań:

- termomodernizacja budynków → wzrost wartości nieruchomości, poprawa stanu technicznego; oszczędności związane z zakupem opału;

- modernizacja i poprawa stanu dróg → pozytywny wpływ na stan techniczny pojazdów;
- realizacja prac utrzymaniowych i konserwacyjnych cieków → brak podtopień i zalewania pól uprawnych, budynków;
- rozwój sieci kanalizacyjnej i przyłączanie nowych odbiorców → wzrost wartości nieruchomości; niższe opłaty za odprowadzanie ścieków (niż w przypadku opróżniania zbiorników bezodpływowych);
- demontaż wyrobów zawierających azbest → poprawa stanu technicznego nieruchomości.

Oddziaływania na zabytki

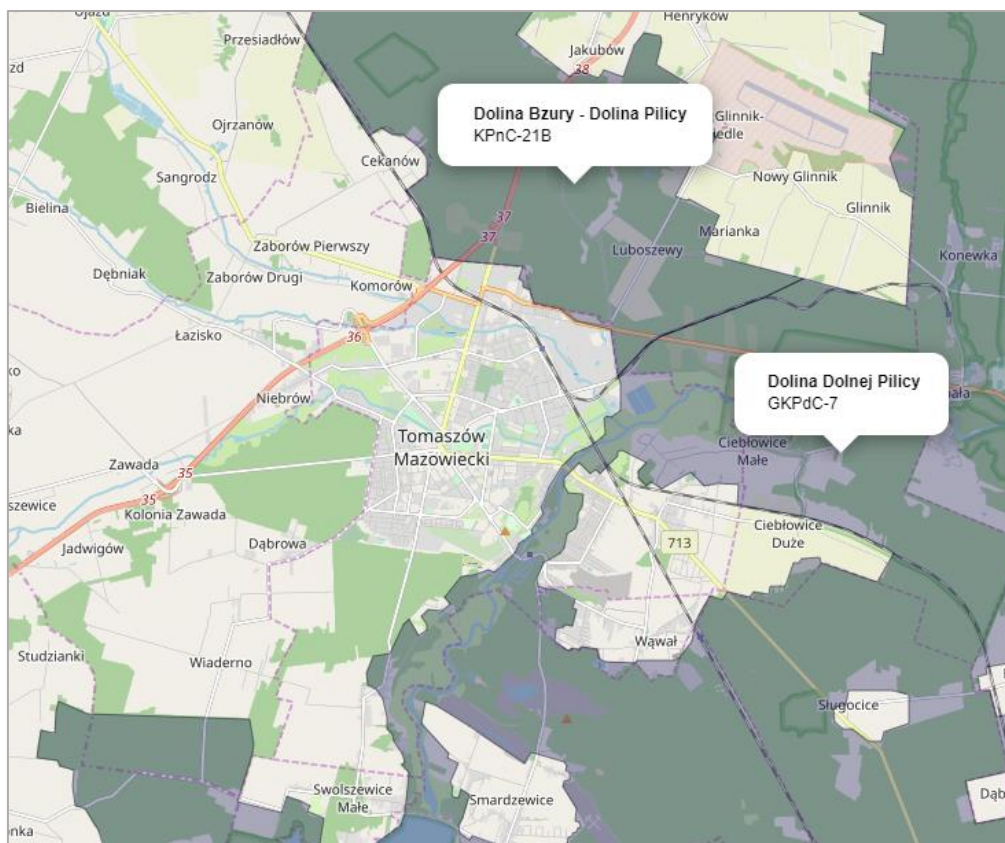
Realizacja Programu nie wpłynie w sposób znaczący (pozytywny lub negatywny) na zabytki. Istotnym jest jednak, aby wszelkie prace realizowane w obrębie obiektów zabytkowych uzgadniane były z konserwatorem zabytków. Zadania wyznaczone w ramach POŚ nie mają na celu bezpośredniego wpływu na obiekty zabytkowe.

7. ODDZIAŁYWANIE NA FORMY OCHRONY PRZYRODY, W TYM NA CELE I PRZEDMIOTY OCHRONY OBSZARÓW NATURA 2000

Przez obszar Tomaszowa Mazowieckiego przebiegają fragmenty dwóch następujących korytarzy ekologicznych o randze krajowej wyznaczonych przez Zakład Badania Ssaków PAN w Białowieży we współpracy z Pracownią na rzecz Wszystkich Istot:

- KPnC-21B Dolina Bzury - Dolina Pilicy;
- GKPdC-7 Dolina Dolnej Pilicy,

Przebieg korytarzy ekologicznych na terenie Tomaszowa Mazowieckiego przedstawiono na kolejnej rycinie.

Rysunek 1. Przebieg korytarzy ekologicznych na terenie Tomaszowa Mazowieckiego
Źródło: <http://mapa.korytarze.pl/>

Zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody prowadzonym przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska na terenie Tomaszowa Mazowieckiego znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

- Obszar Natura 2000 Niebieskie Źródła;
- Obszar Natura 2000 Łąki Cieślówickie;
- Rezerwat przyrody „Niebieskie Źródła”;
- Spalski Park Krajobrazowy;
- Stanowisko dokumentacyjne „Groty Nagórzyckie”;
- użytki ekologiczne;
- pomniki przyrody.

Obszar Natura 2000 Niebieskie Źródła

Data wyznaczenia: 05.02.2008 r.

Kod obszaru: PLH100005.

Rodzaj ochrony: Dyrektywa siedliskowa.

Powierzchnia: 25,24 ha.

Charakterystyka obszaru: Obszar usytuowany jest na terasie doliny Pilicy i swoimi granicami obejmuje kompleks wywierzysk i źródeł krasowych z towarzyszącymi im rozlewiskami, otoczonymi starorzeczami, łęgami, grądami i lasami mieszanymi. Osobliwością obszaru Natura 2000 Niebieskie Źródła PLH100005 są charakteryzujące się obfitym wypływem wód (obecnie ok. 80 l/s) źródła bijące ze spękanych wapieni jurajskich o dużej przepuszczalności, stanowiących główny kompleks wodonośny. Pulsująca, zimna i czysta woda z przyczyn fizykochemicznych przybiera niebiesko-turkusową barwę, zmieniającą odcień zależnie od warunków pogodowych, stopnia nasłonecznienia bądź zachmurzenia. Zasila ona akwenty wodne zajmujące powierzchnię ok. 5 ha, których głębokość dochodzi do 4,5 m.

Jakość i znaczenie: Obszar charakteryzuje się znacznym nagromadzeniem wartości przyrodniczych na niewielkiej powierzchni. Na opisywanym terenie występuje ponad 75 gatunków ptaków, z czego najliczniej reprezentowana jest grupa ptaków wodnych, takich jak kaczka krzyżówka, łyska, a nawet ohar. W bogatej szacie roślinnej (stwierdzono ponad 400 gatunków roślin naczyniowych) znaleźć można gatunki prawnie chronione i rzadkie w tej części kraju, jak np. bluszcz pospolity *Hedera helix* i turówka wonna *Hierochloe odorata*. Postglacjalne zjawiska krasowe stanowią wyjątkową rzadkość na niżu, co podnosi wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe obszaru. Otaczające rozlewisko lasy (łęgi i grądy) – znajdujące się we wczesnej fazie rozwojowej – pełnią rolę otuliny obszaru. Przedmioty ochrony obszaru stanowią następujące siedliska przyrodnicze:

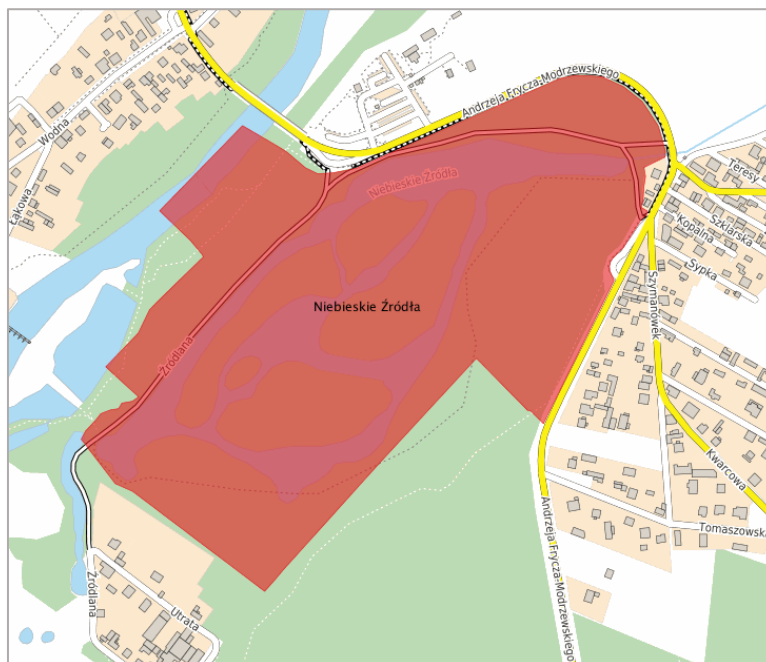
- 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*;
- 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinosoincanae*, olsy źródłiskowe).

Plan zadań ochronnych dla obszaru: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Niebieskie Źródła PLH100005.

Wybrane zagrożenia przedmiotów ochrony obszaru:

- Rozdeptywanie brzegów (szczególnie w części północnej, w sąsiedztwie szlaku) może prowadzić do lokalnego niszczenia zbiorowisk roślinnych na brzegach zbiornika. Szczególne zagrożenie stanowią nielegalnie wydeptywane szlaki.
- W obrębie zbiornika, w szczególności w rejonie aktywnych źródeł (część zachodnia), obserwuje się zaśmiecanie dna (m.in. butelki, puszki, monety).
- Obecność gatunków inwazyjnych (głównie niecierpka drobnokwiatowego oraz czeremchy amerykańskiej).
- Zmiana układu hydrologicznego (obniżenie poziomu lustra wody względem stanu obecnego oraz hipotetyczne nowe połączenie z Pilicą, itp.), która może doprowadzić do degeneracji siedliska na przedmiotowym obszarze.

Lokalizację obszaru Natura 2000 Niebieskie Źródła PLH100005 na terenie Tomaszowa Mazowieckiego przedstawiono na kolejnej rycinie.

Rysunek 2. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Niebieskie Źródła na terenie Tomaszowa Mazowieckiego

Źródło: <https://mapy.geoportal.gov.pl/>

Obszar Natura 2000 Łąki Cieślówickie

Data wyznaczenia: 01.03.2011 r.

Kod obszaru: PLH100035.

Rodzaj ochrony: Dyrektywa siedliskowa.

Powierzchnia: 477,18 ha.

Charakterystyka obszaru: Obszar położony jest w dolinie Pilicy na odcinku od Tomaszowa Mazowieckiego do Spały. Koryto rzeki na tym odcinku silnie meandruje i stanowi oś krajobrazową obszaru a cała dolina podlega naturalnym procesom geomorfologicznym i biologicznym. Zaliczyć do nich należy wylewy rzeki Pilicy, które pozwalają na odnawianie się zbiorowisk roślinnych i trwanie związanych z doliną ekosystemów. Jest to bardzo istotne zjawisko, zwłaszcza w kontekście wycofywania się rolnictwa z tego odcinka doliny Pilicy. Wylewy rzeki i swobodny spływ kry utrzymują w dobrej kondycji ekosystemy nieleśne, m.in. rozległe turzycowiska, małe płyty młak niskoturzycowych ze związku *Caricion nigrae* oraz interesujące i warte dokładnego zbadania niewielkie źródlika. Jednocześnie zauważyć można stopniowe przekształcanie się dawnych, ekstensywnie użytkowanych łąk świeżych i zmiennowilgotnych w ziołorośla ze związku *Filipendulion*, które w bezpośredniej bliskości Pilicy płynnie przechodzą w ziołorośla nadrzeczne z rzędu *Convolvuletalia*. Ta poddana naturalnym procesom przyrodniczym mozaika siedlisk stanowi wielki walor i znajduje odzwierciedlenie w dużej różnorodności biologicznej na charakteryzowanym terenie. Naturalny krajobraz dolinny stanowi przykład charakterystycznej struktury zbiorowisk roślinnych związanych z doliną rzeki

Jakość i znaczenie: Przedmiot ochrony obszaru stanowią następujące siedliska oraz gatunki:

- 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphaeion, Potamion*;
- 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe;
- 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*);
- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*);

- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*);
- 1337 bóbr europejski *Castor fiber*;
- 1355 wydra *Lutra lutra*;
- 1166 traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*;
- 1188 kumak nizinny *Bombina bombina*;
- 5339 różanka *Rhodeus sericeus amarus*;
- 1037 trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*;
- 6177 modraszek telejus *Maculinea (Phengaris) teleius*;
- 6179 modraszek nausitous *Maculinea (Phengaris) nausithous*;
- 1060 czerwonończyk nieparek *Lycaena dispar*.

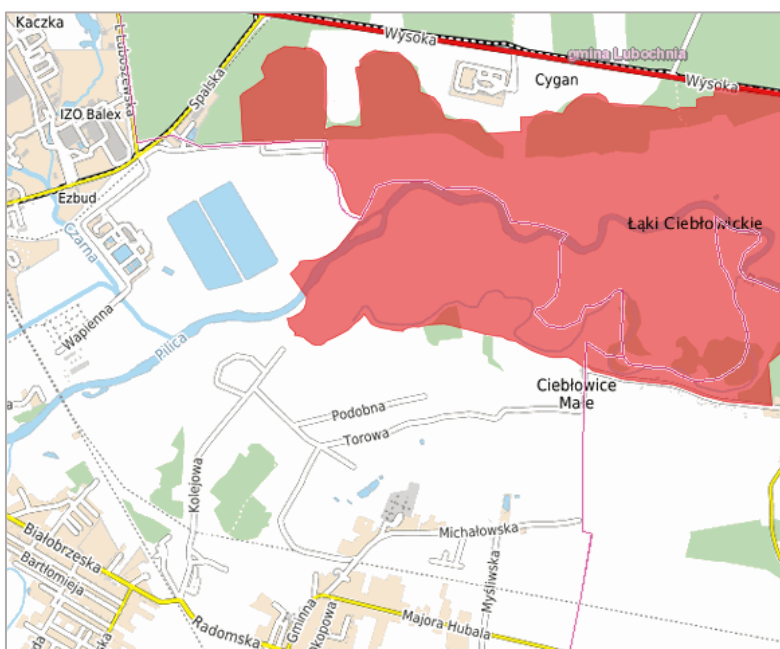
Plan zadań ochronnych dla obszaru:

- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 6 lutego 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Łąki Ciebłownicze PLH100035;
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 19 lutego 2016 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Łąki Ciebłownicze PLH100035;
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 21 czerwca 2018 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Łąki Ciebłownicze PLH100035.

Wybrane zagrożenia przedmiotów ochrony obszaru:

- Wędkarstwo może prowadzić do wydeptywania roślinności, zaśmieciania, eutrofizacji, dodatkowo okoliczni mieszkańcy pozbywają się z gospodarstw domowych odpadów i ścieków, które są wyrzucane /wylewane do starorzeczy i łęgów.
- Zасыpywanie starorzeczy i niwelowanie terenu masami ziemi.
- Eutrofizacja związana ze zwiększoną ilością biogenów w środowisku, powoduje pogorszenie stanu jakości wody, zamulanie oraz wypływanie się starorzeczy.
- Obserwuje się znaczne spadki poziomu tlenu w wodzie. Najczęściej jest to wynik małego przepływu wody wraz z sinicami ze Zbiornika Sulejowskiego.

Lokalizację obszaru Natura 2000 Łąki Ciebłownicze PLH100035 na terenie Tomaszowa Mazowieckiego przedstawiono na kolejnej rycinie.

Rysunek 3. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Łąki Ciebłownicze na terenie Tomaszowa Mazowieckiego

Źródło: <https://mapy.geoportal.gov.pl/>

Rezerwat przyrody „Niebieskie Źródła”

Data uznania: 22.09.1961 r.

Powierzchnia: 28,70 ha.

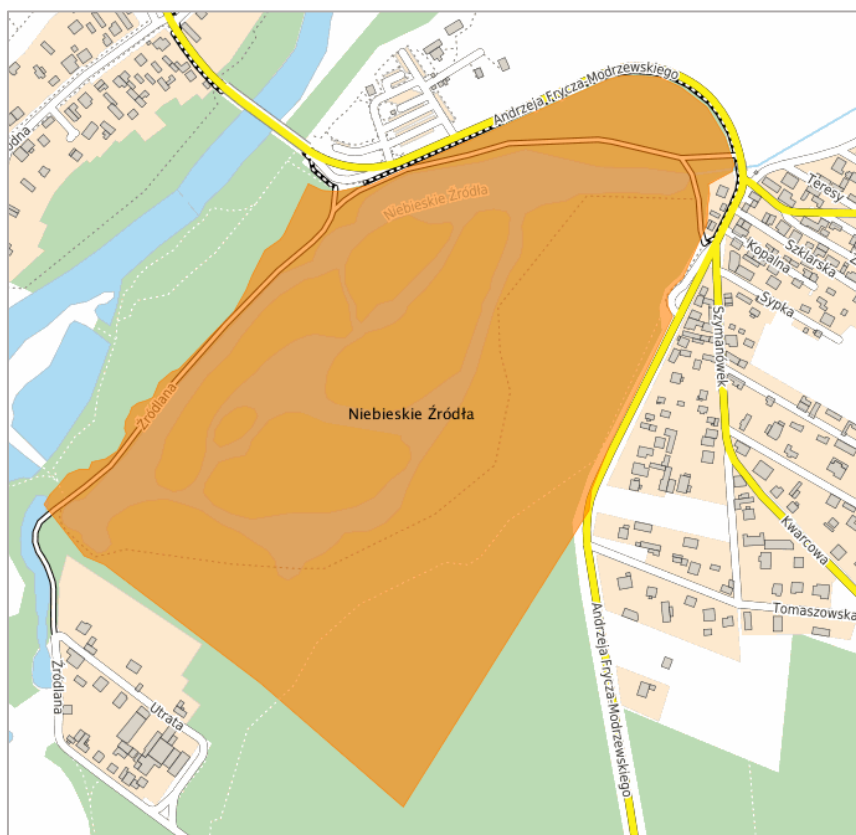
Rodzaj rezerwatu: krajobrazowy.

Typ rezerwatu: wodny (rzeki i ich dolin, potoków i źródeł).

Cel ochrony oraz opis przyrodniczy: Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych malowniczych pod względem krajobrazowym źródeł krasowych wraz z ich odpływami i otaczającą je roślinnością oraz bogatą fauną. W rezerwacie stwierdzono ponad 400 gatunków roślin naczyniowych, w tym: trzy gatunki naturalnego pochodzenia – grzybień biały *Nymphaea alba*, turówka wonna *Hierochloe odorata*, bluszcz pospolity *Hedera helix* oraz trzy introdukowane tutaj przed laty - różanecznik żółty *Rhododendron luteum*, kosodrzewina *Pinus mugo* i cis pospolity *Taxus baccata*.

Czy obowiązuje plan ochrony: NIE.

Lokalizację obszaru rezerwatu przyrody „Niebieskie Źródła” na terenie Tomaszowa Mazowieckiego przedstawiono na kolejnej rycinie.

**Rysunek 4. Lokalizacja rezerwatu przyrody „Niebieskie Źródła”
na terenie Tomaszowa Mazowieckiego**

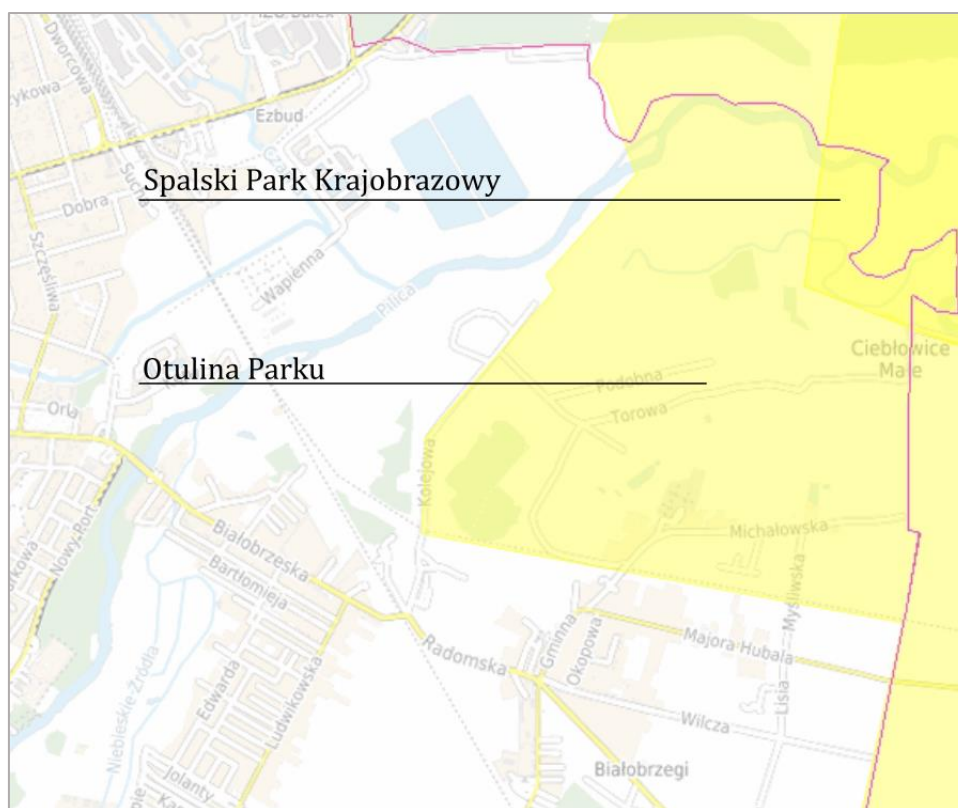
Źródło: <https://mapy.geoportal.gov.pl/>

Spalski Park Krajobrazowy

Spalski Park Krajobrazowy utworzony został rozporządzeniem Wojewody Piotrkowskiego Nr 4/95 z dnia 5 października 1995 r. Spalski Park Krajobrazowy położony jest w południowo – wschodniej części województwa łódzkiego, na styku dwóch powiatów: opoczyńskiego i tomaszowskiego oraz gmin: Tomaszów Mazowiecki, Inowłódz, Lubochnia, Opoczno, Poświętne, Rzeczyca oraz miasta Tomaszowa Mazowieckiego. Wokół Parku utworzona została otulina (zewnętrzna i wewnętrzna) jako obszar izolujący Park przed niekorzystnymi wpływami otoczenia oraz jako teren zaplecza usługowego Parku. Park obejmuje obszar o powierzchni 13 110 ha, a jego otuliny odpowiednio: wewnętrzna – 1 544 ha oraz zewnętrzna 22 590 ha. Łączna powierzchnia otulin obejmuje 24 134 ha. Park stanowi obszar o dobrze

zachowanych cechach krajobrazu naturalnego z bogatym i różnorodnym światem roślinnym i zwierzęcym. Chroni on dolinę rzeki Pilicy wraz z najbardziej cennymi przyrodniczo terenami przyległymi. W granicach parku przeważają tereny leśne (57,4%), ale znaczny udział mają też użytki rolne (35,6%). Pozostałe 7% powierzchni przypada na tereny zainwestowane i wody. Obszar Spalskiego Parku Krajobrazowego należy do terenów najatrakcyjniejszych pod względem rekreacji i turystyki w województwie łódzkim. Jest on atrakcyjny zarówno pod względem walorów przyrodniczych (fragmenty starej Puszczy Pilickiej, dolina rzeki Pilicy, rezerваты przyrody, chronione gatunki fauny i flory, ośrodek hodowli żubrów, parki zabytkowe i pomniki przyrody), jak i walorów dziedzictwa kulturowego. Atrakcyjności omawianemu obszarowi przydaje jego historia oraz cenne zabytki kultury materialnej. Najstarsza historia dotyczy średniowiecznych korzeni miejscowości Inowłódz i Rzeczyca, a także wykształcenia się ośrodka pielgrzymkowego w miejscowości Studzianna-Poświętne.

Zasięg Spalskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną na terenie Tomaszowa Mazowieckiego przedstawiono na kolejnej rycinie.

Rysunek 5. Zasięg Spalskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną na terenie Tomaszowa Mazowieckiego

Źródło: <https://mapy.geoportal.gov.pl/>

Stanowisko dokumentacyjne „Groty Nagórzyckie”

Data ustanowienia: 2008-04-03.

Kategoria: naturalne.

Rodzaj stanowiska: formacja geologiczna.

Powierzchnia: 20,80 ha

Charakterystyka geologiczna: skarpa skalna i podziemne wyrobiska.

Opis: Obowiązującymi aktami prawnymi dla stanowiska są Uchwała Nr XXIII/180/08 Rady Miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego z dnia 30 stycznia 2008 r. w sprawie ustanowienia stanowiska dokumentacyjnego pod nazwą „Groty Nagórzyckie” oraz Uchwała Nr LIII/453/10 Rady Miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego z dnia 27 stycznia 2010 r. zmieniająca uchwałę Nr XXIII/180/08 Rady Miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego z dnia 30 stycznia 2008 roku w sprawie ustanowienia stanowiska dokumentacyjnego pod nazwą „Groty Nagórzyckie”.

Celem objęcia ochroną „Grot Nagórzyckich” jest zabezpieczenie i odpowiednie wyeksponowanie skarpy skalnej i znajdujących się w jej obrębie podziemnych wyrobisk. Na terenie stanowiska obowiązują następujące zakazy: 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektów lub obszaru; 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych; 3) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby; 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej; 5) likwidowanie, zasypywanie i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych; 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowych gruntów rolnych; 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi; 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu; 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką; 10) zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów na obszarach utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych; 11) umieszczania tablic reklamowych.

Lokalizację stanowiska dokumentacyjnego „Groty Nagórzyckie” na terenie Tomaszowa Mazowieckiego przedstawiono na kolejnej rycinie.

Rysunek 6. Lokalizacja stanowiska dokumentacyjnego „Groty Nagórzyckie” na terenie Tomaszowa Mazowieckiego

Źródło: <https://mapy.geoportal.gov.pl/>

Użytki ekologiczne

Zgodnie z Uchwałą Nr XX/161/2019 Rady Miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego z dnia 28 listopada 2019 r. użytkami ekologicznymi na terenie miasta są:

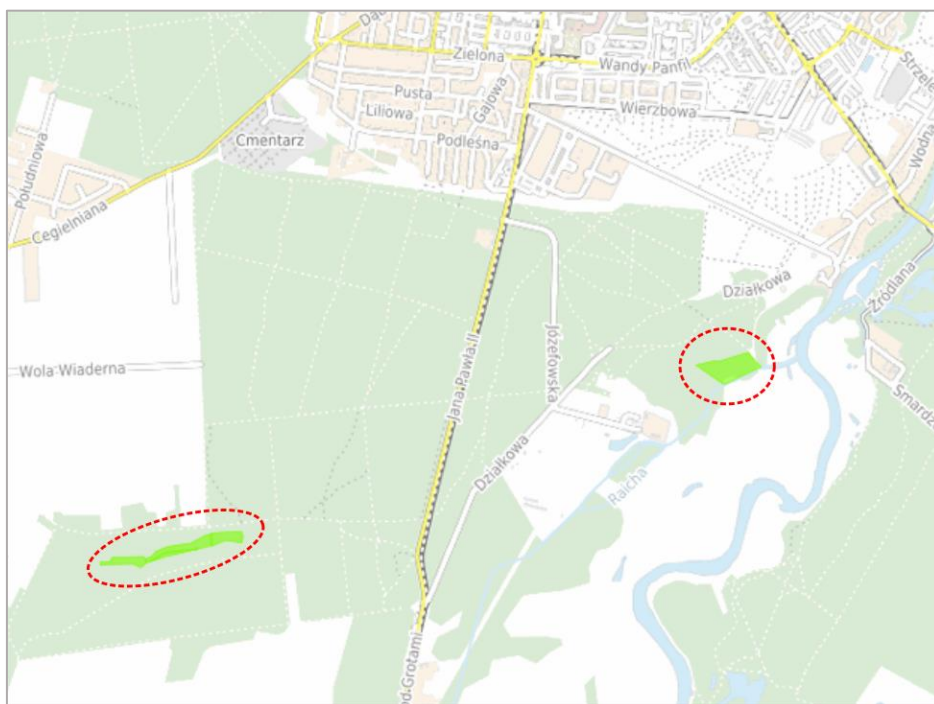
- 1) użytek ekologiczny o nazwie mokradło o pow. 1,83 ha, położony na nieruchomości oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka nr 12, obręb nr 27;
- 2) użytek ekologiczny o nazwie łąka o pow. 0,70 ha, położony na nieruchomości oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka nr 25, obręb nr 27;

- 3) użytek ekologiczny o nazwie mokradło o pow. 0,34 ha, położony na nieruchomości oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka nr 26, obręb nr 27;
- 4) użytek ekologiczny o nazwie torfowisko niskie o pow. 0,77 ha, położony na nieruchomości oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka nr 26, obręb nr 27;
- 5) użytek ekologiczny o nazwie torfowisko niskie o pow. 0,63 ha, położony na nieruchomości oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka nr 26, obręb nr 27.

Szczególnym celem ochrony użytków ekologicznych na terenie miasta jest niezwykle cenna ornitofauna. Użytki obejmują teren płaski o słabym odpływie, porośnięty roślinnością bagienną i drzewami o niskim przyroście, stanowiąc miejsce rozrodu i bytowania licznych gatunków zwierząt i ptaków.

Na terenie użytków ekologicznych obowiązują następujące zakazy: 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu; 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym; 3) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby; 4) wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości; 5) zaśmiecania obiektu i terenu wokół niego; 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków leśnych; 7) likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych; 8) lokalizacji budownictwa lotniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego; 9) budowy budynków, budowli, obiektów małej architektury i tymczasowych obiektów budowlanych mogących mieć negatywny wpływ na obiekt chroniony bądź spowodować degradację krajobrazu.

Lokalizację użytków ekologicznych na terenie Tomaszowa Mazowieckiego przedstawiono na kolejnej rycinie.

Rysunek 7. Lokalizacja użytków ekologicznych na terenie Tomaszowa Mazowieckiego

Źródło: <https://mapy.geoportal.gov.pl/>

Pomniki przyrody

Zgodnie z Uchwałą Nr XX/160/2019 Rady Miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego z dnia 28 listopada 2019 r. pomnikami przyrody na terenie miasta są:

- 1) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) – rosnący na nieruchomości przy Muzeum im. Antoniego hr. Ostrowskiego, ul. P.O.W. 11/15;
- 2) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący na nieruchomości przy Muzeum im. Antoniego hr. Ostrowskiego, ul. P.O.W. 11/15;

- 3) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący na nieruchomości przy Muzeum im. Antoniego hr. Ostrowskiego, ul. P.O.W. 11/15;
- 4) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący na nieruchomości przy Muzeum im. Antoniego hr. Ostrowskiego, ul. P.O.W. 11/15;
- 5) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący na nieruchomości przy Muzeum im. Antoniego hr. Ostrowskiego, ul. P.O.W. 11/15;
- 6) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący na nieruchomości przy Muzeum im. Antoniego hr. Ostrowskiego, ul. P.O.W. 11/15;
- 7) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący na nieruchomości przy Muzeum im. Antoniego hr. Ostrowskiego, ul. P.O.W. 11/15;
- 8) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący w pasie drogowym drogi powiatowej nr 4332E, ul. P.O.W.;
- 9) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący przy budynku Miejskiego Ośrodka Kultury przy Parku Miejskim „SOLIDARNOŚĆ”;
- 10) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący przy budynku Miejskiego Ośrodka Kultury przy Parku Miejskim „SOLIDARNOŚĆ”;
- 11) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący przy ul. Zawadzkiej;
- 12) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący przy ul. Zawadzkiej;
- 13) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący przy ul. Zawadzkiej;
- 14) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący przy ul. Zawadzkiej;
- 15) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący na terenie Parku Miejskiego „SOLIDARNOŚĆ”;
- 16) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący na terenie Parku Miejskiego „SOLIDARNOŚĆ”;
- 17) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący na terenie Parku Miejskiego „SOLIDARNOŚĆ”;
- 18) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący na terenie Parku Miejskiego „SOLIDARNOŚĆ”;
- 19) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący na terenie Parku Miejskiego „SOLIDARNOŚĆ”;
- 20) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący na terenie Parku Miejskiego „SOLIDARNOŚĆ”;
- 21) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący na terenie Parku Miejskiego „SOLIDARNOŚĆ”;
- 22) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący na terenie Parku Miejskiego „SOLIDARNOŚĆ”;
- 23) dąb szypułkowy (*Quercus robur*) - rosnący na terenie Parku Miejskiego „SOLIDARNOŚĆ”.

Szczególnym celem ochrony drzew pomnikowych jest zachowanie wartości przyrodniczych, krajobrazowych, naukowych i kulturowych. W stosunku do pomników przyrody, wprowadzono następujące zakazy: 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania pomnika przyrody; 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu; 3) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby; 4) umieszczania tablic reklamowych. W ramach ochrony czynnej, w stosunku do pomników przyrody ustalono możliwość dokonywania zabiegów pielęgnacyjno-zabezpieczających, z uwzględnieniem zasad dobrych praktyk ogrodniczych, zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami chirurgii drzew.

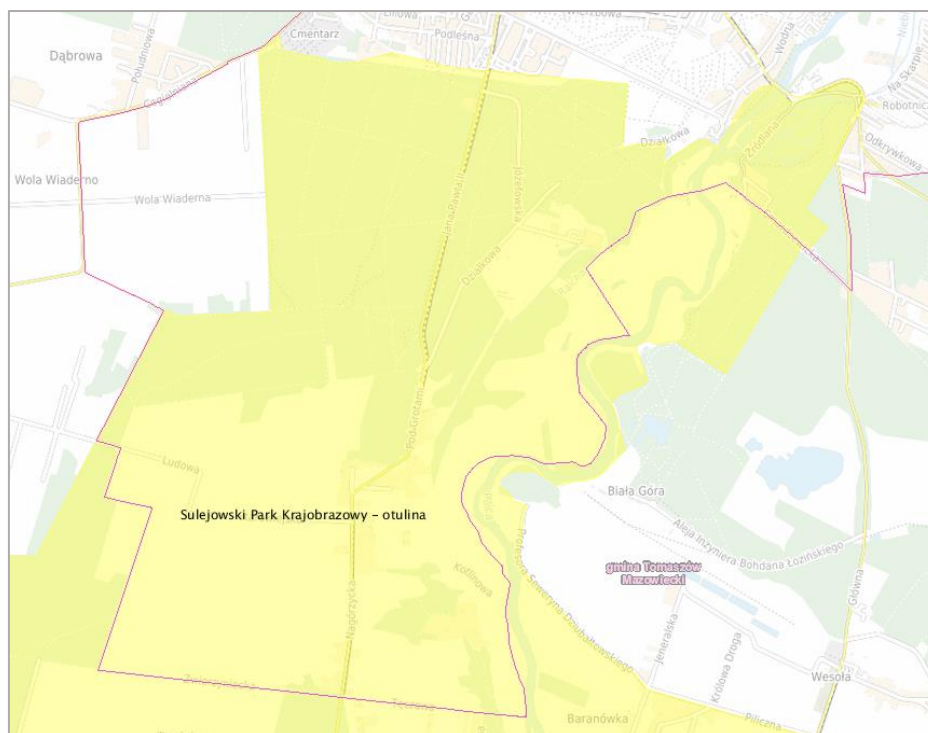
Lokalizację pomników przyrody na terenie Tomaszowa Mazowieckiego przedstawiono na kolejnej rycinie.

Rysunek 8. Lokalizacja pomników przyrody na terenie Tomaszowa Mazowieckiego

Źródło: <https://mapy.geoportal.gov.pl/>

Oprócz wymienionych w niniejszym rozdziale form ochrony przyrody na terenie Tomaszowa Mazowieckiego znajduje się również fragment otuliny Sulejowskiego Parku Krajobrazowego, której zasięg przedstawiono na kolejnej rycinie.

**Rysunek 9. Zasięg otuliny Sulejowskiego Parku Krajobrazowego
na terenie Tomaszowa Mazowieckiego**

Źródło: <https://mapy.geoportal.gov.pl/>

Jednym z głównych celów „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” jest ochrona zasobów przyrodniczych miasta oraz obszarów i obiektów chronionych poprzez realizację m.in. następujących zadań:

- konserwacja i pielęgnacja pomników przyrody;
- uwzględnianie w planowaniu przestrzennym zapisów uwzględniających ochronę zasobów przyrodniczych;
- ustanawianie nowych form ochrony przyrody;
- prowadzenie akcji edukacyjnych dotyczących ochrony przyrody i promowania walorów przyrodniczych gminy;
- ustanawianie/aktualizacja planów ochrony oraz planów zadań ochronnych dla rezerwatów przyrody oraz obszarów Natura 2000;
- realizacja zadań ochronnych i utrzymaniowych na obszarach chronionych zlokalizowanych na terenie gminy.

Zadania inwestycyjne planowane w ramach „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” realizowane będą na obszarach zurbanizowanych lub w obrębie samych obiektów budowlanych (nie będą powstawały nowe obszary zurbanizowane powodujące defragmentację siedlisk przyrodniczych i osłabiające integralność przyrodniczą miasta). Z uwagi na ogólny sposób formułowania w projekcie Programu ustaleń dotyczących planowanych kierunków działań, bez wskazania ich zakresu i szczegółowej lokalizacji, w tym położenia względem cennych obiektów przyrodniczych, należy stwierdzić, iż w analizowanym dokumencie brak jest danych, które wskazywałyby, że realizacja jego ustaleń spowoduje znaczące oddziaływanie na obiekty chronione. Należy mieć także na względzie, że jest to dokument o charakterze strategicznym, który nie przesądza o technologii stosowanej w trakcie realizacji inwestycji, a potem ich funkcjonowaniu, a także fakt, iż jak już wcześniej wspomniano działania inwestycyjne, stanowiące przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko, będą musiały przechodzić odrębne postępowania dotyczące oceny oddziaływania na środowisko. Dodatkowo wyznaczone zadania nie są sprzeczne z aktami prawnymi dotyczącymi form ochrony przyrody. W szczególności POŚ nie wyznacza

do realizacji zadań, które zostały uznane za zakazane w stosunku do istniejących na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego obszarów chronionych.

Jednak nie można wykluczyć potencjalnego negatywnego oddziaływania na chronione gatunki roślin i zwierząt, które może wystąpić na etapie realizacyjnym poszczególnych inwestycji. W celu uniknięcia negatywnego oddziaływania przed realizacją inwestycji mogących wpłynąć negatywnie na chronione gatunki roślin i zwierząt należy przeprowadzić inwentaryzację przyrodniczą obszaru/obiektu. W przypadku stwierdzenia występowania chronionych gatunków sposobem minimalizacji negatywnego oddziaływania planowanej inwestycji jest ich przeniesienie, które powinno być realizowane pod ścisłym nadzorem przyrodniczym. Działanie takie pozwoli ochronić część populacji. Najważniejsze znaczenie ma w takim przypadku wybór odpowiedniego nowego miejsca, które powinno odznaczać się podobnymi warunkami siedliskowymi. Kluczem do jak najmniejszej ingerencji w zasoby przyrodnicze terenu jest rzetelne rozpoznanie jego elementów i odpowiednie planowanie przebiegu inwestycji, a także sposobów jej wykonania.

W ostateczności w sytuacji, gdy niemożliwe jest przeprowadzenie inwestycji w sposób minimalizujących negatywne oddziaływania na gatunki chronione, konieczne jest uzyskanie i przestrzeganie zezwolenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi na odstąpienie od zakazów w stosunku do gatunków dziko występujących zwierząt, roślin lub grzybów objętych ochroną.

8. ODDZIAŁYWANIE TRANSGRANICZNE

Realizacja ustaleń „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” nie będzie powodować oddziaływań transgranicznych. Skala przedsięwzięć zaproponowanych do realizacji w ramach POŚ ma charakter lokalny i ewentualne negatywne oddziaływanie tych przedsięwzięć będzie miało zasięg miejscowy.

9. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE I OGRANICZANIE NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO

Realizacja zaplanowanych zadań w ramach „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” wpłynie na poprawę jakości i stanu poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego. Jednak w fazie realizacji niektórych inwestycji może dojść do chwilowych i krótkotrwałych negatywnych oddziaływań środowiskowych.

Odpowiednie zaplanowanie i przeprowadzenie prac budowlanych pozwoli ograniczyć lub całkowicie wyeliminować negatywne oddziaływania środowiskowe. Podstawowe rozwiązania mające na celu ochronę poszczególnych komponentów środowiska jakie należy stosować na etapie prac budowlanych (realizacji przedsięwzięcia) przedstawiają się następująco:

- wyznaczenie dróg technologicznych/placu budowy w sposób zapewniający oszczędne korzystanie z terenu i minimalne przekształcanie jego powierzchni,
- przywrócenie terenu prac do stanu sprzed budowy,
- ograniczenie do minimum wycinki drzew, przenoszenie roślin w inne miejsca i realizowanie sadzeń kompensacyjnych,
- zabezpieczanie przed uszkodzeniem mechanicznym drzew, znajdujących się w strefie oddziaływania budowy,
- zaplecze budowy (magazyny, składy, bazy transportowe) w pierwszej kolejności należy lokalizować na terenach już zagospodarowanych i przekształconych, w miarę możliwości w oddaleniu od zabudowy mieszkaniowej i terenów cennych przyrodniczo,

- ograniczenie do niezbędnego minimum zajmowania terenu na obszarach leśnych i podmokłych,
- transport materiałów niezbędnych do budowy powinien odbywać się przede wszystkim w obrębie wyznaczonego pasa drogowego/placu budowy,
- na odcinkach/obszarach, gdzie prace ziemne i budowlane są prowadzone w pobliżu zbiorników wodnych, należy wprowadzić rozwiązania zabezpieczające przed zanieczyszczeniem substancjami chemicznymi pochodzącymi z budowy,
- wyznaczenie na placu budowy miejsca do czasowego gromadzenia wytworzonych odpadów, które będą gromadzone w sposób selektywny w pojemnikach/kontenerach,
- odpady będą przechowywane w sposób uniemożliwiający przedostawanie się jakichkolwiek zanieczyszczeń do gleby oraz wód podziemnych, jak również rozwiewania na tereny przyległe,
- odpady niebezpieczne będą przechowywane w szczelnych pojemnikach bądź workach odpornych na działanie substancji niebezpiecznych zawartych w odpadzie; miejsce magazynowania odpadów niebezpiecznych będzie utwardzone i zadaszone, co pozwoli na zabezpieczenie środowiska wodno-gruntowego przed ewentualnym przedostaniem się substancji niebezpiecznej,
- odpady będą przekazywane odpowiednim firmom posiadającym wymagane prawem zezwolenia na zbieranie lub przetwarzanie odpadów; większość odpadów pochodząca z budowy będzie nadawać się do odzysku, w związku z czym preferowani będą odbiorcy odpadów zapewniający właśnie takie zagospodarowanie,
- przywiązywanie szczególnej uwagi do zabezpieczania środowiska przed skażeniem produktami ropopochodnymi z pojazdów, maszyn i urządzeń budowlanych,
- przenoszenie na nowe stanowiska ptaków i gadów występujących na terenie planowanej inwestycji,
- monitorowanie budowy przez przyrodników m.in. ornitologów, ichtiologów, herpetologów, entomologów i botaników,
- zatrzymywanie robót budowlanych, w przypadku pojawienia się w strefie inwestycji zwierząt,
- harmonogram i cykl prowadzenia prac powinien być ściśle skorelowany z cyklem przyrodniczym,
- roboty budowlane w sąsiedztwie terenów objętych ochroną przed hałasem prowadzone powinny być wyłącznie w ciągu dnia,
- dążenie do tego, by wierzchnia warstwa ziemi (humus) wykorzystywana przy pracach wykończeniowych była pochodzenia lokalnego - pozwala to uniknąć wprowadzenia do danej biosfery gatunków inwazyjnych, szkodników czy patogenów,
- redukcja do minimum czasu pracy silników spalinowych urządzeń, maszyn i samochodów budowy na biegu jałowym,
- ograniczenie prędkości jazdy w obrębie placu budowy i w okolicy,
- przygotowanie placów budowy na nieprzewidziane sytuacje awaryjne i wyposażenie ich w niezbędny sprzęt potrzebny na wypadek skażeń.

W kolejnej tabeli przedstawiono przykładowe rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko jakie powinny być zastosowane w trakcie realizacji poszczególnych rodzajów inwestycji.

Tabela 7. Rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań środowiskowych

Rodzaj inwestycji	Rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań środowiskowych
Prace w obrębie budynków (termomodernizacja, montaż instalacji OZE, demontaż	Przy planowaniu prac w obrębie budynków należy mieć na uwadze, iż budynki mieszkalne i inne obiekty budowlane stanowią potencjalne siedliska gatunków chronionych, w szczególności ptaków i nietoperzy. Niewłaściwie prowadzone remonty i docieplenia budynków wykonywane bez uwzględnienia potrzeb biologicznych zwierząt je zasiedlających mogą naruszać przepisy ustawy o ochronie przyrody, a także istotnie przyczyniać się do zmniejszania populacji

Rodzaj inwestycji	Rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań środowiskowych
azbestowych pokryć dachowych)	gatunków chronionych, takich jak jerzyk <i>Apiis apus</i> , pustułka <i>Falco tinnunculus</i> , mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i> , i in. W celu uniknięcia nieumyślnego niszczenia siedlisk gatunków chronionych należy przed przystąpieniem do prac w obrębie budynków dokonać ich obserwacji pod kątem występowania gatunków chronionych. W sytuacji stwierdzenia ich występowania należy przeprowadzić termomodernizację z uwzględnieniem potrzeb biologicznych zwierząt (dostosowanie terminu termomodernizacji budynków do okresu lęgowego, rozrodczego i hibernacji) oraz po uzyskaniu zezwolenia, o którym mowa w art. 56 ustawy o ochronie przyrody.
Modernizacja i bieżące utrzymanie urządzeń melioracyjnych	Rowy i kanały stanowią siedlisko dla wielu cennych gatunków. Prace utrzymaniowe związane z odmulaniem czy pogłębianiem prowadzą do trwałej zmiany warunków siedliskowych i zmiany składu gatunkowego ekosystemu. Zadania te należy realizować tak, aby ograniczyć wycinkę drzew, czy usuwanie roślinności wodnej. Cenne gatunki należy przenieść w miejsca o takich samych bądź zbliżonych warunkach siedliskowych. Ważnym czynnikiem jest również termin prac, który nie powinien kolidować z okresem rozrodu lokalnych populacji.
Realizacja prac utrzymaniowych i konserwacyjnych wód	Prace w korycie wiążą się z usuwaniem roślinności wodnej i nabrzeżnej, mogą także zmienić reżim hydrologiczny, co wiąże się ze zmianą warunków siedliskowych. W przypadku prac w korycie należy rzetelnie przeprowadzić ocenę oddziaływań przedsięwzięcia na obszary cenne przyrodniczo. Jeżeli w cieku występują gatunki chronione może być dodatkowo potrzebne zezwolenie odpowiedniego organu na odstępstwo od zakazów ochrony gatunkowej. Należy zachować występowanie naturalnych wysp i odsypisk, dla ochrony cennych siedlisk powinno się także zachować miejsca zastoiskowe. Linia brzegowa powinna się charakteryzować dużą różnorodnością i zmiennością. Zaleca się pozostawienie w cieku tzw. elementów siedliskowych (głazów, kamieni, pni drzew), które stanowią element niezbędny do życia gatunków zależnych od środowiska wodnego.
Budowa, modernizacja, przebudowa infrastruktury liniowej	<p>W przypadku budowy (przebudowy) infrastruktury liniowej podstawowym środkiem ochronnym siedlisk i gatunków cennych przyrodniczo jest ich uwzględnianie w procesie planowania i projektowania. Budowa nowej oraz modernizacja już istniejącej infrastruktury liniowej nie powinna prowadzić do podziałów obszarów cennych przyrodniczo (defragmentacji siedlisk).</p> <p>W zakresie budowy nowych odcinków infrastruktury liniowej w przypadku zadrzewień i zakrzewień znajdujących się w zasięgu robót ziemnych należy stosować zasady określone w art. 87 a ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, a więc prace ziemne oraz inne prace wykonywane ręcznie z wykorzystaniem sprzętu mechanicznego lub urządzeń technicznych, wykonywane w obrębie korzeni, pnia lub korony drzewa lub w obrębie korzeni lub pędów krzewu należy przeprowadzać w sposób najmniej szkodzący drzewom lub krzewom, zabezpieczając je przed:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uszkodzeniami mechanicznymi pni poprzez zastosowanie tymczasowych osłon, np. tkaniny jutowej, desek połączonych drutem lub grubych mat z trzciny lub słomy do wysokości minimalnej 2 m, • fizycznym uszkodzeniem krzewów poprzez wygrodzenie terenu ich występowania, • przesuszeniem odkrytych korzeni poprzez ograniczenie do niezbędnego minimum czasu prowadzenia głębokich wykopów oraz stosowanie słomianych mat zabezpieczających bryły korzeniowe przed przesuszeniem, • mechanicznym uszkodzeniem korzeni szkieletowych poprzez ręczne prowadzenie wykopów w strefie brył korzeniowych w obrębie rzutu korony bądź stosowanie metod bezwykopowych, przy czym prace odkrywkowe należy prowadzić w odległości minimum 1 m od pni drzew, a napotkane korzenie przyciąć na równi ze ścianą wykopu,

Rodzaj inwestycji	Rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań środowiskowych
	<ul style="list-style-type: none"> • zanieczyszczeniem gruntu w obrębie brył korzeniowych poprzez lokalizację miejsc postoju maszyn i tymczasowego składowania materiałów budowlanych poza obrysem koron drzew, • mechanicznym uszkodzeniem gałęzi poprzez podwiązywanie gałęzi kolidujących z pracą pojazdów i maszyn wykorzystywanych w trakcie robót budowlanych. <p>W celu ograniczenia negatywnych oddziaływań w trakcie realizacji inwestycji związanych z infrastrukturą liniową należy również stosować następujące rozwiązania w zakresie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ochrony gleb: <ul style="list-style-type: none"> • oszczędnie gospodarować terenem, • ograniczyć do niezbędnego minimum zasięg wymiany gruntów, • zorganizować zaplecze budowy w sposób zabezpieczający podłoże przed zanieczyszczeniem, • sprzęt budowlany i transportowy używany w związku z budową powinien być w dobrym stanie technicznym (bez wycieków paliwa), który po zakończeniu pracy lub w przypadku awarii należy odprowadzić na miejsce postoju zapewniające ochronę powierzchni ziemi przed przedostaniem się zanieczyszczeń do środowiska gruntowo-wodnego, • w przypadku niekontrolowanych wycieków substancji ropopochodnych wykonawca powinien dysponować środkami do ich neutralizacji, • należy odpowiednio zdeponować i zagospodarować glebę z obszarów zajętych pod inwestycję, • po zakończeniu prac budowlanych należy uporządkować teren budowy. 2. Ochrony wód podziemnych i powierzchniowych: <ul style="list-style-type: none"> • zachować szczególną ostrożności w czasie prowadzenia prac w korytach rowów melioracyjnych i w ich rejonie, • zachować wszelkie środki ostrożności zapobiegające przedostaniu się zanieczyszczeń, zwłaszcza węglowodorów ropopochodnych, do środowiska gruntowo-wodnego (wykonawca prac powinien dysponować sprzętem i środkami do neutralizacji ewentualnych zanieczyszczeń środowiska gruntowo-wodnego np. sypkie sorbenty hydrofobowe, hydrofobowe maty sorpcyjne w arkuszach lub rolkach, poduszki i rękawy sorpcyjne, biopreparaty), • powstające ścieki bytowe z zaplecza budowy powinny być odprowadzane do przewoźnych sanitariatów, a następnie wywożone do oczyszczalni. 3. Ochrony powietrza atmosferycznego: <ul style="list-style-type: none"> • w miarę możliwości stosować materiały budowlane w postaci płynnej, • w okresie bezdeszczowym można podczas prowadzenia prac ziemnych zraszać powierzchnię terenu wodą w celu ograniczenia pylenia, • materiały sypkie transportować wywrotkami wyposażonymi w oponce ograniczające pylenie, • wykorzystywać niskoemisyjne środki transportu oraz maszyny. 4. Ochrony klimatu akustycznego: <ul style="list-style-type: none"> • wykonywać prace budowlane w godzinach 6:00 - 22:00, • stosować nowoczesne maszyny wyposażone w elementy zmniejszające emisję hałasu do środowiska,
Zalesianie gruntów	<ul style="list-style-type: none"> • Każde zalesienie terenu porolnego otwartego wymaga przeprowadzenia kompleksowego rozpoznania przyrodniczego, to znaczy wykonania inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej tego terenu i jego bezpośredniego otoczenia. • Zalesianie należy dostosować do lokalnych warunków siedliskowych i krajobrazowych, wykorzystując przy tym istniejące zadrzewienia i zakrzaczenia. Powinno się w tym procesie starać o pozostawienie oczek wodnych i bagienek oraz wykorzystywać wszelkie różnicowania

Rodzaj inwestycji	Rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań środowiskowych
	<p>mikrosiedliskowe w celu urozmaicenia składu gatunkowego zakładanych upraw leśnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Należy tworzyć wzdłuż granic: pole uprawne – las lub łąka – las ekotony, charakteryzujące się swoistym składem gatunkowym roślin, złożonym głównie z drzew sadzonych w rozluźnionej więźbie (odległości) oraz krzewów. W wyniku czego przejście między różnymi ekosystemami odbywać się będzie w sposób płynny. • Od rozpoznania siedliskowego, od planu zalesień i inwencji gospodarza zależy, czy zalesienia będą elementem stabilizującym krajobraz, chroniącym glebę i inne zasoby ochrony przyrody, czy staną się głównym instrumentem ochrony i wzbogacania różnorodności biologicznej.
Rekultywacja obszarów poeksploatacyjnych	<p>Przed przystąpieniem do rekultywacji terenu wyrobiska należy przeprowadzić kontrolę obecności gatunków chronionych zwierząt i roślin. W przypadku stwierdzenia gatunków chronionych, jeżeli nie będzie to zagrażać zdrowiu i bezpieczeństwu publicznemu, miejsca takie winno się pozostawić bez prowadzenia rekultywacji. Jeżeli jednak realizacja rekultywacji terenu jest konieczna, prace winny być prowadzone w sposób niepowodujący łamania zakazów obowiązujących względem gatunków chronionych. Jeżeli nie będzie to możliwe, przed przystąpieniem do prac należy uzyskać zezwolenie na realizację czynności zakazanych w stosunku do gatunków chronionych, wydawane na podstawie art. 56 Ustawy o ochronie przyrody.</p>

Źródło: opracowanie własne

10. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE

Przeprowadzając analizę wariantów poszczególnych przedsięwzięć można porównywać ze sobą następujące elementy inwestycyjne:

- warianty lokalizacji,
- warianty konstrukcyjne i technologiczne,
- warianty organizacyjne,
- wariant niezrealizowania inwestycji tzw. wariant „0”.

Inwestycje uwzględnione w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” charakteryzują się dużym stopniem ogólności. POŚ w głównej mierze wyznacza kierunki działań jakie należy realizować w poszczególnych obszarach interwencji w celu poprawy stanu wybranych komponentów środowiska, bez określania szczegółowych rozwiązań (ram) lokalizacyjnych i technologicznych dla konkretnych zadań. W związku z czym określenie alternatywnych rozwiązań lokalizacyjnych, konstrukcyjnych i organizacyjnych dla zaplanowanych zadań w niniejszej prognozie jest niemożliwe. Szczegółowe rozwiązania alternatywne dotyczące lokalizacji, rozwiązań technologicznych i konstrukcyjnych przedstawione powinny być na poziomie każdej inwestycji na etapie przed jej realizacją w ramach procedury uzyskiwania decyzji i pozwoleń administracyjnych (np. w dokumentacji technicznej/projektowej, karcie informacyjnej, raporcie oddziaływania na środowisko).

Pewnym natomiast jest, iż rozwiązanie alternatywne polegające na braku realizacji „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” wpłynie negatywnie na wszystkie komponenty środowiska, ponieważ jak wykazano w niniejszej prognozie, zadania zaplanowane do realizacji w ramach POŚ oddziaływać będą w sposób pozytywny stały i długoterminowy na poszczególne komponenty środowiskowe (zaniechanie ich realizacji pogorszy stan środowiska na terenie miasta).

11. ANALIZA SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Zgodnie z art. 55 ust. 5 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2020, poz. 283 ze zm.) organ opracowujący projekt dokumentu jest obowiązany prowadzić monitoring skutków realizacji postanowień przyjętego dokumentu w zakresie oddziaływania na środowisko.

Niniejszy obowiązek prowadzony będzie na bieżąco przez Prezydenta Tomaszowa Mazowieckiego poprzez prowadzenie procedur administracyjnych związanych z wydawaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, których realizacja wpisuje się w cele wyznaczone w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” (m.in. poprzez szczegółową analizę raportu oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko lub karty informacyjnej przedsięwzięcia oraz przede wszystkim kontrolę przestrzegania nałożonych decyzją na inwestora obowiązków z zakresu ochrony poszczególnych komponentów środowiskowych we wszystkich fazach realizacyjnych przedsięwzięcia). Nadrzędnym celem wydawanych decyzji środowiskowych będzie takie ukształtowanie planowanego przedsięwzięcia, aby w możliwie najmniejszym stopniu pogorszyło stan środowiska.

Monitoring skutków realizacji postanowień dokumentu obejmować będzie wszystkie komponenty środowiska, takie jak: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne.

SPIS TABEL

Tabela 1. Cele i zadania z zakresu ochrony środowiska ustanowione w obowiązujących dokumentach strategicznych oraz sposób ich uwzględnienia w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027”	12
Tabela 2. Charakterystyka złóż kopalin zlokalizowanych na terenie Tomaszowa Mazowieckiego.....	27
Tabela 3. Zdiagnozowane problemy dla poszczególnych obszarów interwencji w ramach przeprowadzonej analizy SWOT w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027”	29
Tabela 4. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji zadań wyznaczonych w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027” ...	31
Tabela 5. Identyfikacja oddziaływań środowiskowych dla poszczególnych działań inwestycyjnych uwzględnionych w „Programie Ochrony środowiska dla Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027”	37
Tabela 6. Typowe negatywne oddziaływania środowiskowe występujące na etapie realizacji przedsięwzięć o charakterze budowlanym (budowa/rozbudowa/przebudowa infrastruktury liniowej oraz obiektów budowlanych)....	40
Tabela 7. Rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań środowiskowych	58

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Przebieg korytarzy ekologicznych na terenie Tomaszowa Mazowieckiego.....	46
Rysunek 2. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Niebieskie Źródła na terenie Tomaszowa Mazowieckiego	48
Rysunek 3. Lokalizacja obszaru Natura 2000 Łąki Ciebłowickie na terenie Tomaszowa Mazowieckiego	49
Rysunek 4. Lokalizacja rezerwatu przyrody „Niebieskie Źródła” na terenie Tomaszowa Mazowieckiego	50
Rysunek 5. Zasięg Spalskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną na terenie Tomaszowa Mazowieckiego.....	51
Rysunek 6. Lokalizacja stanowiska dokumentacyjnego „Groty Nagórzyckie” na terenie Tomaszowa Mazowieckiego	52
Rysunek 7. Lokalizacja użytków ekologicznych na terenie Tomaszowa Mazowieckiego	53
Rysunek 8. Lokalizacja pomników przyrody na terenie Tomaszowa Mazowieckiego.....	55
Rysunek 9. Zasięg otuliny Sulejowskiego Parku Krajobrazowego na terenie Tomaszowa Mazowieckiego.....	56